

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจาก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการอ่าน เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งได้นำมาเรียบเรียงไว้เป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

1. วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แบ่งออกเป็น

1.1 วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการอ่าน

- 1.1.1 ความหมายของการอ่าน
- 1.1.2 ความสำคัญของการอ่าน
- 1.1.3 จุดมุ่งหมายในการอ่าน
- 1.1.4 ประเภทของการอ่าน
- 1.1.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน
- 1.1.6 ความสามารถในการอ่าน
- 1.1.7 ความสามารถในการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 1.1.8 ทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษา
- 1.1.9 การพัฒนาทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษา

1.2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ

- 1.2.1 ความหมายของเจตคติ
- 1.2.2 ลักษณะของเจตคติ
- 1.2.3 องค์ประกอบของเจตคติ
- 1.2.4 ประโยชน์ของเจตคติ
- 1.2.5 การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

- 1.2.6 การวัด เจตคติ
- 1.2.7 เครื่องมือวัดเจตคติ
- 1.2.8 การพัฒนา เจตคติ
- 1.2.9 ความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติกับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน
- 1.3 วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษา
 - 1.3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน
 - 1.3.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน
 - 1.3.3 การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
 - 1.3.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน ในวิชาสังคมศึกษา
 - 1.3.5 การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษา
2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้
 1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 1.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 1.2 งานวิจัยในต่างประเทศ
 2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับ เจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1.1 วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการอ่าน

1.1.1 ความหมายของการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญและจำเป็นในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เพราะ นอกจากจะเป็นพื้นฐานการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ แล้ว การอ่านยังเป็นเครื่องมือสะสมความรู้วิชาการ และแนวคิดต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้ที่ศึกษาค้นคว้า การอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน

ทางการใช้ความคิด จึงมีผู้สนใจศึกษาและให้ความหมายของ "การอ่าน" ไว้ต่าง ๆ กัน ดังต่อไปนี้

ปรีชา ช่างขวัญยืน (2517: 8-9) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการภายใน ซึ่งต้องอาศัยการคิดเป็นหลัก แล้วมีการแปลความหมายของสิ่งที่ได้อ่านและสรุปเป็นความคิดของตนเอง ทำให้ตัวเองเข้าใจ

โกชัย สาริกบุตร (2519: 127) และ ฉวีวรรณ บุญยะกาญจน (2525: 2) ได้สรุปความหมายของการอ่านไว้คล้ายกันว่า การอ่านเป็นพฤติกรรมทางการใช้ภาษาที่มีลักษณะเฉพาะตัว เป็นพิเศษไม่เหมือนกับการพูด การฟัง การเขียน การอ่าน หมายถึง การแปลความหมายตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำและความคิด แล้วนำความคิดไปใช้ประโยชน์ ตัวอักษรเป็นเครื่องหมายแทนคำพูด และคำพูดก็เป็นเพียงเสียงที่ใช้แทนความคิดอีกทอดหนึ่ง เพราะฉะนั้นหัวใจของการอ่านจึงอยู่ที่การ เข้าใจความหมายของคำที่ปรากฏในข้อความนั้น

จุฑามาศ สุวรรณโคธ (2519: 27) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน คือ การรับรู้ข้อความในสิ่งพิมพ์หรือในสิ่งที่เขียนขึ้น หรือรับรู้เครื่องหมายสื่อสารซึ่งมีความหมายและสามารถสร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่าน โดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้อ่านประกอบด้วย

รัฐจวน อินทรกำแหง และคณะ (2521: 17) กล่าวว่า การอ่าน คือ การแปลสื่อความหมายจากตัวหนังสือหรือภาพให้เป็นเรื่องเป็นราวที่เป็นแนวคิด โดยให้ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน การอ่านต้องจับใจความสำคัญและสามารถพูด เป็นเรื่องราวได้ถูกต้อง ผู้อ่านจะต้องสร้างมโนภาพขึ้นมาพร้อมกับการอ่าน

บันลือ พฤษะวัน (2522: 80) กล่าวถึง ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านหมายถึงการแปลตัวอักษร (สัญลักษณ์) ออกมาเป็นคำพูด (เสียง) และมีความหมายที่จะใช้สื่อความคิดระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน (ผู้ฟัง) ซึ่งบางครั้งไม่จำเป็นต้องออกเสียงก็ เข้าใจความหมายกันได้

สนิท สัตโยภาส (2527: 9) ให้ความหมายว่า การอ่าน เป็นกระบวนการของประสาทสัมผัสที่พยายามทำความเข้าใจความหมายของตัวอักษรที่ปรากฏอยู่ แล้วแปลความหมายออกมาเป็นความคิด ความรู้สึกและความเข้าใจของผู้อ่านเอง

ศิริรัตน์ นิละคุปต์ (2530: 15) ได้สรุปความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านคือปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษาและความคิด การอ่านมิใช่การถอดรหัสจากตัวอักษร เป็นเสียง หากเป็นการนำความหมายมาสู่สิ่งพิมพ์และการอ่านคือการตอบคำถาม เกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน

สำหรับในต่างประเทศมีนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนอ่าน ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

รูธ แสตรง และคณะ (Ruth, Strand and Others 1967: 8) กล่าวว่า การอ่าน เป็นกระบวนการที่มีพฤติกรรมเกิดขึ้น การอ่านมีความหมายมากกว่าการมองเห็น คำมากกว่าการอ่านออกเสียงอย่างถูกต้อง มากกว่าการรู้ความหมายของคำทีละคำโดด ๆ ได้เท่านั้น การอ่านมีความหมายรวมถึงการคิด การเกิดความรู้สึก และการเกิดภาพพจน์ในขณะที่อ่าน

เอ็ม เมอร์ราลด์ วี ดีแซนท์ (Emerald V. Dechant 1982: 3) กล่าวไว้ว่า การอ่านคือ การทำปฏิกริยาระหว่างการมองเห็นกับองค์ประกอบในการแปลความ โดยผู้อ่านจะเคลื่อนสายตาไปตามบรรทัดของตัวอักษรจากซ้ายไปขวาแล้วหยุดทำความเข้าใจคำ และรวบรวมเข้า เป็นหน่วยความคิด (Thought Unit) ผู้อ่านจะตีความหมายสิ่งที่อ่านโดยอาศัยความรู้ และประสบการณ์เดิมเพื่อประมวลเข้า เป็นความคิด การพินิจพิจารณาและการสรุปความคิดเห็น

คลิฟฟอร์ด แอล บุษ และ มิลเดรด เฮช เฮอ์บเนอร์ (Clifford L. Bush and Mildred H. Huebner 1970: 90-91) ให้ความหมายว่า การอ่าน เป็นกระบวนการคิดซึ่งเกิดจากการที่ผู้อ่านนำสัญลักษณ์ที่อ่านไปสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของตน ทำให้เกิดความคิดรวบยอดขึ้นในใจของผู้อ่านแล้วจึงมีพฤติกรรมเกิดขึ้น คือจะต้องมีทั้งการแปลความหมาย ปฏิกริยาต่อสิ่งที่อ่าน จุดมุ่งหมายในการอ่าน และการจัดระเบียบความคิดจากความหมายที่ได้รับจากการอ่าน

ลอเรนซ์ อี แฮฟเนอร์ และ เฮย์เดน บี จอลลี (Lawrence E. Hafner and Hayden B. Jolly 1972: 3-7) กล่าวถึง การอ่าน โดยอ้างถึงการจัดโครงสร้าง การอ่านของ วิลเลียม เอส เกรย์ (William S. Gray) ว่ามีสี่ระดับคือ

1. การถอดรหัสหรือตัวอักษรให้เป็นเสียงหรือออกเสียงพยางค์
(Decoding Printed Word)
2. การเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน (Comprehension Meaning)
ซึ่งเน้นว่าผู้อ่านควรมีเข้าใจทั้งระดับการเข้าใจข้อความตามอักษร และความเข้าใจระดับตีความหรือแปลความ
3. การมีปฏิกิริยาต่อสิ่งที่อ่าน (Reacting to Meaning) เป็นการตัดสินใจของผู้อ่านหลังจากที่อ่านเข้าใจแล้ว ในระดับนี้ผู้อ่านต้องใช้วิจารณญาณไตร่ตรองเพื่อจะตัดสินใจว่าเรื่องที่อ่านนั้นเป็นจริงเพียงใด เชื่อถือได้หรือไม่ เป็นการอ่านที่ต้องใช้วิจารณญาณ
4. การนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ (Applying Meaning)
เป็นการผสมผสานระหว่างสิ่งที่อ่านกับประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม

ลาร์รี เอ แฮร์ริส และ คาร์ล บี สมิธ (Larry A. Harris and Carl B. Smith 1976: 56-58) ได้กล่าวถึงการอ่านว่า เป็นลักษณะหนึ่งของการสื่อความหมาย เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ผู้เขียนจะแสดงความคิดเห็นของตนเป็นภาษาเขียนตามลักษณะของการเขียนของแต่ละบุคคล ส่วนผู้อ่านจะพยายามอ่านของความหมายที่ผู้เขียนได้เขียนไว้ ความสามารถในการเดาความหมายจากสิ่งที่อ่านที่นั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้อ่านและความรู้ทางภาษาของผู้อ่าน

ลอเรนซ์ อี แฮฟเนอร์ (Lawrence E. Hafner 1977: 7) กล่าวว่า การอ่านนั้นไม่ใช่เป็นเพียงการมองเห็นตัวอักษรและออกเสียงคำได้ และไม่ได้เป็นเพียงความเข้าใจรายละเอียดเท่านั้น ผู้อ่านจะต้องสร้างภาพพจน์ภายใต้สัญลักษณ์นั้น ๆ ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

มาร์ธา คอลแมน และคณะ (Martha Dallman and Others 1978: 82) ได้สรุปความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นพฤติกรรมทางสายตาและกระบวนการคิดองค์ประกอบที่สำคัญในการอ่านคือ การออกเสียงเมื่อเห็นคำและความเข้าใจในการอ่าน

จากความหมายของการอ่านที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการในการสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน โดยการแปลความของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ออกมาเป็นความคิดหรือเรื่องราว ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้อ่านประกอบด้วย

ทำให้เกิดความเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน การอ่านจัดเป็นกระบวนการที่มีพฤติกรรมเกิดขึ้น เพราะในการอ่านแต่ละครั้งต้องมีการรับรู้ค่า เกิดความรู้สึกเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่านเกิดภาพพจน์ในขณะที่อ่าน และมีปฏิกิริยาต่อสิ่งที่อ่าน

1.1.2 ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ การเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการอ่านเพื่อช่วยให้เป็นคนรอบรู้ มีความคิดกว้างขวาง และนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ดังที่นักการศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2520: 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านมีความสำคัญมากในชีวิตประจำวันของผู้ที่ใฝ่ใจศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ นอกจากการอ่านจะเป็นเครื่องมือสำหรับให้ผู้อ่านได้มาซึ่งความรู้และยังช่วยให้ความเพลิดเพลินอีกด้วย

วิจิตรา แสงพลสิทธิ์ และคณะ (2520 : 134) ให้ความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการแสวงหาความรู้ การเรียนในทุกระดับจำเป็นต้องใช้ความสามารถในการอ่านเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษา การอ่านช่วยส่งเสริมความคิดอ่านและความฉลาดรอบรู้ ความรู้ต่าง ๆ เราได้จากการอ่านมากกว่าวิธีอื่น และการอ่านยังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความเพลิดเพลิน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527: 24) ได้สรุปถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านหนังสือจะทำให้มีความเฉลียวฉลาด ความรู้กว้างขวางทันสมัย มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักค้นคว้าด้วยตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนั้นนักเรียนจะรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ไม่เหงาน เพราะมีหนังสือเป็นเพื่อน

เสริมศรี ทอทิมาวาทกุล (2527: 348) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า

1. การอ่านเป็นพื้นฐานของการเรียนวิชาอื่น ๆ
2. การอ่านเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้สึกและความต้องการ

ระหว่างบุคคลกับบุคคล

3. การอ่านเป็นเครื่องมือช่วยให้เป็นผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

4. การอ่านเป็นเครื่องช่วยในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

5. การอ่านเป็นเครื่องมือ การรับทอดมรดกทางวัฒนธรรมของคน

ไปสู่คนรุ่นหลัง ๆ ต่อไป

6. การอ่านเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ความรู้และมีประสบการณ์กว้างขวาง

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2528: 73) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การอ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ที่สำคัญที่สุด ซึ่งทำให้ผู้อ่านมีความรู้ สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้นถ้ามีทักษะการอ่านดี มีอัตราเร็วในการอ่านสูงจะเรียนได้ดี และนำความรู้ไปใช้ในการพูดและการเขียนได้

รูธ ทูซ (Ruth Tooze 1957: 6) ได้ชี้ให้เห็นคุณค่าของการอ่านว่า กิจกรรมด้านการอ่านเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาตนเองทุก ๆ ด้าน ทั้งในวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ เพราะหนังสือย่อมประกอบไปด้วยประสบการณ์ในชีวิตทั้งชีวิต และนับเป็นประสบการณ์ร่วมกันชั้นสูงสุดระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน การอ่านเป็นประสบการณ์พื้นฐาน และช่วยให้คนรู้จักแก้ปัญหาเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

รูธ แสตรัง และคณะ (Ruth Strang and Others 1967: 4) ได้สรุปความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นวิถีทางนำไปสู่ความรู้ ในการศึกษาวิชาต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยการอ่าน เพราะในปัจจุบันการเรียนต้องใช้การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังนั้นการอ่านจึงเป็นหัวใจของการเรียนรู้

จากความสำคัญของการอ่านดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการอ่านเป็นทักษะสำคัญเป็นความสามารถพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่ทำได้ง่าย และมากกว่าวิธีอื่น ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านมีความฉลาดรอบรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักการค้นคว้าด้วยตนเอง ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม และให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านอีกด้วย นอกจากนี้ถ้าผู้อ่านมีทักษะในการอ่านดี ก็จะทำให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนวิชาอื่น ๆ ตลอดจนนำความรู้จากการอ่านไปใช้ในการพูดและการเขียนได้

1.1.3 จุดมุ่งหมายในการอ่าน

การอ่านหนังสือของแต่ละบุคคลนั้นจะมีจุดมุ่งหมายในการอ่านแตกต่างกันออกไปทั้งนี้เนื่องจาก วัย เพศ ระดับการศึกษาและอาชีพที่ต่างกันนั่นเอง บางคนอาจจะอ่านเพื่อความอยากรู้ เพื่อการศึกษา หรืออ่านเพื่อแสวงหาความรู้เพิ่มเติมให้เกิดความก้าวหน้าในอาชีพของตน และบางคนอาจจะอ่านเพื่อต้องการพักผ่อนและเพื่อความเพลิดเพลินก็ได้ ดังนั้นในการอ่านแต่ละครั้งผู้อ่านจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านไว้ก่อนว่า ต้องการอ่านเพื่ออะไร

รณจวน อินทรกำแหง (2520: 61) ศรีสุตา จรียากุล (2527: 1) และ สนิท ตั้งทวี (2528: 112) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านที่สอดคล้องกันสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. อ่านเพื่อทราบข่าวสารข้อเท็จจริง การอ่านแบบนี้เป็นการอ่านที่รวดเร็ว สิ่งที่ต้องการคือ คำตอบสั้น ๆ หัวข้อหรือข้อความที่สำคัญ เช่น การอ่านป้ายประกาศ ข้อความโฆษณา การอ่านหาหัวข้อหนังสือพิมพ์ เป็นต้น
2. อ่านเพื่อแสวงหาความรู้ เป็นการอ่านเพื่อเป็นผู้ตามให้ทันเหตุการณ์ และความเป็นไปของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว มนุษย์จำเป็นต้องหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์และสติปัญญา การอ่านหนังสือทุกชนิดช่วยให้มีเจตคติต่อโลกในมุมกว้าง เป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์ ได้เรียนรู้ทัศนะใหม่ ๆ รวมถึงการเข้าใจปัญหาและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้
3. อ่านเพื่อการศึกษาค้นคว้า เป็นการอ่านเพื่อให้ได้ความรู้มาเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนและอาชีพ สิ่งพิมพ์ที่จะให้ประโยชน์ดังกล่าวคือ หนังสือตำราวิชาการ สาขาต่าง ๆ หนังสือคู่มือ หนังสืออ้างอิง และวารสารวิชาการ ผู้อ่านจะต้องเข้าใจลักษณะของหนังสือ และสิ่งพิมพ์ดังกล่าว ตลอดจนวิธีอ่านหนังสือและสิ่งพิมพ์นั้น ๆ
4. อ่านเพื่อสนองความต้องการทางธรรมชาติ มนุษย์มีความต้องการทางธรรมชาติคือ ต้องการความรักความมั่นคงในชีวิต เป็นที่ยอมรับของสังคม ได้รับความนับถือและประสบความสำเร็จในชีวิต การอ่านจะช่วยตอบสนองสิ่งเหล่านั้นได้ โดยทำให้รู้จักตนเองดีขึ้น มีความคิดกว้างขวาง มีแนวทางดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สามารถปรับปรุงตนเองให้อยู่ในสังคมได้ดี

และเข้ากับคนอื่นได้ มีความรู้ความสามารถในอาชีพการงานและประสบความสำเร็จในชีวิต

5. อ่านเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิง มีกิจกรรมหลายอย่าง ที่กระทำเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิง แต่วิธีที่สะดวกและประหยัดที่สุดคือ การอ่านหนังสือ การอ่านหนังสือบางประเภทจะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดได้ ซึ่งถือว่าเป็นการพักผ่อนทางสมอง อีกทางหนึ่ง เช่น การอ่านหนังสือบันเทิงคดี สารคดีท่องเที่ยว วรรณคดี หนังสือประเภทเหล่านี้ จะช่วยให้เกิดความสุขสนานและความเพลิดเพลิน

พระอภิมหาบัณฑิต (2526: 107) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการอ่านไว้ 2 ประเภท ดังนี้

1. เพื่อให้รู้ การอ่านไม่ว่าเรื่องเล็กเรื่องน้อยหรือเรื่องใหญ่ จุดประสงค์ที่มาก่อน ก็คือเพื่อให้รู้ เช่น การอ่านสลากยา เพื่อให้รู้จะได้กินยาได้ถูก อ่านประกาศ อ่านตำรา อ่านข่าว ฯลฯ

2. เพื่อให้เกิดความบันเทิง การอ่านเป็นยาอายุวัฒนะอย่างหนึ่งเป็นอาหารใจทำให้เกิดความเพลิดเพลิน หนังสือสามารถสร้างจินตนาการและเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้คล้อยตาม เกิดความสุขสนาน ราวกับไปอยู่อีกโลกหนึ่งได้ สามารถทำให้ผู้อ่านได้พบอยู่ในสมัยต่าง ๆ ในถิ่นที่ต่าง ๆ อย่างที่ผู้อื่นนึกไม่ถึง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการอ่าน คือ การอ่านเพื่อให้เกิดความรู้ อ่านเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของข่าวสาร เหตุการณ์ และอ่านเพื่อความบันเทิง ซึ่งทั้งสามประการนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความเข้าใจในการอ่าน และการอ่านแต่ละครั้งอาจจะมีจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมอยู่ในการอ่านครั้งเดียวกันได้ โดยไม่จำเป็นต้องแยกจากกันอย่างชัดเจน เพราะผู้อ่านแต่ละบุคคลย่อมมีจุดมุ่งหมายในการอ่านแตกต่างกันไป ตามความต้องการ สถานการณ์และการนำไปใช้

1.1.4 ประเภทของการอ่าน

การอ่านสามารถแบ่งออกได้หลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้เกณฑ์อะไรพิจารณา ถ้าหากพิจารณาประเภทของการอ่านจากลักษณะการอ่าน เป็นหลักดังแนวคิดของ วิจิตร แสงพลสิทธิ์ และคณะ (2522: 135) ได้แบ่งประเภทของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่านในใจ เป็นการอ่าน เพื่อชวนขวนขวายหาความรู้และความเพลิดเพลินให้แก่ตนเอง การอ่านประเภทนี้มุ่งฝึกอัตราความเร็ว การจับใจความสำคัญ ซึ่งเป็น การอ่านที่นับวันแต่จะมีความสำคัญเพิ่มขึ้น นักเรียนและนักศึกษาควรได้รับการฝึกฝนให้อ่าน เป็น ไม่เพียงแต่อ่านได้หรืออ่านออกเท่านั้น แต่จะต้องมีความสามารถดังต่อไปนี้คือ สรุปความ แปล ความ ตีความ ขยายความ วิเคราะห์คำ วิเคราะห์ความหรือเรื่อง และวิพากษ์วิจารณ์เนื้อเรื่อง ได้

2. การอ่านออกเสียง

2.1 อ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว ทั้งที่เป็นบทความ บันเทิงคดี และสารคดีจากวรรณกรรมและนิตยสาร เพื่อสื่อสารให้ผู้อื่นรู้เรื่องและเข้าใจ

2.2 อ่านออกเสียงบทร้อยกรองประเภทต่าง ๆ จากวรรณกรรม สมัยเก่าจนถึงปัจจุบัน เพื่อความไพเราะให้ผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลินและความซาบซึ้ง

ในเรื่องการอ่านในใจและอ่านออกเสียงนี้ อัมพร สุขเกษม (2520 : 7-8) ได้สรุปลักษณะสำคัญไว้ว่า

1. การอ่านในใจ

1.1 เป็นการถ่ายทอดตัวอักษรออกมา เป็นความคิดโดยตรง

1.2 ทราบความหมายได้รวดเร็วกว่า และจับใจความสำคัญ ได้มากกว่า เพราะอ่านผ่านผลความไปเร็ว ๆ ได้

1.3 เป็นการอ่านเพื่อตนเอง

1.4 เข้าใจเรื่องราวได้เร็ว เพราะเลือกอ่าน เฉพาะตอนที่ สำคัญได้

2. การอ่านออกเสียง มีลักษณะดังนี้

2.1 เป็นการถ่ายทอดตัวอักษรออกมา เป็น เสียง และถ่ายทอด ออกมาเป็นความคิด

2.2 การอ่านต้องอ่านทุกตัวอักษร จะอ่านตอนใดตอนหนึ่งผ่าน ๆ ไปไม่ได้

2.3 เป็นการอ่านเพื่อผู้ฟัง

2.4 ถ้าไม่เข้าใจจะอ่านย้อนกลับไปมา ทำให้น่าเบื่อ

จากลักษณะการอ่านในใจและการอ่านออกเสียงตามที่กล่าวมาจะเห็นว่าการอ่านในใจ เป็นสิ่งที่จำเป็นมากกว่าการอ่านออกเสียง เพราะการอ่านในใจ เป็นการอ่านเพื่อตัวเองและเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับผู้จะอ่านเพื่อการศึกษาหาความรู้ ซึ่งการอ่านในใจนี้เป็นเรื่องที่ต้องมีทักษะ (อัมพร สุขเกษม 2520: 13) ผู้ที่จะมีความสามารถในการอ่านนั้นต้องอาศัยการฝึกทักษะเพื่อให้เกิดทักษะในสองด้าน คือ ทักษะในการอ่านเร็วกับทักษะในการเข้าใจความหมาย ซึ่งทักษะทั้งสองประการนี้จะแยกออกจากกันไม่ได้

ฉัตรสุตา ดวงพลอย (2526: 11) ได้สรุปประเภทของการอ่านตามจุดประสงค์ในการอ่านไว้เป็น 4 ประเด็นคือ

1. การอ่านแบบเปิดผ่านไปอย่างรวดเร็ว ๆ (Skimming)

การอ่านแบบนี้ผู้อ่านจะต้องมีจุดมุ่งหมายหรือคำถามที่ต้องการคำตอบเฉพาะเจาะจง สำหรับเรื่องใดเรื่องหนึ่งในใจแล้ว การอ่านในลักษณะนี้ผู้อ่านจะต้องรู้จักใช้ชื่อเรื่อง หัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อยให้เป็นประโยชน์ การอ่านแบบนี้จะช่วยให้ผู้อ่านรู้จักการคาดคะเน (prediction) การเลือกจับใจความ และทำให้สามารถอ่านได้เร็วขึ้น

2. การอ่านอย่างพินิจพิจารณา (Scanning) การอ่าน

แบบนี้ต่างจากการอ่านแบบแรกที่จุดประสงค์ของการอ่านต้องการข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงมากกว่าแบบแรก เช่น วันที่ ตัวเลข หรือสถานที่ เป็นต้น ผู้อ่านจะต้องรู้จักใช้ตัวเลข หรือวลีสั้น ๆ ที่มีค่าสำคัญอยู่ด้วยให้เป็นประโยชน์

การอ่านทั้งสองแบบนี้ จะทำให้ผู้อ่านทราบว่า การอ่านให้ได้ใจความตามจุดประสงค์ที่ต้องการนั้น เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ และสามารถทำได้โดยไม่จำเป็นต้องอ่านแบบคำต่อคำ แต่ด้วยการรู้จักเลือกจับใจความ (Sample and Select)

3. การอ่านเอารายละเอียด (Thorough Reading) เป็นการ

อ่านที่ผู้อ่านต้องการจะเข้าใจความหมายทั้งหมดของผู้เขียน ทั้งจุดใหญ่ใจความและรายละเอียดปลีกย่อย การอ่านแบบนี้มักจะใช้กับการอ่านรายงานการวิจัยและตำราเรียน

4. การอ่านเชิงวิจารณ์ (Critical Reading) การอ่านแบบนี้ เป็นทักษะระดับสูงสุด คือผู้อ่านสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ตนอ่านไปแล้วได้ สามารถใช้เหตุผลต่อรองกับสิ่งที่ปรากฏในข้อเขียนนั้นว่า ผู้อ่านเห็นด้วยหรือไม่จากประสบการณ์ที่มีมานั้น สนับสนุนข้อโต้แย้งของผู้เขียนงานชิ้นนั้น ๆ หรือไม่

มยุรี สุขวิวัฒน์ (2526 : 33) ได้กล่าวถึงประเภทของการอ่านว่ามีหลายแบบ แล้วแต่ความมุ่งหมายของผู้อ่าน ดังต่อไปนี้คือ

1. อ่านผ่าน ๆ หรืออ่านเอาเรื่อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้อ่าน เช่น อ่านพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ การพลิกอ่านตำราเพื่อดูว่าเหมาะสมกับระดับความรู้ของคนหรือเพื่อดูว่า เนื้อหาครอบคลุม เรื่องที่จะค้นคว้าหรือไม่ เป็นต้น

2. อ่านวิเคราะห์ เป็นการอ่านเพื่อที่จะรู้เรื่องโดยละเอียด เช่น อ่านตำราและเอกสารทางวิชาการ ซึ่งอาจจะต้องบันทึกเรื่องย่อไว้ด้วย เพื่อทบทวนความจำ

3. อ่านตีความ การตีความขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน ผู้อ่านหลาย ๆ คนที่อ่านเรื่องเดียวกันแล้วอาจตีความไม่เหมือนกัน

นอกจากนี้ สนิท ตั้งทวี (2529 : 282) ได้จำแนกประเภทของการอ่านตามวิธีของการฝึกปฏิบัติซึ่งมีอยู่ 7 ประเภทด้วยกันคือ

1. การอ่านวิเคราะห์คำ
2. การอ่านวิเคราะห์ประโยค
3. การอ่านวิเคราะห์ทัศนะของผู้แต่ง
4. การอ่านตีความ
5. การอ่านขยายความ
6. การอ่านจับใจความ
7. การอ่านอย่างใช้วิจารณ์ญาณ

อัลเบิร์ต เจ แฮร์ริส (Albert J. Harris 1970 : 12)

ได้แบ่งประเภทของการอ่านตามความมุ่งหมายไว้ 3 ประเภท ดังนี้คือ

1. อ่านเพื่อจับใจความสำคัญ
2. อ่านเพื่อการศึกษาค้นคว้า
3. อ่านเพื่อเพลิดเพลิน

ลายส์ แอล มิลเลอร์ (Lyle L. Miller 1972 : 15)

ได้จำแนกประเภทของการอ่าน ตามจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. อ่านเพื่อความเข้าใจอย่างคร่าว ๆ (Skimming)
2. อ่านเพื่อจับใจความสำคัญ (Idea Reading)
3. อ่านเพื่อค้นหารายละเอียดและใจความสำคัญทั่ว ๆ ไป (Exploratory Reading)
4. อ่านเพื่อศึกษาปัญหาอย่างลึกซึ้ง (Study Reading)
5. อ่านเพื่อการวิเคราะห์และการวิจารณ์ (Analytical and Critical Reading)

การอ่านอาจแบ่งออกได้หลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาและจุดประสงค์ของการอ่าน เช่น ถ้าต้องการจะฝีกอัตราความเร็วของการอ่าน การจับใจความสำคัญก็ควรจะใช้การอ่านในใจ แต่ถ้าต้องการให้เกิดความไพเราะเพลิดเพลิน และสื่อสารให้ผู้อื่น เข้าใจด้วยก็ควรจะเป็นการอ่านออกเสียง สำหรับการอ่านเพื่อที่จะดูขอบเขต เนื้อหาที่ต้องการศึกษาค้นคว้านั้นควรจะใช้การอ่านแบบผ่าน ๆ เพราะผู้อ่านสามารถใช้ชื่อเรื่องที่ตนทราบมาใช้ในการอ่านเพื่อจะได้ศึกษาค้นคว้าได้อย่างรวดเร็ว ถ้าต้องการอ่านเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ โดยเฉพาะควรจะใช้การอ่านแบบพิจารณาและในส่วนที่เป็นงานวิจัยและตำราเรียนนั้น ถ้าใช้การอ่านแบบเอารายละเอียดจะช่วยให้อ่านเข้าใจในความหมายทั้งหมดของผู้เขียน รวมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แล้วควรจะได้มีการทำบันทึกย่อไว้เพื่อเตือนความทรงจำ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการอ่านแต่ละประเภทล้วนมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทั้งสิ้น ทั้งนี้การที่ผู้อ่านแต่ละคนจะได้รับประโยชน์จากการอ่านมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับตัวผู้อ่าน เองว่าสามารถ เลือกประเภทของการอ่านได้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และลักษณะของงานเขียนนั้น ๆ หรือไม่ ผู้อ่านจะต้องเข้าใจจุดประสงค์ที่แท้จริงของการอ่านหนังสือว่า หนังสือต่างประเภทกันและวัตถุประสงค์ในการอ่านที่ต่างกันต้องการทักษะในการอ่านที่ต่างกันด้วย

1.1.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน

บุคคลแต่ละบุคคลมีความสามารถในการอ่านแตกต่างกัน บางคนอ่านได้รวดเร็ว และคล่องแคล่ว ในขณะที่อีกหลายคนอ่านได้ช้าและเกิดอุปสรรคในการอ่าน ซึ่ง ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน (2525: 39-43) ได้กล่าวถึง ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการอ่านไว้ว่า การอ่านจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหลายประการ ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการอ่านอาจแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 4 ประเภทคือ

1. ตัวแปรที่เกี่ยวกับผู้อ่าน ได้แก่ ภูมิลำเนา ความพร้อม การตั้งใจ สมรรถาวิสัยในการอ่าน และคุณลักษณะทางบุคลิกภาพของผู้อ่าน
2. ตัวแปรที่เกี่ยวกับวัสดุการอ่าน หมายถึง ความแตกต่างประการต่าง ๆ ของวัสดุในการอ่าน ซึ่งอาจแตกต่างกันในด้านความยากง่าย ความยาวและความคล้ายคลึง นอกจากนี้ยังอาจพบความแตกต่างในเรื่องของความสนุกสนาน น่าเรียน น่าอ่าน น่าเบื่อหน่าย สิ่งเหล่านี้ต่างมีอิทธิพลต่อการอ่านทั้งสิ้น
3. ตัวแปรที่เกี่ยวกับวิธีอ่าน ประกอบด้วยการศึกษาซึ่งจะช่วยเพิ่มทักษะในการอ่านให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีการอ่านเพิ่มเติม การท่องจำ การรู้ผลงาน การใช้ประสาทรับรู้ในการอ่าน การให้คำแนะนำ การแนะแนวการอ่าน เครื่องล่อใจ ตลอดจนความใส่ใจในการอ่าน
4. ตัวแปรที่เกี่ยวกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการอ่านของเด็ก เช่น เด็กที่อยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมหรืออยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลความเจริญ นอกจากนี้ การที่เด็กต้องรับภาระ ช่วยงานบ้านมากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาอ่านหนังสือค้นคว้าหาความรู้

วัลย์ภรณ์ อาทิตย์เที่ยง (2529: 26-27) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน คือ

1. ลักษณะของวัสดุการอ่าน จะต้องไม่ปิดกั้นหรือเป็นกำแพงขวางความเข้าใจในการอ่านของนักเรียน นั่นคือใช้ภาษาให้เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน ไม่ใช่คำศัพท์ที่แปลกประหลาด คำศัพท์ที่เด็กไม่เคยรู้จัก หรือเป็นคำศัพท์ที่ยากเกินความสามารถของเด็ก สำหรับหลักภาษาก็ควรใช้แต่สิ่งที่เด็กคุ้นเคยแล้ว ประโยคไม่ยาวเกินไปและไม่สลับซับซ้อน

2. ลักษณะของผู้อ่าน ความสามารถในการ เข้าใจและตีความสิ่งที่อ่านจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญคือ

2.1 ระดับสติปัญญา เด็กแต่ละคนจะมีความสามารถในการอ่านแตกต่างกันไปตามระดับสติปัญญาของตน เช่น เด็กบางคนไม่สามารถจดจำรายละเอียดของเนื้อเรื่องได้ บางคนไม่สามารถสรุปเรื่องที่อ่านได้ บางคนไม่เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม และบางคนไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริง กับความคิดเห็นได้ หรือถ้าทำได้ก็ต้องใช้เวลามาก ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ครูควรจะตรวจสอบเพื่อช่วยเด็กในการพัฒนาสมรรถภาพในการอ่าน

2.2 ความรู้ในด้านศัพท์ และโครงสร้างของภาษาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจ การสร้างความคิดรวบยอด และการสร้างจินตนาการเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

2.3 ภูมิหลังในเรื่องความรู้และประสบการณ์จะช่วยในการผสมผสานความคิดเดิมให้เข้ากับความคิดใหม่ ตลอดจน การแปลความ ตีความ ขยายความและการประเมินค่าของสิ่งที่อ่าน

2.4 ร่างกาย เด็กที่มีสุขภาพทางกายดีจะมีความสามารถในการเรียน อ่านได้ดีกว่าเด็กที่มีสุขภาพไม่ดี ซึ่งต้องขาดโรงเรียนบ่อย ๆ ทำให้การเรียนอ่านล่าช้าออกไป นอกจากนั้นสิ่งที่ครูต้องคำนึงถึงคือ สายตาและการได้ยิน เด็กที่มีสายตาผิดปกติจะไม่อยากอ่านหนังสือและไม่รู้สึกเพลิดเพลินหรือพอใจกับสิ่งที่อ่าน ส่วนเด็กที่มีความผิดปกติทางการได้ยินจะฟังคำอธิบายของครูไม่ได้ดีเท่าที่ควร เพราะจับใจความไม่ค่อยได้ และไม่เข้าใจความหมายของคำที่ครูให้อ่านซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาในการอ่านต่อไป

2.5 อารมณ์ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการอ่านมาก เพราะการอ่านที่ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้อ่านจำเป็นต้องมีสมาธิในการอ่าน ถ้าเด็กกังวลใจทุกข์ร้อนใจ หรือมีความกลัว ฯลฯ เด็กจะมีความรู้สึกต่อต้านอย่างรุนแรง ซึ่งจะขัดขวางสมาธิในการอ่านเป็นอย่างมาก จนเป็นผลให้ประสบผลสำเร็จในการอ่านน้อยกว่าเด็กที่มีอารมณ์ดี หรือสุขภาพจิตดี

3. สภาพแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

3.1 สภาพแวดล้อมที่บ้าน เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นสมาชิกให้ความสำคัญต่อการอ่านมาก มีการส่งเสริมการอ่าน และสมาชิกส่วนใหญ่ชอบอ่านหนังสือ เด็กก็จะรู้คุณค่าของการอ่าน และอ่านได้ดี เพราะได้พบเห็นและมีกิจกรรมการอ่านเป็นประจำ ส่วนเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่เห็นความสำคัญของการอ่านและไม่ค่อยได้ยินการพูดคุยเกี่ยวกับการอ่านเลย ก็จะไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน

3.2 สภาพแวดล้อมที่โรงเรียน เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กมาก เพราะเด็กจะสนใจกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โรงเรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ครูต้องคอยให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำตลอดจนให้ความอบอุ่น และเอาใจใส่นักเรียน บรรยากาศภายในห้องเรียนเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ รวมทั้งการให้บริการทางห้องสมุด ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการในการอ่านดี เป็นไปตามลำดับขั้นและต่อเนื่องกัน แต่ถ้าสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนเป็นไปในทางตรงข้ามกับที่กล่าวมาแล้ว ก็จะทำให้พัฒนาการทางการอ่านของนักเรียนไม่ดีเท่าที่ควร

ริชาร์ด เจ สมิธ และ เดลดี จอห์นสัน (Richard J. Smith and Dalde Johnson 1967: 20-27) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อพัฒนาการทางการอ่านของเด็กไว้ดังนี้

1. ระดับสติปัญญา (Intelligence) เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การอ่านของเด็กบกพร่อง เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงจะทำงานที่ยุ่งยากซับซ้อนได้มากกว่าเด็กที่มีระดับสติปัญญาที่ต่ำกว่า ในด้านการอ่านจะเห็นได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน (Reading Achievement) กับผลการทดสอบระดับสติปัญญา (Intelligence Tests) มีความสัมพันธ์กันสูง ดังนั้นในการสอบอ่านครูจะต้องคำนึงถึงระดับสติปัญญาของเด็กด้วย

2. . วุฒิภาวะและความพร้อม (Maturation and Readiness Skills) เด็กจะเริ่มเรียนอ่านได้ก็ต่อเมื่อมีวุฒิภาวะและความพร้อม เพราะเด็กมีพื้นฐานทางบ้านแตกต่างกัน ครูจะต้องฝึกทักษะทางความพร้อมให้เด็กก่อนเพื่อป้องกันความล้มเหลวในการอ่าน

3. แรงจูงใจ (Motivation) เราจะพบว่าเด็กที่มีความกระตือรือร้นในการอ่านจะเป็นนักอ่านที่ดี แรงจูงใจที่จะทำให้เด็กอ่านมีทั้งแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก แรงจูงใจภายใน เกิดขึ้นจากการค้นพบคุณค่าของการอ่านด้วยตัวเอง เช่น ได้รู้เหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว ได้รับความเพลิดเพลิน ส่วนแรงจูงใจภายนอกได้จากการส่งเสริมของพ่อแม่ ครูอาจารย์หรือเพื่อน ๆ ในรูปของการให้รางวัล คำชมเชย การแนะนำด้านการอ่าน เป็นต้น

4. สภาพร่างกาย (Physical Condition) เด็กที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ จะเรียนอ่านได้ดีกว่าเด็กที่อ่อนแอ เด็กที่อ่อนแอซึ่งโรคเจ็บป่วยบ่อย ๆ จะมีผลกระทบกระเทือนต่อการอ่าน เพราะเด็กมักจะขาดเรียนบ่อย ๆ ทำให้โปรแกรมการสอบอ่านต้องล่าช้า เรียนไม่ทันเพื่อน ดังนั้นครูจะต้องหาเวลาซ่อม เสริมให้เด็กที่มีความบกพร่องในการอ่าน

5. สภาพของอารมณ์ (Emotional Condition)

ทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองหรือครู ต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน และพยายามคาดหวังให้เด็ก เป็นคนที่อ่านหนังสือได้เก่งและคล่อง แรงกดดัน ความคาดหวัง อาจทำให้เด็กเกิดความตระหนก และขาดความมั่นใจ กลัวจะทำไม่ได้ดังหวัง การทะเลาะเบาะแว้งภายในบ้าน การหย่าร้างของพ่อแม่ ความวิตกกังวลต่าง ๆ นานา จะทำให้สภาพของอารมณ์ขาดความมั่นคง ซึ่งมีผลต่อการอ่านทำให้การพัฒนาการด้านการอ่านเกิดปัญหา เพราะเด็กที่มีสภาพของอารมณ์เช่นนี้ย่อมประสบกับความยากลำบากในการเรียนอ่านให้ได้ผล

6. สภาพแวดล้อม (Environmental Condition)

สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกโรงเรียนจะมีผลกระทบต่อการอ่านของเด็ก เด็กที่มาจากครอบครัวที่รักการอ่าน อ่านหนังสือเป็นประจำ และรู้คุณค่าของการอ่าน เมื่อมาถึงโรงเรียน เขาจะรู้จักวิธีอ่าน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตน จะมีความรอบรู้ ความชำนาญมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่ไม่สนใจในการอ่าน ส่วนสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน เช่น จำนวนหนังสือที่มีอยู่ประเภทของหนังสือ และการสนับสนุนของครู จะมีอิทธิพลดึงดูดความสนใจของเด็ก เข้าไปสู่การอ่านหนังสือได้

7. การจัดโปรแกรมการอ่าน (The Instructional Program)

ผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่าน ได้แสดงความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอ่าน จะมีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กมาก นอกจากจะขึ้นอยู่กับวิธีสอนและอุปกรณ์แล้ว ยังต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการจัดการเรียนการสอนครูจะต้อง เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กและเลือกสิ่งที่จะให้เด็กอ่านให้ตรงกับระดับความสนใจของเด็กด้วย

อัลเบิร์ต เจ แฮร์ริส (Albert J. Harris 1970: 21-34) ได้กล่าวถึงตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการอ่านไว้ว่า การอ่านจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน 7 ประการคือ

1. วุฒิภาวะ วุฒิภาวะเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดระดับของการอ่าน ผู้มีวุฒิภาวะสูงย่อมอ่านได้ดีกว่าผู้มีวุฒิภาวะต่ำ วุฒิภาวะและความพร้อม เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันอย่างมาก เพราะความพร้อม หมายถึง ระดับวุฒิภาวะและความสามารถที่จำเป็นในการ เรียนรู้การอ่านหรือการฝึกฝนกิจกรรมนั้น ๆ เช่น เด็กที่มีความพร้อมในการอ่าน ย่อมหมายถึงระดับวุฒิภาวะของเขาพร้อมที่จะแยกความคล้ายคลึงและความแตกต่างของตัวอักษรได้
2. อายุ เด็กวัยรุ่นและเด็กที่มีอายุมากจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าและเร็วกว่าเด็กที่มีอายุน้อย
3. เพศ ในระดับประถมศึกษาเด็กผู้หญิงจะอ่านได้ดีกว่าเด็กชายเป็นส่วนใหญ่
4. ประสบการณ์เดิม อิทธิพลของประสบการณ์เดิมที่มีต่อการอ่าน จะเห็นได้ชัดเจนในเรื่องการถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) การเรียนรู้ด้านการอ่านสิ่งใหม่ดีขึ้นหรือเลวลง ขึ้นอยู่กับการถ่ายโยงความรู้จากสิ่งที่อ่านในอดีต
5. ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น อวัยวะในการอ่านบกพร่อง เช่น สายตาวาว สายตาสั้น สายตาเอียง ประสาทหูพิการ
6. แรงจูงใจ เป็นตัวกระตุ้นให้ทำกิจกรรม ครูควรใช้วัสดุเป็นเครื่องล่อให้เกิดความสนใจ และมีแรงจูงใจในการอ่าน เช่น วัสดุรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องที่อ่าน ฯลฯ

7. สภาพสิ่งแวดล้อม สภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและในครอบครัวของนักเรียนอาจส่งเสริมหรือไม่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านของนักเรียนก็ได้ ครอบครัวที่บิดามารดามีการศึกษาและรู้คุณค่าของการอ่านมีหนังสือดี ๆ ประกอบกับโรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอยู่เป็นประจำ ครูคอยให้กำลังใจ ช่วยเหลือ และสภาพโรงเรียนมีระเบียบวินัย ห้องสมุดจัดบริการส่งเสริมการอ่านไว้เป็นอย่างดี ก็จะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการในการอ่านเพิ่มขึ้น

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการอ่านดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้สรุปได้ว่าสาเหตุของความบกพร่องในการอ่านที่ทำให้การเรียนของเด็กต้องล้มเหลวเรียนได้ไม่ดีเท่าที่ควรเกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย ได้แก่ คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ ความผิดปกติของระบบการทำงานของร่างกาย เป็นสภาพของตัวเอง
2. องค์ประกอบทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ สติปัญญา ภูมิภาวะ และความพร้อม แรงจูงใจ และการปรับตัวทางอารมณ์
3. องค์ประกอบทางด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพครอบครัว สภาพโรงเรียน วิธีการสอน การจัดโปรแกรมการอ่าน และวัสดุการอ่าน

1.1.6 ความสามารถในการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน การอ่านไม่ใช่เป็นเพียงการออกเสียงตามสัญลักษณ์ที่ปรากฏได้ถูกต้องและรวดเร็วเท่านั้น แต่ผู้อ่านจะต้องเข้าใจความหมายของสิ่งที่ตนเองอ่านด้วย ความสามารถในการอ่านนับว่าเป็นจุดประสงค์หรือหัวใจของการอ่าน เพราะถ้าผู้อ่านไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่ตนเองอ่าน หรือไม่สามารถจับใจความสำคัญของสิ่งที่ตนเองอ่านได้แล้ว ก็กล่าวได้ว่า การอ่านนั้นไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่ง ศิริพร ลิ้มตระกูล (2526: 7) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการอ่านอย่างเข้าใจได้มากที่สุดในเวลาน้อยที่สุด และภาสนีย์ รักษาพรหมณ์ (2524: 8) กล่าวว่าไว้ว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความ เป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของการอ่านทุกชนิด

นอกจากนั้น หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2524: 3) ได้กล่าวว่า ทักษะความสามารถในการอ่าน คือ การทำความเข้าใจ เนื้อความที่อยู่ในบทเรียนหรือสิ่งที่อ่าน รวมทั้งความสามารถของผู้อ่านในการมีปฏิกริยาร่วมกับสิ่งที่อ่าน มีความสามารถในการคัดเลือก รวบรวมความคิดและข้อเท็จจริง สามารถให้ข้อสรุปและตัดสินใจได้ ทักษะเหล่านี้ไม่ใช่ว่าจะจำเป็นสำหรับภาษาใดภาษาหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทางความคิด

จาก Dictionary of Education ซึ่ง คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973: 2) เป็นบรรณาธิการได้ให้ความหมายของความสามารถในการอ่าน (Reading Ability) ไว้ว่า ความสามารถในการอ่านเป็นทักษะในการตีความได้ตรงตามสิ่งพิมพ์หรือข้อเขียนโดยการผ่านทางสายตา และเป็นความโน้มเอียงที่จะอ่านอย่างระมัดระวัง มีเหตุผลในการสรุปเรื่องที่อ่าน การมีความรู้ความสามารถทางภาษาและคำศัพท์จะช่วยยกระดับการอ่านให้ดีขึ้น

กล่าวได้ว่า ความสามารถในการอ่าน หมายถึง ความเข้าใจความหมายของข้อความหรือเรื่องราวที่อ่าน สามารถที่จะตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องราวที่อ่านได้อย่างดี โดยให้ความหมาย ตีความ จับใจความสำคัญ สรุปและประเมินคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้ ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านก็คือผู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องราวที่อ่านได้อย่างถูกต้องนั่นเอง

ดังนั้นการที่จะมีความสามารถในการอ่านเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดีนั้นต้องมีความเข้าใจ เรื่องที่อ่านได้ดี ถ้าผู้อ่านมีความเข้าใจ เรื่องราวที่ตนอ่านหรือสามารถจับใจสำคัญของเรื่องราวที่ตนอ่านก็จะทำให้ได้รับความรู้จากการอ่านได้อย่างเต็มที่ ดังที่ ชวาล แพร์ตกุล (2516: 228-240) ได้กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่านเป็นพื้นฐานของปัญญา ในการถ่ายทอดคำและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถแสดงออกได้ด้วยพฤติกรรม 3 ประการคือ

1. การแปลความ หมายถึง การแปลเรื่องราวหรือข้อความเดิมออกมาเป็นคำใหม่ ภาษาใหม่ หรือแบบใหม่
2. การตีความ คือ การเก็บความเดิมมาบันทึกใหม่ เรียงเรียงใหม่ หรือร้อยกรองใหม่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม เป็นการมองเรื่องราวเดิมในแง่ใหม่ ค้นหา และเปรียบเทียบทั้งความสำคัญและความสัมพันธ์ของส่วนย่อย ๆ ภายในเรื่องนั้นย่อยจนเป็นข้อสรุปได้

3. การขยายความ คือ การอนุมานหรือขยายความคิดให้กว้างลึกและไกลกว่าข้อเท็จจริงที่ประจักษ์อยู่ในเรื่องนั้น

ทั้งสามประการนี้เป็นส่วนสำคัญในการอ่านหนังสือทุกประเภท โดยมีความสามารถในการแปลความเป็นพื้นฐานในความเข้าใจ แล้วจึงสามารถตีความเรื่องที่ได้ สดท้ายเมื่อตีความได้ก็สามารถขยายความได้ถูกต้อง จึงประสบความสำเร็จในการอ่าน เพราะเข้าใจเรื่องที่ได้ได้อย่างถูกต้องประสงค์ของผู้แต่ง

เมื่อมีความเข้าใจการอ่านได้ดีแล้วก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยนำความรู้ที่ได้ไปขยายต่อ ซึ่งความสามารถที่จะนำไปใช้ขึ้นอยู่กับระดับความเข้าใจ เนื้อเรื่อง ซึ่ง ชวาล แพร์ตกุล (2520: 134) ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่า เป็นความสามารถในการผสมแล้วขยายความรู้ความเข้าใจกว้างไกลไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งผู้ที่จะกระทำเช่นนี้ได้ ต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการคือ

1. รู้ความหมายของรายละเอียดย่อย ๆ ของเรื่องนั้นมาก่อนแล้ว
2. รู้ความเกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ระหว่างชั้นความรู้ย่อย ๆ

เหล่านั้น

3. สามารถอธิบายสิ่งเหล่านั้นด้วยภาษาของตนเอง
4. เมื่อพบสิ่งอื่นใดที่มีลักษณะเดียวกันกับที่เคยเรียนรู้มาแล้ว ก็สามารถ

ตอบและอธิบายได้

ระดับความสามารถของความเข้าใจในการอ่านของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการอ่านและความสามารถในการอ่าน โดโลเรส เดอร์กิน (Dolores Durkin 1974: 239) ได้แบ่งระดับของความเข้าใจในการอ่านเป็น 5 ระดับ คือ

1. ความเข้าใจตามตัวอักษร (Literal Comprehension)

เป็นความสามารถในการจำและทบทวนเรื่องที่ได้เกี่ยวกับรายละเอียดของเนื้อเรื่อง ใจความสำคัญ ลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ การเปรียบเทียบเรื่องราวที่อ่านทั้งในแง่ของความเหมือนและความแตกต่าง ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ตลอดจนลักษณะเฉพาะของตัวละครในเรื่องที่อ่าน

2. การจัดเรียงเรียงความคิดใหม่ (Reorganization of Idea or Information Explicitly State) คือ สามารถแยกแยะประเภทของสิ่งต่าง ๆ ได้ สามารถโยงเรื่องทีอ่านทั้งหมดหรือข้อความบางตอนได้ สามารถสรุปและสังเคราะห์ทีอ่านได้

3. การวินิจฉัย (Inferential Comprehension) เป็นความสามารถในการนำความคิดเห็นและรายละเอียดที่ได้จากการอ่าน รวมทั้งความคิดเห็นและประสบการณ์ส่วนตัวมาสรุปและวินิจฉัยในแง่ของรายละเอียด ใจความสำคัญ ลำดับเหตุการณ์ การเปรียบเทียบ ความสัมพันธ์ของเหตุและผล ลักษณะเฉพาะตัวละคร และการตีความจากภาษาซึ่งมิได้ปรากฏให้เห็นโดยตรงจากข้อความทีอ่าน

4. การประเมินผล (Evaluation of Judgement) เป็นความสามารถและประเมินผลด้วยตนเองว่า เรื่องทีอ่านนั้นเป็นข้อเท็จจริง (Fact) หรือจินตนาการ (Fantasy) หรือเป็นความคิดเห็น (Opinion) ตลอดจนความสามารถในการประเมินผลความเชื่อถือได้ของเรื่องทีอ่าน และมีคุณค่าเหมาะสมที่จะยอมรับได้หรือไม่

5. ความซาบซึ้ง (Appreciation) ความสามารถในระดับนี้เป็นการอ่านในระดับสูงสุด คือ มีอารมณ์ตอบสนองตามเนื้อเรื่อง ตามภาษาของผู้เขียน รวมทั้งการสร้างภาพพจน์ของผู้เขียน

มาร์ธา ดัลแมน และคณะ (Martha Dallman and Others 1978:

222) ได้จำแนกลำดับขั้นของการอ่านเพื่อความเข้าใจออกเป็น 3 ระดับคือ

1. ระดับความเข้าใจข้อเท็จจริง (Factual Level) หมายถึงความเข้าใจเรื่องทีอ่านตามตัวหนังสือทีเขียนไว้

2. ระดับความเข้าใจชั้นตีความ (Interpretation Level) คือความเข้าใจโดยอาศัยการสรุปความ ตีความและแปลความหมายจากเรื่องทีอ่านได้

3. ระดับความเข้าใจประเมินค่า (Evaluation Level) คือความสามารถในการประเมินค่าสิ่งทีอ่านมาโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่าน พิจารณาตัดสินว่าข้อสรุปของผู้เรียนถูกต้องหรือไม่อย่างไร

ความเห็นดังกล่าวข้างต้นคล้ายคลึงกับความคิดเห็นของ บุญเสริม ฤทธิกรมณ (2518 : 35) ซึ่งจำแนกลำดับขั้นของความเข้าใจในการอ่านไว้ 3 ระดับเช่นกัน คือ

1. การอ่านเอาเรื่อง (Literal Reading) เป็นระดับการอ่านหนังสือออกแล้วรู้ว่า เป็นเรื่องอะไร เกี่ยวกับใคร ผู้อ่านระดับนี้ใช้ความจำ เป็นส่วนใหญ่

2. การอ่านระดับแปลความ ตีความ และขยายความ (Interpretation Reading) ในระดับนี้ ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถนอกเหนือไปจากการอ่านเอาเรื่อง คือต้องจำเรื่องแล้วสามารถแปลความ ขยายความ เป็นระดับความเข้าใจที่สูงกว่าการอ่านเอาเรื่อง

3. การอ่านชั้นวิจารณ์ (Critical Reading) การอ่านระดับนี้ต้องใช้สติปัญญาขั้นสูงสุด โดยการอาศัยการอ่านระดับอ่านเอาเรื่อง แปลความ ตีความ ขยายความ เป็นพื้นฐาน เสียก่อน ต่อจากนั้นต้องอาศัยประสบการณ์ ความสามารถในการวิเคราะห์สร้างสรรค์ ประเมินค่าช่วยในการตัดสินใจเรื่องราวจึงได้ข้อสรุป

ในด้านองค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดความสามารถในการอ่านนั้น ได้มีผู้เสนอความคิดเห็นไว้ดังนี้

กาย แอล บอนด์ และ ไมลส์ เอ ทิงเกอร์ (Guy L. Bond and Miles A. Tinker 1957: 235) กล่าวว่า ความสามารถในการอ่านขึ้นอยู่กับทักษะพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. การเข้าใจความหมายของคำ เป็นทักษะพื้นฐานของการอ่าน ถ้าเข้าใจความหมายของศัพท์ชัดเจนและกว้างขวาง ย่อมช่วยให้เข้าใจประโยคและเรื่องราวที่อ่านได้ดี

2. การเข้าใจหน่วยความคิด การที่จะเข้าใจประโยคต้องอ่านเป็นหน่วยความคิด คือแบ่งอ่านเป็นกลุ่มคำให้ได้ความหมายของคำที่ต่อเนื่อง เป็นกลุ่ม ๆ แทนการอ่านทีละคำ ซึ่งไม่สามารถจัดกลุ่มคำเป็นหน่วยความคิดได้ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจในแต่ละประโยค

3. การเข้าใจประโยคคือ การเอาความคิดหน่วยย่อยมาสัมพันธ์กันจนได้ความเข้าใจประโยค

4. การเข้าใจคอนทามายถึง ความสามารถที่จะนำประโยคแต่ละประโยคในตอนนั้น ๆ มาสัมพันธ์กัน จึงอ่านได้เข้าใจดีขึ้น

5. การเข้าใจเรื่องราว ต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง
ข้อความสำคัญ ๆ ที่มีอยู่ในแต่ละตอน

กอร์ดอน อาร์ เวนไรท์ (Gordon R. Wainwright 1972 :
36-38) กล่าวว่าผู้ที่เข้าใจ เรื่องราวที่ตนอ่านได้จะต้องมีความสามารถดังนี้

1. ความสามารถที่จะ เก็บใจความสำคัญและระลึกได้ เมื่อต้องการ
2. ความสามารถที่จะ เลือกอ่านแต่หัวข้อสำคัญ
3. ความสามารถที่จะตีความหมายของใจความสำคัญและแนวคิดได้
4. ความสามารถที่จะสรุป เรื่องราวต่าง ๆ เพราะบางหัวข้อผู้เขียน
ไม่ได้กล่าวอย่างละเอียด แต่ถ้าผู้อ่าน เข้าใจ เรื่องที่ตนอ่าน ก็จะสามารถสรุปเรื่องราวจาก
ข้อความที่ตนอ่านได้
5. ความสามารถที่จะสรุปและประเมินค่า เนื้อ เรื่องที่ตนอ่านได้
6. ความสามารถที่จะ เชื่อมโยงความรู้ที่ได้มา กับประสบการณ์เดิม
ของตนได้

จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis 1985: 309)
กล่าวว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความหรือความเข้าใจ เบื้องต้น เกิดขึ้นใน 3 ระดับด้วยกัน
คือ

1. ระดับข้อเท็จจริงหรือระดับของความหมายตามตัวอักษร (Literal
or Factual Level) ระดับนี้เป็นพื้นฐานที่จะพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงกว่า
2. ระดับการใช้วิจารณ์ญาณ (Inferential Level) ในการ
วินิจฉัยหรือลงความเห็นของ เรื่องที่อ่าน รู้ถึงจุดประสงค์ของผู้เขียน
3. ระดับของการนำ เรื่องที่อ่านไปประยุกต์ใช้ (Applicative
Level) เพื่อแก้ปัญหา การรู้จักประเมินคุณค่าของสิ่งที่อ่าน รวมทั้งการ เสนอความคิดเห็นด้วย

จากผลของการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การที่ผู้อ่านจะมีทักษะ
ในการอ่านจนสามารถจับใจความสำคัญหรือ เข้าใจความหมายของเรื่องราวที่อ่านได้นั้น
จะต้องอาศัยทักษะพื้นฐานหลายประการ ทั้งในด้านการแปล ตีความ ขยายความ และการ
ผสมผสานความคิดความรู้ที่อ่านพบใหม่ให้เข้ากับประสบการณ์เดิมได้ ซึ่งถ้าผู้อ่านมีทักษะ

พื้นฐานดังกล่าวดีก็จะทำให้สามารถเข้าใจเรื่องราวที่อ่านและรับเอาแนวความคิดหรือคุณค่าสาระประโยชน์จากสิ่งที่อ่านได้ ดังนั้นครูผู้สอนควรเน้นในเรื่องการฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

1.1.7 ความสามารถในการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การอ่าน เป็นทักษะที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนของนักเรียน เพราะถ้านักเรียนไม่มีความสามารถในการอ่านก็จะทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียน เกิดความเบื่อหน่ายหรือเกิดความท้อถอย ไม่อยากเรียนต่อไป ด้วยเหตุที่ความสามารถในการอ่าน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงมีนักการศึกษาได้ทำการศึกษาและให้ข้อคิดเห็นไว้หลายท่าน ดังนี้

อุบล เรียงสุวรรณ (2509: 31) ได้กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญและเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ของนักเรียนในทุกระดับชั้น ไม่ว่าเด็กจะเรียนวิชาใดก็ตาม จะต้องอาศัยทักษะการอ่านเข้าช่วย หากผู้เรียนมีทักษะในการอ่านอย่างดีแล้ว การเรียนวิชาอื่น ๆ ย่อมบังเกิดผลอย่างรวดเร็ว ซึ่งแสดงว่าผู้ที่มีประสิทธิภาพในการอ่านสูงจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย

ปฐม นิคมานนท์ (2514: 56) และ สมพิศ ชังชมแก้ว (2515: 77) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการอ่าน พบว่า เด็กที่มีความสามารถในการอ่านฟัง จะสามารถสร้างความคิดรวบยอดได้ดีกว่าเด็กที่มีความสามารถในการอ่านต่ำ และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีความสามารถในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ

สุจรีต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรชัย (2523: 98) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะการอ่าน เป็นทักษะที่นักเรียนใช้แสวงหาสรรพวิทยาการต่าง ๆ ความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจ ผู้ที่มีนิสัยรักการอ่านและมีทักษะในการอ่าน มีอัตราเร็วในการอ่านสูง ย่อมแสวงหาความรู้และเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2523: 13) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านหนังสือ เป็นพฤติกรรมที่สำคัญยิ่ง เพราะกิจกรรมทุกชนิดของการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องอาศัยการอ่านทั้งสิ้น

อักษร มณีรุ่ง (2524: 1) กล่าวว่า การที่นักเรียนมีปัญหาด้านทักษะ การอ่านเพื่อความเข้าใจนี้จะส่งผลถึงการเรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย เพราะจากผลการวิจัยหลายเรื่อง พบว่านักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูง จะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาอื่น ๆ สูงตามไปด้วย เช่น ผลงานการวิจัยของ ประพิมพ์พรรณ สุธรรมวงศ์ (2517: 96) และ มาลินี นิ่มเสมอ (2518: 80) ซึ่งปรากฏผลสอดคล้องกันว่า ความสามารถในการอ่านมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน 4 หมวดวิชา ได้แก่ภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์

ดำเนิน ยอดมิ่ง (2525: 26) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีระดับความสามารถด้านความเข้าใจในการอ่านสูง ปานกลาง และต่ำ ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีระดับความสามารถด้านความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งกล่าวได้ว่า ระดับความสามารถทางการอ่านมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เพ็ญสุข ภูตระกูล (2528: 1) กล่าวว่า ความสามารถในการอ่าน เป็นทักษะที่สำคัญยิ่งในการเรียนวิชาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน นักเรียนจะต้องใช้การอ่าน เป็นสื่อในการเรียนรู้ทั้งสิ้น นักเรียนที่มีความสามารถในการอ่าน ส่วนใหญ่จะประสบความสำเร็จในการเรียน

สมปอง ขวัญคำ (2528: 48) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความเข้าใจในการอ่านกับสัมฤทธิ์ผลในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า สัมฤทธิ์ผลในการเรียนมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความเข้าใจในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .62 แสดงว่าผู้ที่มีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนสูง จะมีความเข้าใจในการอ่านสูง ส่วนผู้ที่มีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนต่ำก็จะมี ความเข้าใจในการอ่านต่ำด้วย

สำหรับนักการศึกษาต่างประเทศที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอ่าน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่

เจมส์ แมคคอลลิสเตอร์ (James McCallister cited by George D. Spache 1955: 84) ได้ศึกษาพบว่า นักศึกษาที่ได้คะแนนเฉลี่ยในระดับต่ำ เป็น

นักศึกษาที่มีอัตราเร็วและความเข้าใจในการอ่านต่ำ และเมื่อนักศึกษาได้รับการฝึกให้ปรับปรุงด้านการอ่าน โดยเพิ่มอัตราเร็วในการอ่าน และมีความเข้าใจในการอ่านสูงขึ้น นักศึกษาเหล่านี้สามารถสอบผ่านจำนวนรายวิชาที่เรียนได้มากขึ้น

กาย แอล บอนด์ (Guy L. Bond in Nelson B. Henry, ed. 1958: 6) ให้ความคิดเห็นได้ว่า ความสามารถในการอ่าน มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงกับความสำเร็จในการเรียนของนักเรียน

จากแนวคิดและผลการวิจัยที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ความสามารถในการอ่านมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งนี้เพราะว่า ผลการเรียนของนักเรียนขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่าน เป็นส่วนใหญ่ ผู้ที่มีผลการเรียนดี จะมีความเข้าใจในการอ่านหนังสือเรียนและหนังสือต่าง ๆ รวมทั้งสามารถอ่าน และทำแบบทดสอบด้วยความเข้าใจสูง จึงประสบผลสำเร็จในการเรียน

1.1.8 ทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษา

การเรียนการสอนสังคมศึกษา ในปัจจุบันนี้ เกี่ยวข้องกับการอ่านอยู่มาก ทั้งนี้เพราะ เนื้อหาวิชาความรู้ของวิชาสังคมศึกษาได้มาจากหลายสาขาวิชาและจากแหล่งวิทยาการมากมาย ครูสังคมศึกษาจึงไม่สามารถสอนนักเรียนให้มีความรู้จากตำราได้ทุกอย่าง ดังนั้น การอ่านจึงเป็นทักษะสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเป็นผู้รอบรู้ มีความคิดกว้างขวาง และนำไปใช้ประโยชน์ได้ ครูสังคมศึกษาจะต้องเห็นความสำคัญของการอ่านและพัฒนาทักษะการอ่านให้นักเรียนไปพร้อมกับเนื้อหาความรู้ ซึ่งนักศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษาไว้ดังนี้

วลัย อารุณี (2530 : 2) สรุปเกี่ยวกับทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษาไว้ว่า ทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษานั้นประกอบด้วยทักษะพื้นฐานสำหรับการอ่านทั่วไป ได้แก่ การรู้จักคำศัพท์ การเข้าใจความหมายของคำวลี และประโยค การรู้จักจับใจความสำคัญ การรู้จักจัดรวบรวมความคิดให้สัมพันธ์กับความรู้ใหม่ที่ได้รับใหม่ นอกจากนี้ยังมีทักษะสำหรับวิชาสังคมศึกษา คือ

การรู้จักแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

การรู้จักตัดสินใจ เกี่ยวกับความ เชื่อถือได้ของข้อมูล

การรู้จักแยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็น

การรู้จักสรุป

การรู้จักประยุกต์ใช้ข้อมูลต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา

การเข้าใจความหมายของมโนทัศน์ต่าง ๆ

การรู้จักแปลความหมายจากแผนที่ แผนที่ และตาราง

พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์ (2526: 73) กล่าวถึงทักษะในการตีความหมายวัสดุกราฟิก ไว้ว่า ความสามารถในการตีความวัสดุกราฟิก เช่น ตาราง แผนที่ กราฟ ภาพนิ่ง ภาพการ์ตูนและโคอะแกรม ช่วยให้เรียนวิชาสังคมศึกษาเข้าใจง่ายขึ้นและสนุกสนาน ครูสามารถใช้วัสดุช่วยเรียนเหล่านี้ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ในชั้นที่นำเข้าสู่บทเรียน และเพื่อช่วยให้นักเรียนสรุปบทเรียน เมื่อเรียนจบได้เป็นอย่างดี เพราะวัสดุกราฟิกมีคุณค่าในการจัดเตรียมข้อมูลและความคิดเกี่ยวกับ เรื่องที่เรียนให้ปรากฏ เป็นรูปแบบและสีสันชวนมอง ทั้งยังสามารถปรับใช้ให้เหมาะกับระดับความสามารถของนักเรียน และลักษณะเนื้อหาวิชาได้ง่าย เช่น กราฟ ตาราง และแผนที่ เหมาะสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ มากที่สุด ในขณะที่ภาพนิ่ง ภาพยนตร์ สไลด์ ใช้ประโยชน์มากที่สุดในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis 1956: 321-325 cited by Florence Damon Cleary 1957: 81-82) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายเฉพาะของการอ่านในวิชาสังคมศึกษาไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อให้เกิดความรู้และความคิด
2. เพื่อให้ได้คำตอบปัญหา
3. เพื่อเรียนรู้สถานที่ต่าง ๆ ที่ไกลออกไป
4. เพื่อรู้จักความกระจ่างแจ้ง และแก้ปัญหาได้
5. เพื่อให้รู้จักเลือกอย่างฉลาดยิ่งขึ้น

6. เพื่อตรวจสอบความ เห็นและข้อเสนอแนะของบุคคลอื่น
7. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

กาย แอล บอนด์ และ แวกเนอร์ อีวา บอนด์ (Guy L. Bond and Wagner Eva Bond 1966: 275-276) กล่าวถึง การอ่านในวิชาสังคมศึกษา สรุปได้ว่า

ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาสังคมศึกษาขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่าน การอ่านมีบทบาทในการทำให้มโนทัศน์ของวิชาสังคมศึกษามีความหมายยิ่งขึ้น และในทางตรงข้าม วิชาสังคมศึกษาก็ช่วยพัฒนาการอ่านวัสดุในการอ่านสามารถใช้เพื่อเป็นหนทางสู่การเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา ซึ่งมีจำนวนมากในวิชาสังคมศึกษา มโนทัศน์ใหม่ ๆ ที่พัฒนาในวิชาสังคมศึกษานับสนุนความเจริญก้าวหน้าของเด็กด้านพัฒนาการในการอ่าน คำศัพท์และมโนทัศน์ จำนวนมากต้องใช้การประเมินและเชิงวิเคราะห์ ความต้องการในการจัดรวบรวมการอ่านโดยทั่วไป และข้อกำหนดของการอ่านแบบอื่น ๆ ในวิชาสังคมศึกษาได้มีการปรับปรุงอย่างเสียดังไม่ได้ การปรับปรุงการอ่านเพื่อช่วยให้เด็กสามารถที่จะอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพในวิชาสังคมศึกษา ควรจะได้มีการอธิบายคำศัพท์ที่สำคัญ ๆ ทักษะทางการเรียน และการทำความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน

เดวิด แอล เชฟเฟิร์ด (David L. Shepherd 1973: 11 cited by Joseph E. Mahony 1977: 1) ได้กล่าวว่า การสอนอ่านไม่ใช่กิจกรรมที่แยกมาจากเนื้อหาแต่เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา เป็นกระบวนการและเทคนิคที่จะทำให้ได้ข้อมูล ครูไม่เพียงแต่สอนเนื้อหาเท่านั้นยังสอนวิธีที่จะได้เนื้อหาและวิธีเรียนรู้เนื้อหาอีกด้วย ครูสังคมศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของภาษาและธรรมชาติของภาษา ควรจะสอนเนื้อหาและทักษะการอ่านปะปนกันไป เพราะการอ่านเป็นวิถีทางและสุดท้ายก็คือการเรียนรู้เนื้อหาและความเข้าใจ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาเจตคติเฉพาะอย่าง

จอห์น จาโรลิมิค (John Jarolimek 1986: 230) ได้อธิบายทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษาไว้ ดังต่อไปนี้

การใช้ชื่อบทและหัวข้อเรื่อง ในหนังสือช่วยในการอ่าน
 การใช้ข้อมูลชี้แนะ (Clues) เพื่อเข้าใจความหมายต่าง ๆ
 การตระหนักถึงความมีอคติของผู้แต่ง
 การเพิ่มอัตราการอ่าน
 การแปลความหมายในสิ่งที่กำลังอ่านอยู่
 การจับความสัมพันธ์ของ เหตุและผล
 การเข้าใจคำศัพท์ต่าง ๆ
 การหาข้อมูลจากแผนที่ ภาพ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
 ความสามารถในการอ่านจับใจความอย่างรวดเร็วได้
 การเปรียบเทียบเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ
 การใช้ประโยค และคำ
 การแปลข้อมูลอย่างถูกต้อง
 การความหมายตามตัวอักษร (Literal Meaning) ของสิ่งที่อ่าน
 การรู้จักเชื่อมโยงสิ่งที่อ่านกับความจริง
 การใช้แหล่งอ้างอิงต่าง ๆ ในการแสวงหาข้อมูล
 การใช้ห้องสมุด

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษา เป็นทักษะที่เกี่ยวกับความสามารถในการเข้าใจความหมายของคำศัพท์ การเข้าใจมโนทัศน์ต่าง ๆ ทางสังคมศึกษา การรู้จักแหล่งข้อมูล การแปลความหมายข้อมูล การรู้จักจับใจความสำคัญ การตีความ และสรุปเรื่องหรือข้อมูลที่อ่านได้ถูกต้อง รวมทั้งความสามารถในการอ่านอย่างวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งทักษะเหล่านี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเพราะการอ่านเนื้อหาในวิชาสังคมศึกษานั้น จะต้องอาศัยทักษะพื้นฐานสำหรับการอ่านทั่วไป และทักษะเฉพาะทางในวิชาสังคมศึกษา

1.1.9 การพัฒนาทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษา

เมื่อทักษะการอ่านมีความสำคัญต่อการเรียนและแสวงหาความรู้ของนักเรียน ครูสังคมศึกษา จะต้องฝึกหัดทักษะการอ่านให้แก่ นักเรียน โดยกระตุ้นเสริมแรงให้นักเรียนได้ตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของการอ่าน เพื่อให้มีนิสัยรักการอ่านและสามารถอ่านให้เข้าใจและรู้จักคิดที่เรียกว่า การอ่านอย่างวิเคราะห์วิจารณ์ ครูสังคมศึกษาจึงมีส่วนช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านให้แก่ นักเรียนได้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังเช่นที่นักการศึกษาทั้ง ไทยและต่างประเทศได้เสนอแนะไว้ดังนี้

วลัย อารุณี (2530: 3-4) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านไว้ว่า ครูสังคมศึกษาควรมีแนวทางในการสอนดังนี้

1. หมั่นสังเกตและประเมินการอ่านและงานเขียนของนักเรียน
2. รวบรวมบทความที่เกี่ยวกับเนื้อหาทางสังคมศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้ใช้เป็นแบบฝึกหัดในการอ่าน
3. เตรียมคำถามต่าง ๆ ให้นักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่ให้อ่านทุกครั้ง ซึ่งอาจใช้วิธีการอภิปราย
4. หมั่นถามให้นักเรียน เปรียบเทียบข้อมูลต่าง ๆ และตีความจากการอ่าน เมื่อมีการอ่านบทความต่าง ๆ ที่เสนอความคิดเห็นในเรื่องเดียวกัน
5. ให้กำลังใจนักเรียนในการพัฒนาอัตราการอ่านของนักเรียน ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการอ่านด้วย
6. สอนให้นักเรียนได้ทราบถึงผลอันเกิดจากการอ่านที่มีอคติ รวมทั้งความคิดที่มีกรอบจำกัด
7. ฝึกทักษะให้นักเรียนรู้การแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น โดยใช้หนังสือเรียนเป็นพื้นฐานในการฝึก
8. สอนให้นักเรียนตรวจสอบความถูกต้องกับแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้
9. สอนให้นักเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ให้เป็นระบบ
10. ให้ห้องสมุดจัดหาสิ่งพิมพ์อื่น ๆ เช่น หนังสือ เอกสารต่าง ๆ รวมทั้งภาพยนตร์ สไลด์ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ได้รวบรวม

ส่วนการใช้หนังสือเรียนในการพัฒนาทักษะการอ่านให้แก่แก่นักเรียนนั้น วลัย อารุณี (2530: 3-4) ได้เสนอแนะวิธีการไว้ดังนี้

1. ใช้หนังสือเรียนในการเตรียมตัวของนักเรียน โดยครูให้นักเรียนอ่านบทเรียนล่วงหน้า และเตรียมตอบคำถามของครู วิธีการนี้จะช่วยสร้างความสามารถในการอ่านแก่นักเรียน เพราะการอ่านแบบนี้จะแตกต่างไปจากการอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน การตั้งคำถามของครูควรเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่อ่าน คำถามควรเป็นการเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างกัน การอธิบายข้อความต่าง ๆ การแสดงความคิดเห็น และการวิเคราะห์เมื่อนักเรียนเข้าใจเนื้อหาและมโนทัศน์ต่าง ๆ แล้ว

2. ใช้หนังสือเป็นเครื่องมืออ้างอิงในห้องเรียน เมื่อมีการอภิปรายหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง นักเรียนสามารถใช้หนังสือเรียนในการหาข้อมูลเพื่อตอบคำถาม สนับสนุนความคิดเห็นหรืออภิปรายข้อโต้แย้งต่าง ๆ ฉะนั้นนักเรียนจะต้องรู้จักใช้หนังสืออย่างฉลาด คือ รู้จักใช้คำนำ สารบัญ หัวข้อเรื่อง ภาพประกอบ แผนภูมิ และแผนที่ เป็นต้น

3. ใช้บทเรียนฝึกหัดทักษะโดยครูฝึกให้นักเรียนจดสรุปเขียนโครงร่างและวิเคราะห์และฝึกให้นักเรียนรู้จักสังเกตจากรูปภาพ กราฟ และแผนที่เพื่อดูความหมายและมโนทัศน์ต่าง ๆ

4. ควรใช้หนังสือเรียนมากกว่า 1 เล่ม โดยให้นักเรียนอ่านหนังสือนอกเวลาเพื่อให้นักเรียนเห็นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เปรียบเทียบได้ ฝึกให้นักเรียนเกิดความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ตลอดจนรู้จักประเมินข้อมูลและตัดสินใจได้

นอกจากรายละเอียดของข้อมูลที่แสดงในรูปตัวอักษรแล้ว หนังสือเรียนในวิชาสังคมศึกษายังมีส่วนประกอบที่เป็นแผนที่ รูปภาพ กราฟ แผนภูมิ และตาราง สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนที่ให้ข้อมูลที่สำคัญ ดังนั้นนักเรียนควรจะได้เรียนรู้การอ่านสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างถูกต้อง ซึ่ง วลัย อารุณี (2530: 4) ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. สอนการอ่านกราฟ แผนภูมิ และตารางขณะสอนเนื้อหาในบทเรียน

2. สอนรายละเอียดการอ่านกราฟ แผนภูมิ และตาราง และให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้อ่าน

๓. ใช้คำถาม ถามให้นักเรียนหาคำตอบจากการอ่านกราฟ แผนภูมิ และตาราง

พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์ (2526: 64) กล่าวถึง การพัฒนาทักษะการอ่านว่า ความสามารถในการจำแนก ความแตกต่างระหว่างข้อความหรือประเด็นที่สอดคล้องกับประเด็นที่ไม่สอดคล้องนั้นขึ้นอยู่กับ การเข้าใจวัตถุประสงค์ของการอ่านอย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับผู้อ่าน ต้องรู้ว่าตนต้องอ่านเพื่ออะไร และขึ้นอยู่กับผู้อ่านว่าตั้งคำถามไว้ในใจว่าอย่างไร ในขณะที่อ่านหรือฟังเรื่องราว นั้น ๆ การกำหนดความมุ่งหมายของการอ่านอย่างชัดเจนระหว่างครูและนักเรียน และการมอบหมายงานอ่านให้นักเรียน เข้าใจแจ่มแจ้ง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาทักษะในการอ่าน และเสนอเทคนิคง่าย ๆ ที่ครูอาจนำมาใช้ได้ผลในการพัฒนาทักษะการอ่าน ได้แก่ การตั้งคำถาม เพื่อช่วยขยายความเหล่านี้ เช่น

ข้อความสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถตอบคำถามหรือข้อสงสัย
ในเรื่องราวที่อ่านมีอะไรบ้าง

มีรายละเอียดอะไรที่จะช่วยขยายใจความสำคัญนั้น

จะสัมพันธ์ข้อความสำคัญกับรายละเอียดของเรื่องอย่างไร

มีข้อคิดอะไรที่เรื่องราวหรือหนังสือที่อ่านต้องการจะแสดงให้ผู้อ่าน
เข้าใจ

ข้อคิดนั้นได้กล่าวไว้ตอนใดของหนังสือ

นอกจากนั้น พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์ (2526: 67-68) ยังได้เสนอแนะว่า การพัฒนาทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษาควรเน้นที่การพัฒนาคำศัพท์ อัตรการอ่าน และการสร้างความสัมพันธ์ของเรื่องที่อ่าน ซึ่งครูสังคมศึกษาอาจจะใช้วิธีการดังนี้ คือ

1. การพัฒนาทักษะเกี่ยวกับคำศัพท์ ครูสังคมศึกษาอาจช่วยนักเรียนด้วยวิธีการง่าย ๆ เช่น ให้นักเรียนมีสมุดจดคำศัพท์ในวิชาสังคมศึกษา ให้จดคำศัพท์ที่ได้เรียนรู้ใหม่ ๆ ทุกคำพร้อมทั้งคำอธิบายความหมายหรือวาดภาพประกอบ ครูอาจช่วยให้นักเรียนเข้าใจความหมายของสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือสิ่งที่อยู่ห่างตัวนักเรียนด้วยการใช้สื่อและวัสดุประกอบการสอน การอธิบายความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวกับนามธรรม เช่น แนวคิด ความรู้สึก ความเชื่อหรือปรัชญา

ตลอดจนค่านิยม ครูควรใช้คำพูดที่เข้าใจง่าย อธิบายให้เห็นจริงถ้าสามารถทำได้ควรยกตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพจนอย่างชัดเจน

2. การพัฒนาอัตราการอ่าน ครูสามารถช่วยพัฒนาความเร็วในการอ่านได้หลายวิธี เช่น แนะนำให้นักเรียนสังเกตคำหรือประโยคที่สื่อความหมายที่สำคัญของย่อหน้าหรือบทต่าง ๆ เพื่อเลือกอ่านเฉพาะข้อความที่สรุปประเด็นสำคัญของเรื่องราวทั้งย่อหน้าหรือทั้งบทได้ในเวลารวดเร็วขึ้น หรืออาจแนะนำให้นักเรียนสังเกตเป็นพิเศษที่เครื่องหมายที่บอกแนวความคิดที่ผู้แต่งหนังสือต้องการอธิบายให้ทราบจากคำที่มีลักษณะพิเศษ เช่น ตัวอักษรเส้นหนัก พิมพ์ตัวเอน ฯลฯ และควรสนับสนุนให้นักเรียนได้ฝึกหัดอ่านอย่างวิพากษ์วิจารณ์

3. การพัฒนาทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ของเรื่องที่อ่าน การอ่านที่ผู้อ่านสามารถสัมพันธ์เรื่องราวของ เนื้อเรื่อง เข้าใจวิธีการเรียงลำดับขั้นตอนของเรื่องราวและสรุปเหตุและผลของเหตุการณ์ได้ เป็นการอ่านที่นำไปสู่การสรุปแนวคิด เพราะผู้อ่านจะสามารถเปรียบเทียบเรื่องราวที่ตนได้อ่านกับประสบการณ์เดิมของตน และสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการอ่านนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

เพื่อช่วยให้นักเรียนขยายความคิดของตนให้กว้างขวางโดยอาศัยข้อมูลหรือเรื่องราวที่ได้จากการอ่านเป็นพื้นฐาน ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนมีโอกาสอ่านอย่างกว้างขวาง กล่าวคือ อ่านจากหนังสือหรือสิ่งพิมพ์หลาย ๆ ประเภทจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ

มิลเดรด เอ ดอว์สัน และ เฮนรี เอ แบมแมน (Mildred A. Dawson and Henry A. Bamman 1959: 197-201) กล่าวว่า การสอนอ่านในวิชาสังคมศึกษา ควรทำดังนี้

1. สอนศัพท์วิชาการทางสังคมศึกษา
2. ให้อ่านเพื่อจับใจความสำคัญ และแยกความสำคัญออกจากเนื้อเรื่อง
3. กำหนดและประเมิน เนื้อหาวิชา
4. อ่านแผนที่ ตาราง และกราฟ
5. พัฒนามนัสัยในการลำดับเหตุการณ์และเหตุผลที่เกี่ยวข้องกัน

6. แยกความจริงและความคิดเห็นออกจากกัน

กาย แอล บอนด์ และ มายส์ เอ ทิงเกอร์ (Guy L. Bond and Miles A. Tinker 1967: 401-402) กล่าวถึงการพัฒนาการอ่านในส่วนของเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา สรุปได้ว่า นักเรียนจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการทางประวัติศาสตร์ หน้าที่-พลเมือง เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ก็ด้วยการอ่าน และครูสามารถพัฒนาระดับการอ่านตามที่ต้องการเพื่อให้ได้ผลที่พึงพอใจ ซึ่งต้องเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้

1. คำศัพท์เฉพาะ สิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในการอ่านวัสดุสารในวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ คำศัพท์เฉพาะและการเข้าใจโน้ตค้น มีศัพท์เฉพาะมากมายเช่น Cuniform) ที่ราบสูง (Plateau) และการบูรณาการ เช่นเดียวกับชื่อเฉพาะของบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ต่าง ๆ นอกจากนั้นก็มีคำที่มีความหมายพิเศษที่มาเกี่ยวข้อง เช่น ปากน้ำ (Mouth) แหลม (Cape) การไหลของน้ำ (Runt) และความสมดุลย์ (Balance) และที่ยากเป็นพิเศษได้แก่ คำศัพท์ที่เป็นนามธรรม เช่น ประชาธิปไตย วัฒนธรรม และอารยธรรม แม้ว่านักเรียนอาจจะสามารถสะกดบางส่วนของคำเหล่านี้ได้โดยไม่ต้องการใช้การช่วยพิเศษ แต่ก็มีหลายความหมายที่ต้อง เรียนไปทีละน้อยและพร้อมด้วยการช่วยเหลือของครู

2. มโนทัศน์ที่ซับซ้อน ในวิชาสังคมศึกษา มโนทัศน์จำนวนมากและความหมายของคำเป็นสิ่งซับซ้อนและยากที่จะ เรียนมาก การอ่านวัสดุสารที่เหมาะสมอย่างลึกซึ้งเป็นการช่วยเหลือที่สำคัญ แต่ควรกำหนดหัวข้อที่ครอบคลุม เพื่อส่งเสริมในการแปลความหมาย การทำให้กระจ่างชัดในมโนทัศน์ที่ผิด ๆ และการพัฒนาวิธีการที่มีประสิทธิภาพของการดำเนินการ เป็นปัญหาใหญ่ของการแนะแนวของครู

ลอเรนซ์ อี แฮฟเนอร์ (Lawrence E. Hafner 1977: 236) ได้กล่าวถึงปัญหาในการสอนอ่านและยุทธวิธีในการพัฒนาการอ่านในวิชาสังคมศึกษา สรุปได้ดังนี้

ปัญหาในการอ่านวิชาสังคมศึกษา มีดังนี้คือ

1. ความไม่เข้าใจมโนทัศน์รวมทั้งคำศัพท์ทางด้านวิชาสังคมศึกษา ทั้งนี้เนื่องมาจากความไม่สามารถที่จะสอนความหมายของคำศัพท์ที่ยากในเนื้อหาสังคมศึกษาได้
2. มีคำศัพท์และมโนทัศน์ที่ยาก ๆ บรรจุอยู่ในเนื้อหาที่อ่านมากเกินไป และนักเรียนมักจะใช้การท่องจำคำ จึงเป็นปัญหาในการจดจำคำศัพท์

3. ปัญหาในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่นักเรียนไม่รู้จักย่อความ ไม่เข้าใจข้อสรุปของผู้เขียน และสาเหตุอีกประการหนึ่งก็คือ การขาดการตรวจสอบเนื้อหากับข้อมูลปฐมภูมิ รวมทั้งการสรุปเกินขอบเขตของเรื่องทีอ่าน (Overgeneralization)

ดังนั้นครูผู้สอนสังคมศึกษาจะต้องตระหนักถึงวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เด็กมีทักษะในการอ่าน โดยเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับภูมิหลังหรือประสบการณ์ของเด็ก และใช้สื่อการสอน เช่น แผนที่ รูปภาพ ตาราง ภาพยนตร์ รวมทั้งบทความ เข้าช่วย ยุทธวิธีที่จะสอนให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน คือ

1. การสอนให้นักเรียนรู้จักจับใจความสำคัญ วิธีสรุปความ
2. แนะนำการอ่าน เช่น ทักษะการแปลความหมายตามตัวอักษร การตีความ
3. สอนให้รู้จักวิเคราะห์ถึง เหตุและผล และการ เปรียบเทียบ ความแตกต่างและความคล้ายคลึง

บารรี เค เบเยอร์ (Barry K. Beyer 1981: 91-94) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาความ เข้าใจในการอ่านวิชาสังคมศึกษาว่า จะต้องใช้โปรแกรมการอ่านช่วยฝึกปฏิบัติสำหรับวิชาสังคมศึกษา ซึ่งมีแนวทางดังนี้

1. ช่วยนักเรียนพัฒนายุทธวิธีสำหรับการทำความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน
2. กระตุ้นนักเรียนให้มีความ เข้าใจในการอ่านในระดับสูงขึ้น
3. ให้นักเรียนเลือกอ่านด้วยตัวเอง โดยที่ครูไม่ต้องกำหนดให้อ่าน

ในตอนแรก ๆ หรือตอนเริ่มต้นของวิชา นักเรียนควรได้รับการสอนการใช้ยุทธวิธีสำหรับการอ่านในวิชาสังคมศึกษา ซึ่งยุทธวิธีทำความเข้าใจด้วยวิธี SQ3R เป็นวิธีหนึ่งที่เป็นประโยชน์ที่สามารถสอนนักเรียนได้ โดยให้นักเรียนสำรวจสิ่งที่จะอ่าน เพื่อหาหัวข้อที่สำคัญ ตั้งคำถามที่ต้องคำตอบ เกี่ยวกับหัวข้อที่อ่าน อ่านวัสดุนั้นอย่างระมัดระวังและตอบ

คำถามต่าง ๆ เหล่านั้น และสุดท้ายนักเรียนสรุปย่อประเด็นหลักของวัสดุที่อ่านไว้ ยุทธวิธี 5 ขั้นของ SQ3R นี้ สามารถช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับแผนที่ แผนภูมิ फिल्मสตริป หรือชุดของภาพต่าง ๆ หรือการนำเสนอโดยปากเปล่า ได้ดี เช่นเดียวกับการเลือกตัวเนื้อหา เอกสาร หรือเรื่องราว

ในขั้นที่สองของโปรแกรมการอ่าน ครูจะต้องสอนทักษะในการแปลความหมาย การตีความ การวิเคราะห์หรือประเมินผลข้อความที่อ่านนั้นคือ เลื่อนจากการอ่านหัวข้อประเภทการแปลความหมายสู่แบบที่ต้องการระดับต่าง ๆ ของความเข้าใจ

สุดท้าย โปรแกรมการอ่านจบลงด้วยการที่นักเรียนแสดงถึงกิจกรรมการอ่านที่นักเรียนต้องการ รวบรวมความหมายจากการอ่านหรือการมอง หรือการฟัง-วัสดุ ซึ่งมาริลิน บัคลีย์ ฮันท์ (Marilyn Buckley Hanf) เสนอแนะว่านักเรียนควรสร้างแผนภูมิหน้าเดียวของการเลือกอ่านที่แสดงตามบรรทัดและแสดงถึงความสัมพันธ์ของความคิดหลักความคิดรอง การให้เหตุผล หลักฐาน และตัวอย่าง แผนภูมิหรือแผนที่ดังกล่าว สามารถสร้างขึ้นตามโครงสร้างของการอ่านที่ใช้ หรือตามคำถามที่นักเรียนหรือครูต้องการถาม เกี่ยวกับการอ่าน โดยการทำให้แผนที่ดังกล่าวนักเรียนใช้ยุทธวิธีที่เรียนมาก่อนหน้า และระดับความเข้าใจในการอ่านต่อการรวบรวมและสังเคราะห์ความหมายของคำใหม่ ๆ

โจเซฟ อี มาโฮนี (Joseph E. Mahony 1977: 5-8)

ได้เสนอแนวทางหรือเทคนิคในการพัฒนาทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษาไว้หลายวิธีดังนี้

1. การใช้วิธีการที่เรียกว่า SQ3R method ซึ่งเป็นวิธีการที่นักเรียนสามารถที่จะพัฒนาทักษะการอ่านด้วยตนเองได้ โดยเฉพาะการอ่านวัสดุสารในหนังสือเรียน SQ3R ประกอบด้วยขั้นตอนพื้นฐาน 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สํารวจ (Survey) สํารวจสิ่งที่จะอ่านด้วยการดูและอภิปรายหัวข้อที่จะอ่าน เนื้อหา รูปภาพ กราฟ หรือตาราง สํารวจแนวคิดสำคัญ ถึงข้อใหญ่ หัวข้อย่อย

ขั้นที่ 2 ตั้งคำถาม (Question) ตั้งคำถามหัวข้อเรื่องเพื่อจะได้มีเป้าหมายในการอ่านและให้ความสำคัญเพิ่มในจุดที่ต้องการอ่าน

ขั้นที่ 3 อ่าน (Read) ลงมืออ่านเนื้อหาคำตอบจากคำถามที่ได้ตั้งไว้

ขั้นที่ 4 ท่อง (Recite) ดูคำถามที่ตั้งไว้ในขั้นที่ 2 แล้วพยายาม
หาคำตอบถ้ายังหาคำตอบไม่ได้ก็ย้อนกลับมาขั้นที่ 3 อีก คือต้องลงมืออ่านซ้ำอีก

ขั้นที่ 5 ทบทวน (Review) ทบทวนสิ่งที่อ่านได้มาทั้งหมด อาจมีการ
จดบันทึกข้อมูล เท่าที่จำเป็น

2. การใช้กิจกรรมการอ่านโดยตรง (Directed Reading
Activity)

กิจกรรมการอ่านโดยตรงเป็นการสอน เนื้อหาและการอ่านรวม
เข้าด้วยกัน เป็นกิจกรรมของห้องเรียนซึ่งครูแนะนำนักเรียนอย่างเอาใจใส่ โดยการกำหนดให้
อ่าน กิจกรรมการอ่านโดยตรงของ รัสเซล สตาฟเฟอร์ (Russell Stauffer) ใช้การอ่าน
เนื้อหาตามแนวทาง เดวิด แอล เชฟเพิร์ด (David L. Shepherd) ดังนี้

1) การเตรียมตัวสำหรับการอ่าน

ก. ตรวจสอบและขยายประสบการณ์พื้นฐานของนักเรียน

1. ค้นหาสิ่งที่นักเรียนทราบ
2. บันทึกมโนทัศน์ที่ผิดของนักเรียน
3. เพิ่มข้อมูลให้นักเรียน เพื่อมีประสบการณ์ที่

เพียงพอสำหรับการทำความเข้าใจ

4. กระตุ้นความสนใจของนักเรียน
5. ให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูล

ข. การปฏิบัติขั้นสูงสุดในการอ่าน

1. บันทึกโครงสร้างเบื้องต้นของข้อมูล คำนวณ

สรุปย่อ ส่วนสำคัญ ๆ

2. อภิปรายชื่อเรื่องและหัวข้อย่อย
3. เน้นความสนใจต่อเครื่องช่วยทางกราฟิก เช่น
แผนที่ ภาพ แผนภูมิ ฯลฯ
4. สังเกตเครื่องช่วยในการศึกษา สรุปสิ่งสำคัญ

คำถาม และรายชื่อดีศัพท์

5. สังเกตศัพท์ใหม่ ๆ ซึ่งพิมพ์ตัวเอนในตำรา

ค. แนะนำศัพท์ที่ตรงกับโน้ตศัพท์เบื้องต้น

1. ทำให้คำศัพท์เชิงมโนทัศน์ เบื้องต้นนั้นกระจ่างชัด

2. วิเคราะห์โครงสร้างของคำต่าง ๆ ถ้าจำเป็น

เพื่อช่วยให้จำคำได้

3. ช่วยนักเรียน เชื่อมโยงประสบการณ์สู่ความ

หมายของคำ

4. กระตุ้นนักเรียนสู่ความหมายเฉพาะที่เป็นคำ

ที่ใช้ในหนังสือ

ง. คิดจุดมุ่งหมายสำหรับการอ่าน

1. การคิดจุดมุ่งหมายในแง่ของภูมิหลังและความ

ต้องการของนักเรียนที่เป็นกลุ่มและในแง่ของการทำความเข้าใจที่ปราศรณาจากวัสดุต่าง ๆ

2. ช่วยให้นักเรียนคิดถึงจุดมุ่งหมายให้ดี

2) การอ่านวัสดุในใจ

ก. สังเกตความสามารถของนักเรียนในการปรับปรุง

การอ่านตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้และตามวัสดุที่อ่าน

ข. สังเกตนักเรียนในการบันทึกส่วนเฉพาะของความ

จำเป็น

1. คำศัพท์ ได้แก่ การจดจำคำ ความหมาย

เฉพาะที่ใช้กับเนื้อหา

2. ความเข้าใจ ได้แก่ การจัดรวบรวมข้อมูล

การหาคำตอบต่อจุดมุ่งหมาย การสังเกตความสัมพันธ์ภายในของข้อมูล

3) การพัฒนาความเข้าใจ

ก. การอภิปรายคำตอบตามคำถามของจุดมุ่งหมาย

ข. การทำให้กระจ่างและแนะนำการพัฒนาการต่อไป

ของมโนทัศน์และคำศัพท์ การแนะนำคำศัพท์ใหม่ ๆ หากจำเป็น

จดจำข้อเท็จจริงที่ตรงกัน

ทั้งเนื้อหาและแหล่งวัสดุอื่น ๆ

การอ่าน

มโนทัศน์

โดยความต้องการของบุคคลและกลุ่ม

การอ้างอิง การทำให้แพร่หลาย การมองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูล

ความมุ่งหมายของผู้แต่ง การมองเห็นความสำคัญของวัสดุ การสังเกตการใช้ภาษา

กำหนดความคิดใหม่ ๆ การจดจำความคิดเก่า ๆ ได้

การใช้เนื้อหา ศัพท์เทคนิค คำนิยามและคำทั่ว ๆ ไป

วิจัยต่อ ๆ ไป

ค. การช่วยนักเรียนสังเกตการจัดรวบรวมและการ

ง. การสังเกตความจำเป็นสำหรับข้อมูลที่สำคัญจาก

จ. การนิยามจุดมุ่งหมายใหม่ การตั้งจุดมุ่งหมายสำหรับ

4) การอ่านซ้ำ (อ่านในใจหรือปากเปล่า บางส่วนหรือทั้งหมด)

ก. การทำให้กระจ่างตรงกันในละเอียดของข้อมูลและ

ข. การฝึกฝนทักษะในความเข้าใจตามที่แสดงให้เห็น

1. การมองเห็นการจัดรวบรวมข้อมูล

2. การแปลความหมายข้อมูล การกำหนดข้อสรุป

3. การประเมินผล การตัดสินใจ การสังเกต

4. การใช้ข้อมูลกับสถานการณ์ในชีวิตจริง การ

5. การสังเกตการใช้คำต่าง ๆ ความหมายใหม่ ๆ

6. การจัดส่วนต่าง ๆ สำหรับการอ่านและการ

5) การติดตามข้อมูล

ก. การจัดปัญหาที่ต้องการข้อมูลยิ่งขึ้น

1. การใช้การแก้ปัญหา การจัดลำดับเนื้อหา

2. การกำหนดข้อมูลเพิ่มขึ้น

3. การอ่าน เพื่อให้ได้ข้อมูล เพิ่มขึ้น
4. การ เลือกและการรวบรวมความคิด เห็นตรงกัน

ที่ เกี่ยวข้องกับปัญหา

5. การสรุปและการทำให้แพร่หลายจากข้อมูล
 6. การ เตรียมการนำเสนอรายงาน
- ข. การ เลือกการอ่าน เพื่อนันทนาการ เกี่ยวกับหัวข้อ

ที่จะพัฒนาและขยายความสนใจ เจตคติ และความพึงพอใจ

- ค. การทำความเข้าใจให้ขยายยิ่งขึ้น และการทำให้

มโนทัศน์ที่จำเป็นกระจ่างยิ่งขึ้น

- ง. การวิเคราะห์ข้อมูลและการช่วยนักเรียนให้นำไป

สัมพันธ์กับชีวิตของตัวเอง

อาจมีการ เปลี่ยนแปลงวิธีการใช้ ซึ่งขึ้นอยู่กับวัสดุในการอ่าน และจุดมุ่งหมายของกิจกรรมการอ่าน

กิจกรรมการอ่านโดยตรง (DRA) สามารถช่วยนักเรียนทั้งหมด ให้เข้าใจเนื้อหาที่อ่าน ครูสามารถตัดสินระดับของการทำความเข้าใจ และสามารถแก้ไขมโนทัศน์ ที่ผิดให้ถูกต้องได้โดยใช้การอภิปรายตามการอ่านในส่วน เฉพาะของข้อความที่กำหนดให้ กิจกรรม การอ่านโดยตรง เป็นผลดีที่สุดสำหรับนักเรียนที่แยที่พบช่องว่างระหว่างความสามารถในการอ่าน และระดับการอ่านตัว เนื้อหา

3. การพัฒนาคำศัพท์

สำหรับนักเรียนที่จะอ่านวัสดุในเนื้อหาได้ดี ต้อง เข้าใจคำศัพท์ ในเนื้อหา และมีการพัฒนาเป็นอย่างดีในทักษะการจดจำคำเมื่อมีการอ่าน เนื้อหาวัสดุ นักเรียน จะเผชิญกับคำใหม่ ๆ เช่นเดียวกับคำที่คุ้นเคย พร้อมกับความหมายใหม่ ๆ ดูเหมือน เป็นการปฏิบัติ ที่ดีในการสอนคำศัพท์เมื่อมโนทัศน์ที่แสดงโดยคำต่าง ๆ ถูกสอนและมีการอภิปราย ศัพท์บางคำ เป็นคำศัพท์เฉพาะในวิชาสังคมศึกษา เช่นคำว่า อาณานิคม ชนชั้นทางสังคม ประชาธิปไตย พรรคการเมือง และการศาล คำหลายคำมีความหมายทั้งในสังคมศึกษาและมีความหมายโดยทั่วไป

มากกว่า เช่น รัฐมนตรี วัฒนธรรม เชื้อชาติ ขบวนการกรรมกร นักเรียนมักเริ่มสับสนและใช้ความหมายสามัญมากกว่า จึงต้องมีการสอนความหมาย เฉพาะหรือทางด้านสังคมศึกษา เพราะไม่สามารถทึกทักเอาว่านักเรียนทั้งหมด เข้าใจ ครูจะต้องมีเทคนิคในการสอนศัพท์ เช่น

1. ให้นักเรียนมีการอภิปรายคำที่เกี่ยวกับที่กำหนดให้ในประจำวัน
2. ช่วยนักเรียนในการสะกดคำยาก ๆ
3. ให้นักเรียนอภิปรายความหมายของคำจาก เนื้อหา
4. ทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับรากศัพท์ คำเติมหน้าและเติมหลังที่ใช้

กับน้อยในจิตสังคมศึกษา

5. ทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับความหมายที่ต่างกับของคำที่มีความ

หมายหลายอย่าง

นอกจากนี้ครูสังคมศึกษาต้องมีการ เสริมแรงทักษะการจำคำขณะที่มีการเสนอคำศัพท์ใหม่ ๆ ด้วยการใช้นิทานโดยการให้นักเรียนอภิปรายแนวทาง และให้ลองเดาเกี่ยวกับความหมายของคำแปลก ๆ หากนักเรียนสามารถใช้เนื้อหาได้ดี นั้นแสดงว่ามีความ เข้าใจในวัสดุและครูควรแนะนำให้นักเรียนแต่ละคนมีสมุดจดศัพท์หรือคำต่าง ๆ ที่พบว่ายากแต่มีความสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจข้อความ โดยให้นักเรียนให้ความหมายของคำด้วยการจดด้วยภาษาของตัวเอง ครูจะช่วยวิจารณ์ ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาคำศัพท์ให้แก่ นักเรียน

4. ทักษะการเรียนรู้

ทักษะการเรียนรู้ เป็นทักษะที่ต้องบูรณาการในกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน ซึ่งนักเรียนต้องการความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องในการพัฒนาการนำทักษะการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ ตัวอย่างของทักษะการเรียนรู้ เช่น การกำหนดรูปแบบ การใช้ส่วนต่าง ๆ ของหนังสือ การอ้างอิง ความสามารถในการใช้ห้องสมุด การใช้แผนที่ กราฟ และแผนภูมิ ความสามารถในการสรุปย่อ การจดบันทึก และการเขียนรายงาน ฯลฯ การสอนทักษะการเรียนรู้ที่กล่าวมา ครูสามารถบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างง่าย ซึ่งจะเป็นการเพิ่มการเรียนรู้ในเนื้อหาให้แก่ นักเรียนด้วย

จอห์น พี ลันสตรัม (John P. Lunstrum 1978: 13-14)

ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการอ่านในวิชาสังคมศึกษาให้กับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ไว้ดังนี้คือ

1. ขยายความ เข้าใจ เกี่ยวกับคำศัพท์ เฉพาะในวิชาสังคมศึกษา

2. เสริมสร้างให้มีพัฒนาการทางด้านมโนทัศน์

3. ฝึกทักษะในการอ่านอย่างวิพากษ์วิจารณ์ให้มากขึ้น

4. ให้มีการ เชื่อมโยงความรู้ เดิมกับสิ่งที่ได้รับมอบหมาย

ให้อ่าน

5. ปรับปรุง เนื้อหาที่จะให้อ่าน โดยมีระดับความสามารถ

ในการอ่านหลายระดับ

6. กระตุ้น เราให้มีความสนใจในการอ่าน

เอ็ม เมอร์ราร์ด วี ดีชานท์ (Emerald V. Dechant 1982:

356-357) เสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

1. ให้อ่านคำที่ควรจะสอนและให้นักเรียนหาคำจำกัดความหรือความหมายจากพจนานุกรม และรู้จักใช้คำบริบทที่เหมาะสม

2. ใช้ภาพยนตร์ แผนภูมิ รูปภาพ เทป การแสดงการ์ตูน นิทรรศการและอื่น ๆ ในการเสนอแนวคิดใหม่

3. สอนความหมายของศัพท์เทคนิคของคำต่าง ๆ

4. ให้นักเรียนอ่านเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะ เช่น เพื่อตอบคำถาม ชี้หาสาเหตุ หาความจริง หิสัจจนความคิดเห็น เปรียบเทียบความคิดเห็นที่ต่างกัน และปรับอัตราความเร็วในการอ่านตามจุดประสงค์และประเภทของเนื้อหา

4.1 สอนการอ่านในการเตรียมงานที่ได้รับมอบหมาย

4.2 กระตุ้นให้นักเรียนใช้หรือทดลองอัตราความเร็ว

ในการอ่านที่ต่าง ๆ กันสำหรับเนื้อหาและจุดประสงค์ที่ต่างกัน

4.3 ให้นักเรียนใช้ SQ3R ในการอ่านตำรา

4.4 ให้นักเรียนที่มีปัญหาในการอ่านและการจำ เนื้อหา

จัดบันทึกย่อ และทำโครงร่าง

5. สอนนักเรียนในการจัดเนื้อหา การใช้ห้องสมุด และแหล่ง

วัสดุที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา

6. จัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนใช้ความคิดและการ

วิเคราะห์ และรู้จักอ้างอิงในสิ่งที่อ่าน ประเมินคุณค่าและบูรณาการในสิ่งที่อ่าน

6.1 อภิปรายขั้นตอนในการแก้ปัญหา

6.2 สอนนักเรียนในการพัฒนาความคิดของตนเอง

6.3 ใช้วิธีการอภิปรายและให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น

ของตนเองและสรุป

6.4 ใช้วิธีการโต้วาทีในการนำเสนอความเชื่อและ

สนับสนุนหลักฐานความจริง สอนนักเรียนในการรวบรวมความจริงและประเมินข้อเท็จจริง และใช้ข้อเท็จจริงกับโครงร่าง

7. งานที่มอบหมายจะต้อง เฉพาะเจาะจง เพื่อที่นักเรียนจะ

ได้ทราบว่าอ่านอย่างไร

8. ต้องทดสอบและวัดความสามารถในการอ่านของนักเรียน

เป็นประจำ

9. สอนนักเรียนให้รู้จักการจัดวัสดุสาร โดยให้นักเรียนแยก

ความคิดหลัก รายละเอียด และโครงสร้างการเขียน และทำความเข้าใจกับคำเชื่อต่าง ๆ

จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis 1985: 293)

สรุปหลักการของการเรียนการสอนที่จะใช้พัฒนาทักษะในการอ่านในวิชาสังคมศึกษาได้โดยตรงนั้นมีดังนี้

1. การเตรียมพร้อม และการสร้างความสนใจในการอ่าน

การพัฒนาคำศัพท์และการตั้งวัตถุประสงค์ของการอ่าน

2. การจัดเวลาสำหรับการอ่านที่จะบรรลุผลสำเร็จตาม

วัตถุประสงค์

3. การอภิปรายและติดตามผล
4. การฝึกปฏิบัติทักษะ เฉพาะอย่าง
5. การประยุกต์ทักษะไปใช้ในการอ่านวัสดุสารอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังต้องมีการจัดประสบการณ์ทางภาษาให้แก่ผู้เรียน
ซึ่งจะต้องปฏิบัติดังนี้ คือ

1. ใช้การทัศนศึกษา ภาพ รูปภาพ หรือสิ่งเร้าอื่น ๆ ที่หา
ได้ ช่วยในการอ่าน
2. ให้นักเรียนเขียนตามที่ครูอ่านเสียงไว้
3. ให้นักเรียนอ่านสิ่งที่ได้รับการบันทึกเทป
4. มีการอธิบายคำศัพท์ยาก

นอกจากนี้ จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis
1985: 293-321) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

1. การสร้างคำศัพท์ ได้แก่ การให้ความหมายของคำศัพท์
ทางสังคมศึกษา การพัฒนาคำศัพท์ที่มีความหมาย และการเดาความหมายคำศัพท์จากบริบท
2. การพัฒนาทักษะความเข้าใจในการอ่าน เป็นวิธีที่จะ
ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่าน ซึ่งมีหลายวิธีด้วยกันในอันที่จะช่วยพัฒนาทักษะการอ่าน
ในระดับข้อเท็จจริงให้สูงขึ้นในระดับต่อไป ทักษะเหล่านี้ คือ

2.1 การตีความสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ ในการอ่าน
วิชาสังคมศึกษา ผู้อ่านต้องเข้าใจความหมายของคำ วลี ประโยค ข้อความในแต่ละย่อหน้า
รวมไปถึงย่อหน้าที่ยาว ๆ ด้วย นอกจากนั้นยังต้องเข้าใจความหมายของคำ (Define Terms)
และการใช้ภาษาในเชิงโวหาร เปรียบเทียบในบริบทอีกด้วย และส่วนที่เป็นองค์ประกอบของเรื่อง
ที่อ่าน เช่น รูปภาพ แผนที่ ตาราง กราฟ โปสเตอร์ รวมทั้งภาพการ์ตูน ก็เป็นสิ่งที่ผู้อ่านต้อง
ทำความเข้าใจเช่นกัน

2.2 การจับใจความสำคัญ ทักษะในด้านนี้มีความสำคัญ
มากสำหรับการศึกษาวิชาสังคมศึกษา ผู้อ่านที่ดีต้องรู้จักแยกแยะใจความสำคัญออกจากรายละเอียด

ปลีกย่อยได้ รวมทั้งสามารถสรุปใจความสำคัญด้วยภาษาของตัวเองได้

2.3 การรวบรวมรายละเอียดที่สำคัญที่จะใช้สนับสนุน

ใจความสำคัญ ทักษะนี้มีความจำเป็นต่อการรวบรวมข้อมูล นักอ่านที่ดีต้องรู้จักแยกแยะรายละเอียดที่ตรงประเด็นและไม่ตรงประเด็นใน เรื่องที่อ่าน รู้จักเรียงลำดับรายละเอียดตามขั้นตอน ถ้าเป็น เรื่องของเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็เรียงลำดับเหตุการณ์ก่อนหลังให้ถูกต้อง

2.4 การสรุป และจัดลำดับ เรื่องที่อ่าน โดยการสรุป

ย่อรายละเอียดที่สำคัญ ๆ รู้จักแบ่งรายละเอียดออกเป็นประเภทต่าง ๆ รู้จักจัดลำดับข้อมูลใน รูปของการสรุปย่อ

2.5 การใช้ข้อมูลในการชี้แนะ เป็นทักษะที่มีประโยชน์

ในการอ่านรายละเอียดต่าง ๆ อย่าง เป็นลำดับขั้นตอนรวมทั้งทักษะในการสรุปย่อและเขียน โคร่งร่าง การหาข้อมูลที่สำคัญ หรือในวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น การวาดแผนที่

2.6 การหาความสัมพันธ์ของ เรื่องที่อ่าน คือความ

สามารถในการหาความสัมพันธ์ของ เหตุและผล ความสัมพันธ์ของข้อความที่นำมา เปรียบ เทียบกับ ความสัมพันธ์ของลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ซึ่งต้องรู้จักหาใจความ สำคัญ รายละเอียดที่สำคัญต่าง ๆ รวมทั้งการรู้จักใช้วิจารณ์ใน เรื่องที่อ่านด้วย

2.7 ทักษะในการลงความเห็นใน เรื่องที่อ่าน ก่อนที่

ผู้อ่านจะเข้าใจและสามารถลงความเห็นใน เรื่องที่อ่านได้ ต้องรู้จักพิจารณาารายละเอียด ของเรื่อง รู้จักการสรุปย่อความ และจัดลำดับข้อมูล ทักษะนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งคือ ความสามารถ สรุปเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง (Conclusion)

2.8 การวินิจฉัยใน เรื่องที่อ่าน เป็นทักษะที่ผู้อ่าน

สามารถแสดงความคิดเห็น หรือวินิจฉัยถึงแรงจูงใจ ความรู้สึกของผู้เขียน เข้าใจวัตถุประสงค์ ของผู้เขียน

2.9 ทักษะในด้านการตรวจสอบสมมุติฐาน ทักษะนี้

มีประโยชน์มากต่อวิชาสังคมศึกษา เพราะข้อมูลที่ได้รับจากการอ่าน เป็นสิ่งสำคัญมากต่อการ สร้างสมมุติฐาน

2.10 ทักษะในการ เดาหรือทำนาย เหตุการณ์หรือผลที่จะ

เกิดขึ้นภายหลัง ผู้อ่านต้องรู้จักความสัมพันธ์ของเหตุและผล รวมทั้งเงื่อนไขต่าง ๆ ในเรื่อง ที่อ่านรวมทั้งการพัฒนาความต่อเนื่องของเรื่องที่อ่าน ภาพประกอบ กราฟ ตาราง จะมีประโยชน์มากในการ เดาถึง เหตุการณ์ของ เรื่องที่จะเกิดขึ้น

2.11 ทักษะในการประเมินคุณค่าทางการวิพากษ์วิจารณ์ เป็นทักษะในการประเมินค่าของเนื้อหา ความชัดเจนในการนำเสนอ ข้อสันนิษฐาน ประเด็นความสำคัญของ เรื่อง รู้จักวิจารณ์จุดมุ่งหมายของผู้เขียน วิธีการเขียนและความถูกต้องของข้อมูล

2.12 การสร้างอารมณ์ร่วมใน เรื่องที่อ่าน ถ้าผู้อ่านอ่านเรื่องโดยมีความรู้สึกร่วมไปด้วย ก็จะทำให้เกิดความประทับใจจากการอ่านนั้น ทั้งยังจะช่วย ให้เข้าใจความคิดของผู้เขียนได้ดียิ่งขึ้น เกิดความรู้สึกร่วม ชาบซึ่งไปกับบุคคล สถานที่ และ เหตุการณ์ที่ผู้เขียนบรรยายมาเป็นอย่างดี

3. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้การอ่าน วิชาสังคมศึกษา ได้ประโยชน์มากกว่าวิชาอื่น ๆ ทั้งด้านการพัฒนาและการประยุกต์ใช้ทักษะทางการ เรียน ซึ่งได้แก่ การใช้ข้อมูลจากหนังสือ การอ้างอิง การอ่านผ่าน ๆ หรือการอ่านอย่างพิถีพิถันพิจารณา

เจมส์ เอ แบงส์ (James A. Banks 1985: 183)

ได้กล่าวสรุปถึงการพัฒนาทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษาไว้ว่า การสอนอ่านในวิชาสังคมศึกษา จะต้องบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของการ เรียนสังคมศึกษา ไม่สอนเฉพาะ เนื้อหาจะต้องสอนวิธีการอ่านด้วย โดยการพัฒนาความรู้พื้นฐานด้วยคำศัพท์ใหม่ที่สำคัญ กระตุ้นการอ่าน สอนโครงสร้างของวัสดุที่ใช้อ่าน นักเรียนจะต้องพัฒนาและรู้จักมุ่งหมายในการอ่าน อ่านอย่างมีวิจารณญาณ และ ประเมินผลสิ่งที่อ่าน เพื่อช่วยในการตัดสินใจได้

จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษา ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า วิธีการพัฒนาทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษามีมากมายหลายวิธี เพื่อกระตุ้น เราและฝึกหัดให้นักเรียนมีทักษะการอ่านที่ดี ครูสังคมศึกษาจะต้องรู้จักเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับประสบการณ์และวุฒิภาวะของนักเรียน และการสอนทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษานั้นต้องบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของการ เรียนสังคมศึกษา การพัฒนาทักษะการอ่านในวิชาสังคมศึกษาจะต้องเน้นทักษะการอ่านที่จำเป็น ดังนี้

1. ทักษะ เกี่ยวกับคำศัพท์และทักษะการจำคำ
2. ทักษะความ เข้าใจในการอ่าน
3. ทักษะการ เรียนรู้
4. ทักษะการอ่านอย่างวิพากษ์วิจารณ์

1.2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับ เจตคติ

1.2.1 ความหมายของ เจตคติ

"เจตคติ" เป็นศัพท์ที่มีความหมาย เช่นเดียวกับคำว่า "ทัศนคติ" ซึ่งเป็นศัพท์บัญญัติทางวิชาการตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Attitude" มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ดังนี้

จัม ซี นันแนลลี (Jum C. Nunnally 1959: 300) กล่าวไว้ว่า "เจตคติ เป็นสภาพของการตอบสนองของบุคคลทั้งในทางบวกหรือทางลบในระดับหนึ่งต่อวัตถุ สถาบัน หรือบุคคล"

แอล แอล เฮอร์สโตน (L.L. Thurstone 1967: 479) กล่าวว่า "เจตคติ เป็นตัวแปรทางจิตวิทยานิตหนึ่งที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย แต่เป็นความโน้มเอียงทางจิตภายใน แสดงออกให้เห็นได้โดยเป็นพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้เจตคดียังเป็น เรื่องของความชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น ความรู้สึก และความเชื่อมั่นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง"

มิลตัน โรคิช (Milton Rokeach 1970: 112) กล่าวว่า "เจตคติเป็นการผสมผสานหรือการจัดระเบียบความ เชื่อที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใด ซึ่งผลรวมของความ เชื่อนี้จะ เป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะ มีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ"

กอร์ดอน ดับบลิว ออลพอร์ต (Gordon W. Allport 1971: 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "เจตคติเป็นความพร้อมของจิตใจและประสาท เกิดจากการได้รับประสบการณ์ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการตอบสนองของบุคคล"

จาก Dictionary of Education ซึ่ง คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973: 49) เป็นบรรณาธิการ ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติ คือ ความโน้มเอียงของบุคคลที่ตอบสนองต่อวัตถุ สถานการณ์ หรือค่านิยม โดยมากจะมีความรู้สึก และอารมณ์ประกอบด้วย

ฟิลิป จี ซิมบาร์โด, เอบบี บี เอบบีเซน และ คริสตีนา มาสแลช (Phillips G. Zimbardo, Ebbe B. Ebbesen and Chirstina Maslach 1977: 19-20) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "เจตคติ หมายถึง ความพึงพอใจไม่พอใจ ความชอบและไม่ชอบ ที่บุคคลมีต่อคนอื่น กลุ่มสังคม สถานการณ์ วัตถุหรือแนวคิด ถ้ามีสถานการณ์ใด ๆ เกิดขึ้น บุคคล เพียงแต่มีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นโดยไม่จำเป็นต้องร่วมมือ ก็ได้ชื่อว่ามีเจตคติต่อสิ่งนั้น

ริชาร์ด เจ ไอเซอร์ (Richard J. Eiser 1980: 17) กล่าวว่า "เจตคติเป็นแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ตามความรู้สึกหรืออารมณ์ ชอบ ไม่ชอบ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย คล้อยตาม ค่อด้าน ไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ"

ซิก รูบิน และ เอลตัน บี แมคเนล (Zick Rubin and Elton B. McNeil 1981: 55) กล่าวว่า "เจตคติเป็นข้อสรุปขององค์ประกอบด้านความรู้และความรู้สึกเกี่ยวกับบุคคล วัตถุหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว"

แอนน์ อนาสตาซี (Anne Anastasi 1982: 552) กล่าวว่า "เจตคติ หมายถึงความโน้มเอียงที่จะแสดงออกทางชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น ชาติหรือกลุ่มมนุษยชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือสถาบันต่าง ๆ เจตคติไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถสรุปหาได้ (Inferred) จากพฤติกรรมภายนอกทั้งที่ต้องใช้ภาษาและไม่ต้องใช้ภาษา"

สตีเฟน พี รอบบินส์ (Stephen P. Robbins 1983: 55) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "เจตคติ คือ การประเมินวัตถุบุคคลหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในทางที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนา ซึ่งจะแสดงถึงการที่บุคคลมีความรู้สึกต่อบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ นั้น"

โรเบิร์ต เอ็ม กาย (Robert M. Gagne 1984: 219)

กล่าวไว้ว่า "เจตคติ คือสภาวะความพร้อมของจิตและประสาทอันเกิดจากประสบการณ์ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการตอบสนองของบุคคลที่มีต่อวัตถุหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง"

วิลเลียม เอ เมอท์เรนส์และ เออวิน เจ เลห์แมน (William A. Mehrens and Irvin J. Lehman 1984: 238) กล่าวว่า "เจตคติ คือ รูปแบบของความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่จะตอบสนองต่อวัตถุทางสังคม"

สำหรับนักการศึกษาไทย ได้กล่าวถึงความหมายของเจตคติไว้ดังนี้

เชิดศักดิ์ โขवासินธุ์ (2520: 38) ได้สรุปว่า เจตคติเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าเหล่านั้น ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบวิธีของสังคม (Socialization) ซึ่งเจตคตินี้จะแสดงออก หรือปรากฏให้เห็นได้ชัดในกรณีที่สิ่งเร้าเหล่านั้น เป็นสิ่งเร้าทางสังคม

ประสาร ทิพย์ธารา (2521: 92) กล่าวว่า "เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใด บุคคลใด ทั้งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมในทางที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับ ทั้งนี้ เป็นผลจากการที่บุคคลได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย"

บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ (2524: 177) กล่าวว่า "เจตคติเป็น กิริยาท่าทีที่แสดงออกของคนเรที่มีต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ เช่น วัตถุ เหตุการณ์หรือบุคคล การวัดเจตคติจะต้องพิจารณา กิริยาท่าทีหรือการตอบสนองหลายด้านหลายประการร่วมกัน เป็นส่วนรวม"

ประภาเทัญ สุวรรณ (2526: 3) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า "เจตคติเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก"

ประสาร มาลากุล ณ ออยุธยา (2527: 3) กล่าวว่า "เจตคติ หมายถึง สภาวะความพร้อมทางจิตใจและระบบประสาทของบุคคลที่กำหนดทิศทางของท่าทีการ แสดงออกในทางบวกหรือในทางลบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสภาพการณ์"

ยุทิน พิพิธกุล (2527: 13) กล่าวว่า "เจตคติ หมายถึง ความรู้สึก ของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า อันเป็นสภาพภายนอก เช่น บุคคล วัตถุ เหตุการณ์ ฯลฯ ซึ่งความรู้สึกนี้ อาจจะเป็นไปได้ทั้งทางบวกหรือทางลบ"

พรณี ช.เจนจิต (2528: 288) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า "เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกทั้งที่พอใจ และไม่พอใจ ที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลทำให้ แต่ละคนตอบสนองต่อสิ่งเร้า แตกต่างกันไป"

จากคำกล่าวของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สรุป ได้ว่า "เจตคติ" หมายถึง สภาวะความพร้อมทางจิตใจ ท่าที ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ อาจเป็นไปในทางบวก คือ เห็นชอบด้วย พพอใจ หรือสนับสนุน หรือเป็นไปในทางลบ คือ ไม่ชอบ ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย หรือคัดค้าน

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา หมายถึง ความรู้สึก ของนักเรียนที่มีต่อวิชาสังคมศึกษา หลังจากได้รับประสบการณ์ในการเรียนวิชาสังคมศึกษา ซึ่ง ความรู้สึกนี้อาจเป็นไปทั้งทางบวกหรือทางลบ เช่น พพอใจ ไม่พอใจ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

1.2.2 ลักษณะของเจตคติ

เจตคติของบุคคลถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ของบุคคล เมื่อบุคคลมีเจตคติไปในทางใดมักจะมีพฤติกรรมไปทางนั้น ซึ่งนักจิตวิทยาและนักการ ศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

จัม ซี นันแนลลี (Jum C. Nunnally 1959: 312) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของ เจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
2. เจตคติ เป็นสภาพการณ์ทางจิตที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำของบุคคล เป็นอันมาก เพราะเป็นส่วนประกอบที่กำหนดแนวทางไว้ว่า ถ้าบุคคลประสบสิ่งใดแล้วบุคคลนั้นจะมีท่าทีต่อสิ่งนั้นในลักษณะจำกัด
3. เจตคติ เป็นสภาพการณ์ทางจิตที่มีแนวโน้มค่อนข้างจะถาวรพอสมควรทั้งนี้ เนื่องจากแต่ละบุคคลต่างก็ได้สัมผัสประสบการณ์ การรับรู้และผ่านการเรียนรู้มาเป็นอันมาก อย่างไรก็ตาม เจตคติก็น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงได้ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ นั้น ๆ

นอกจากนี้ จัม ซี นันแนลลี (Jum C. Nunnally 1959: 300-301) กล่าวว่า เจตคติเกิดได้ 2 ลักษณะ คือ

1. เจตคติทางบวก (Positive) หรือเชิงนิมิต เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย อาจทำให้บุคคลอยากกระทำ อยากได้ หรืออยากเข้าใกล้
2. เจตคติทางลบ (Negative) หรือเชิงมิเสธ เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในลักษณะของความไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย อาจทำให้บุคคลเกิดความ เบื่อหน่าย ชิงชัง หรือต้องการหนีให้ห่างจากสิ่งนั้น

มาร์วิน อี ชอร์ และ แจ็ค เอ็ม ไรท์ (Marvin E. Shaw and Jack M. Wright 1967: 6-10) ได้อธิบายถึงลักษณะของ เจตคติสรุปได้ดังนี้

1. เจตคติ เป็นผลจากการที่บุคคลประเมินผลจากสิ่งเร้าแล้วแปรเปลี่ยนมา เป็นความรู้สึกภายในที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการที่จะแสดงพฤติกรรม
2. เจตคติของบุคคลจะแปรค่าได้ทั้งในด้านคุณภาพและความเข้ม โดยจะครอบคลุมช่วงของ เจตคติในด้านบวก ไปถึงด้านลบ

๓. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้มากกว่าที่จะมีมาแต่กำเนิด หรือเป็นผลมาจากการพัฒนาการจากส่วนประกอบของร่างกาย และวุฒิภาวะ

4. เจตคติขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าเฉพาะอย่างทางสังคม

5. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วจะมีลักษณะคงที่ เปลี่ยนแปลงได้ยาก

นอร์แมน แอล มันน์, ดอดจ์ เฟอร์นาร์ด จูเนียร์ และ ปีเตอร์ เอส เฟอร์นาลด์ (Norman L. Munn, Dodge Fernald, Jr. and Peter S. Fernald 1969: 610-611) ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติสรุปได้ดังนี้

1. เจตคติอาจเป็นไปได้ทั้งทางบวก (Positive) และทางลบ (Negative) หรือในทางที่ดีและไม่ดี

2. เจตคติสะสมมาตั้งแต่เด็ก โดยการเรียนรู้จากพ่อแม่และบุคคลรอบข้าง และเมื่อเติบโตขึ้นก็มักจะเลียนแบบเจตคติจากกลุ่มเพื่อนและสื่อมวลชนต่าง ๆ

3. เจตคติเปลี่ยนแปลงได้

เอรอน ควิน ซาเทิน (Aaron Quinn Sartain 1973: 108-109) กล่าวถึงลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น คน สิ่งของ แม้กระทั่งสิ่งที่เป็นนามธรรมอย่างความมีเสรีภาพ หรือพระเจ้า เป็นต้น

2. เจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมมีทิศทาง คือ เจตคติที่เป็นไปในทางบวกหรือลบ และมีความเข้มข้นคือระดับความชอบหรือไม่ชอบ มากน้อยแตกต่างกันออกไป

3. เจตคติเป็นแนวโน้มในการแสดงออกของบุคคลในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

คลิฟฟอร์ด ที มอร์แกน และ ริชาร์ด เอ คิง (Clifford T. Morgan and Richard A. King 1975: 376-377) ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้

2. เจตคติเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม หรือเจตคติดี้อิทธิพลต่อความชอบ

ความไม่ชอบ และพฤติกรรมของบุคคลเมื่อบุคคลมีเจตคติไปในทางใดมักจะมีพฤติกรรมไปทางนั้น

3. เจตคติของบุคคล เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ
4. เจตคติของบุคคลไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง บุคคลจะมี

เจตคติไปในทางใดจะรู้ได้จากพฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงออก

สุชา และ สุรางค์ จันทน์เอม (2518: 100-101) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของ เจตคติสรุปได้ดังนี้

1. เจตคติ เป็นสิ่งที่ เกิดจากการ เรียนรู้หรือประสบการณ์ของบุคคล ไม่ใช่ เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
2. เจตคติ เป็น เครื่องกำหนดชอบ ชอบเขต ตลอดจนวิธีการต่าง ๆ ที่เด็กหรือบุคคลใช้พิจารณาสิ่งแวดล้อม
3. บุคคลแต่ละคนย่อมมี เจตคติต่อสถานการณ์เดียวกัน หรือต่อบุคคลเดียวกัน แตกต่างกันไปได้หลายลักษณะแล้วแต่ประสบการณ์ของบุคคลนั้น
4. เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดนั้น อาจจะเป็นสิ่งถาวรตลอดไป หรือชั่วคราวก็ได้
5. เจตคติมีผลกระทบต่อ การเรียนของ เด็กมาก

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523: 45) ได้กล่าวถึง ลักษณะของเจตคติว่า เจตคติเป็นพฤติกรรมเชิงภาวะสัจฐาน (Hypothetical Construct) เพราะไม่สามารถสังเกตเห็นหรือวัดได้โดยตรงอย่างชัดเจน เหมือนพฤติกรรมประเภททักษะหรือมีโนทัศน์ การวัดลักษณะเจตคติมีการพัฒนาอาศัยการประเมินที่สลับซับซ้อน และสรุปสันนิษฐานฐาน (Inference) เอาจากการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การเลือกของบุคคล หรือพฤติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง และเจตคติเกิดจากการเรียนรู้ไม่ใช่ติดตัวมาแต่กำเนิดตามที่บางคนเข้าใจ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2525: 94-96) ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติสรุปได้ดังนี้

1. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ของบุคคล

ชีวิตของบุคคลเจริญวัยขึ้นมาท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน เด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะได้รับการปลูกฝังในสิ่งที่ดีงาม ได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่ดี เป็นความรู้ที่ได้รับไว้ ต่อมาก็จะเกิดความรู้สึก และแสดงพฤติกรรมออกมา นับว่าเป็นเจตคติที่ดี เป็นส่วนใหญ่ ในทางตรงข้าม เด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี เมื่อโตขึ้นก็อาจมีเจตคติที่ไม่ดี

2. เจตคติเกิดจากความรู้สึกที่สะสมไว้นาน สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลในการหล่อหลอมเกลาบุคลิกภาพของเด็ก เมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้น ก็ได้รับการสะสมความรู้สึกในด้านต่าง ๆ ไว้ เช่น ความเชื่อเรื่องภูตผีมีศาจ ความรู้สึกที่ถูกข่มเหงน้ำใจจากพ่อแม่เลี้ยงแม่เลี้ยง ความรู้สึกของเด็กที่ไม่มีอาหารกลางวันรับประทาน บรรดาความรู้สึกต่าง ๆ เหล่านี้เด็กจะเก็บสะสมไว้ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ก็จะเป็นความรู้สึก หรือเจตคติในเรื่องนั้น ๆ ผั่งแน่นอยู่ในบุคคลดังกล่าว

3. เจตคติเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลย่อมมีสาเหตุ หรือเหตุผลเสมอ ในบรรดาพฤติกรรมของบุคคล นอกจากจะมีเหตุผลและสาเหตุแล้ว ยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลของเจตคติอีกด้วย เพราะเจตคติมีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล เช่น เด็กที่มีเจตคติที่ดีต่อครู และต่อโรงเรียน ก็อยากจะมาโรงเรียน ในบางครั้งผู้ปกครองให้หยุดเรียนก็ไม่ยอม

4. เจตคติสามารถถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่น ๆ ได้ เมื่อบุคคลอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีการติดต่อสื่อความหมาย และมีสัมพันธ์ภาพต่อกัน ก็เป็นช่องทางที่ทำให้บุคคลสามารถถ่ายทอดเจตคติไปสู่บุคคลอื่น ๆ ได้ เช่น บิดามารดา ถ่ายทอดเจตคติของตนให้บุตร ครูถ่ายทอดเจตคติให้แก่นักเรียน เป็นต้น

5. เจตคติเปลี่ยนแปลงได้ เจตคติอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ถ้าได้รับข้อมูล และสถานการณ์ที่เหมาะสม เช่น เด็กที่มีเจตคติว่า โตขึ้นจะเป็นพยาบาล แต่สอบคัดเลือกผู้อื่นไม่ได้ทั้ง ๆ ที่พยายามสอบมาแล้ว 2 ครั้ง ก็เลยเปลี่ยนเจตคติไม่เป็นพยาบาลก็ได้ ขอเป็นครูดีกว่า เป็นต้น

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528: 231) สรุปลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือการได้รับประสบการณ์ มีใช้สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

2. เจตคติเป็นดัชนีที่จะชี้แนวทางในการแสดงพฤติกรรม กล่าวคือ ถ้ามีเจตคติที่ดีก็มีแนวโน้มที่จะเข้าหาหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ตรงกันข้ามถ้ามีเจตคติที่ไม่ดีก็มีแนวโน้มที่จะเข้าหา โดยการถอยหนีหรือต่อต้านการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เช่น เด็กชอบครูสอนทำให้ไม่อยากเรียนวิชาที่ครูสอน ถ้าเด็กไม่ชอบวิชานั้น ๆ หรือไม่ชอบครูคนนั้นก็พยายามหลีกเลี่ยงไม่เรียนวิชานั้น เป็นต้น

3. เจตคติสามารถถ่ายทอด จากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลอื่นได้ เช่น บิดามารดาไม่ชอบบุคคลหนึ่ง ย่อมมีแนวโน้มทำให้เด็กไม่ชอบบุคคลนั้นด้วย

4. เจตคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากเจตคติเป็นสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ถ้าการเรียนรู้หรือประสบการณ์นั้นเปลี่ยนแปลงไป เจตคดีย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น เดิมมีลิสต์ที่เข้ามาเรียนวิชาจิตวิทยาการศึกษา อาจไม่ชอบวิชานี้เลย เรียกว่ามีเจตคติทางลบ แต่เมื่อเรียนไปได้สักครึ่งหนึ่งของบทเรียน มีความรู้สึกว่าเป็นวิชาที่มีประโยชน์จึงเปลี่ยนแปลงแนวคิดจากไม่ชอบ เป็นความชอบ คือ เป็นเจตคติทางบวกแทน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของเจตคติของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ สรุปได้ว่า เจตคติมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เจตคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตใจที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล มิใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

2. เจตคติของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดจะแตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ

3. เจตคติเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง แต่จะรู้ได้จากการพฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงออก

4. เจตคติเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ นั้น ๆ เจตคติจะเปลี่ยนแปลงได้ทั้งถาวรและชั่วคราว จะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับของเจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น ๆ

5. เจตคติสามารถถ่ายทอด หรือเลียนแบบจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลอื่นได้จากการติดต่อสื่อความหมาย และมีความสัมพันธ์ต่อกัน

1.2.3 องค์ประกอบของเจตคติ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั้งของไทยและของต่างประเทศได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติสอดคล้องกันดังนี้

เบลเลชชี แอล อีเกอร์ตัน, เครช และ คลัชฟีล (Ballachy L. Egerton Krech and Crutchfield 1963: 43) ได้กล่าวว่า เจตคติประกอบด้วย

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้ (Cognitive Component) หมายถึง ความรู้ที่บุคคลมีต่อวัตถุ และจะแสดงออกมาในลักษณะของความเชื่อว่าวัตถุนั้นดีหรือไม่ดี หลังจากที่ได้มีการประเมินคุณภาพของวัตถุนั้นแล้ว
2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Feeling Component) ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบวัตถุนั้น ๆ
3. องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึงความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรม หลังจากที่ได้มีความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบวัตถุนั้น ๆ

วิลเลียม เจ แมคไกวาร์ (William J. McGuire 1969: 155-156) แฮรี ซี ไทรแอนดิส (Harry C. Triandis 1971: 2-3) และ แอล ดับบลิว เฟอร์กูสัน (L.W. Ferguson 1981: 8) ได้แบ่งองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 ส่วน คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินสิ่งเร้าต่าง ๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินสิ่งเร้า นั้น
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า เมื่อมีความรู้ความเข้าใจแล้ว จะเกิดความรู้สึกต่อสิ่งนั้น ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component)

เป็นองค์ประกอบด้านความพร้อมหรือความโน้มนำ เอียงที่บุคคลจะกระทำอัน เป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึก ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการประพฤติปฏิบัติ หรือการตอบสนอง ต่อสิ่งเร้านั้น ๆ ด้วยการยอมรับหรือปฏิเสธ

ประกาเพ็ญ สุวรรณ (2520: 3-4) กล่าวว่า เจตคติมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) ได้แก่ความคิด ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มนุษย์ใช้ในการคิด ความคิดนี้อาจอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า

2. องค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก (Affective Component) เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก จะเป็นตัวเร้าความคิดอีกต่อหนึ่ง ถ้าบุคคลมีภาวะความรู้สึกดีหรือไม่ดีในขณะที่คิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะออกมาในรูปลักษณะที่แตกต่างกัน ดีและไม่ดี แสดงว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึกในด้านบวก (Positive) และมีความรู้สึกในทางลบ (Negative) ตามลำดับต่อสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติ (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มในทางปฏิบัติ หรือถ้ามีสิ่งเร้าที่เหมาะสม จะเกิดการปฏิบัติหรือมีปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523: 45-46) กล่าวว่า เจตคติ เป็นระบบของพฤติกรรมที่มีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ

1. ปัญญา (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด คือ บุคคลต้องได้รับความรู้ มีประสบการณ์หรือได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้นก่อนจึงเกิดเจตคติ

2. อารมณ์ (Affective Component) ซึ่งประกอบด้วยความรู้สึก พอใจ ไม่พอใจ ชอบ ไม่ชอบ ชื่นชม รังเกียจ เป็นต้น

3. การแสดงพฤติกรรม (Behavioral Component) คือแนวโน้มหรือท่าทีที่จะเลือกตอบสนองในแง่ของการยอมรับ ไม่ยอมรับ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย เต็มใจทำ ไม่เต็มใจทำ เข้าใกล้ ถอยห่าง เป็นต้น

ในเจตคติต่าง ๆ ของบุคคล จะมีองค์ประกอบทั้งสามนี้อยู่เสมอ แต่อาจเป็นส่วนหรือน้ำหนักต่างกันไป เช่น เจตคติบางอย่างอาจเกิดจากความรู้ความเข้าใจ เป็นสำคัญ มีอารมณ์ประกอบอยู่น้อย และบางอย่างเกิดขึ้นจากประสบการณ์ด้านอารมณ์รุนแรงมากกว่าจากความรู้

สงวน สุทธิเลิศ (2526: 94) ได้แบ่งองค์ประกอบของเจตคติไว้

3 ประการดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้ (Cognitive Component)

บุคคลจะมีเจตคติอย่างไร จะต้องอาศัยความรู้หรือประสบการณ์ที่เคยรู้จักหรือเคยรับรู้มาก่อน มิฉะนั้นบุคคลไม่อาจจะกำหนดความรู้สึกหรือท่าทีว่าชอบหรือไม่ชอบได้ เช่น บุคคลที่จะบอกว่าชอบเป็นครูหรือไม่ชอบเป็นครูนั้น จะต้องทราบเสียก่อนว่า ครูมีบทบาทอย่างไร มีรายได้เท่าไร และจะก้าวหน้าเพียงใด มิฉะนั้นไม่อาจบอกถึงเจตคติของตนได้

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component)

การที่บุคคลจะมีเจตคติอย่างไร เช่น ชอบหรือไม่ชอบอะไรก็ตาม จะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ ความรู้สึก เพราะความรู้สึกจะบ่งชี้ว่าชอบหรือไม่ชอบ เช่น ความรู้สึกชอบเป็นครูหรือไม่ชอบเป็นครู เป็นต้น

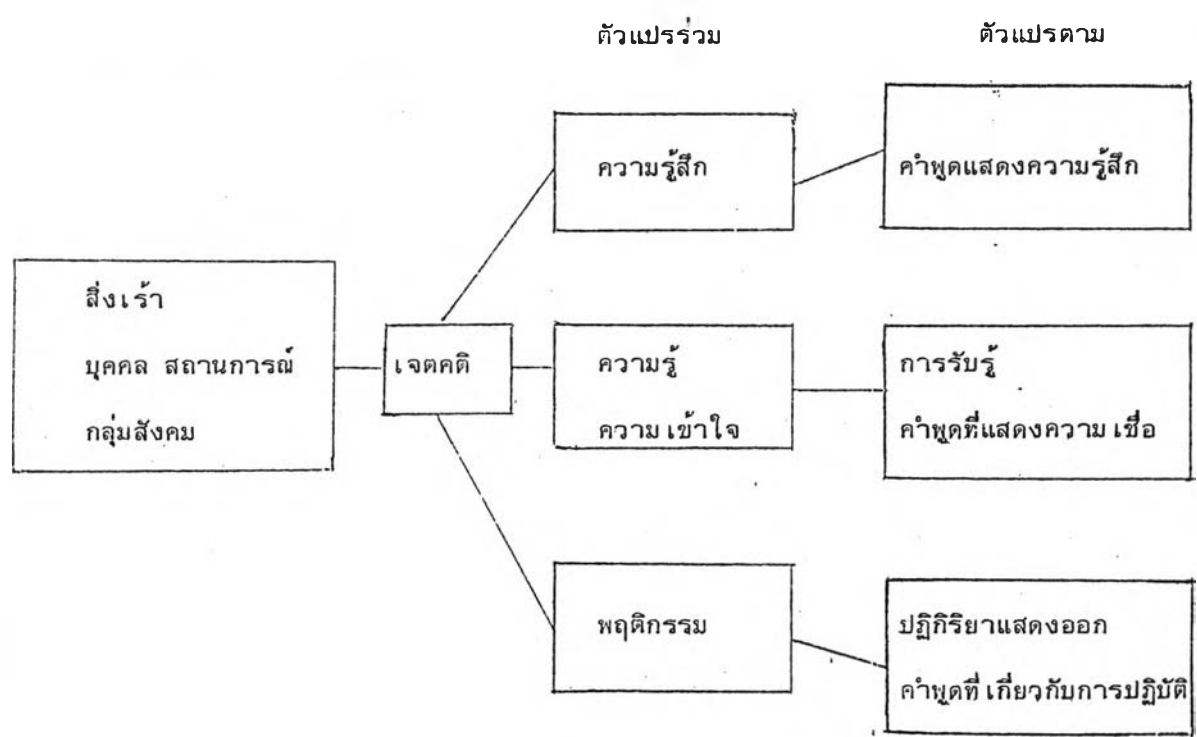
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component)

บุคคลจะมีเจตคติอย่างไรให้สังเกตจากการกระทำหรือพฤติกรรม ถึงแม้พฤติกรรมจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเจตคติแต่ยังมีความสัมพันธ์น้อยกว่าความรู้สึก เพราะในบางครั้งบุคคลกระทำไปโดยขัดกับความรู้สึก เช่น ยกมือไหว้และกล่าวคำว่า สวัสดี แต่ในความรู้สึกจริง ๆ นั้น มิได้เสื่อมใสศรัทธาเลยก็ได้

องค์ประกอบของเจตคติทั้งสามประการ คือ ด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม ที่กล่าวมานั้น ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังแผนภูมิประกอบต่อไปนี้

องค์ประกอบของ เจตคติทั้งสามประการ คือ ด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม ที่กล่าวมานั้นต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังแผนภูมิประกอบต่อไปนี้

แผนภูมิแสดงองค์ประกอบของ เจตคติ

(Harry C. Triandis 1971: 3)

จากแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเจตคติที่กล่าวมาแล้วนี้ สรุปได้ว่า เจตคติมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านความรู้ องค์ประกอบด้านความรู้สึก และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม ซึ่งองค์ประกอบแต่ละด้านมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เพราะองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ เป็นพื้นฐานของเจตคติที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของบุคคล ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในรูปของความพอใจ ไม่พอใจ ชอบ ไม่ชอบ ฯลฯ และความรู้สึกนี้จะมีผลต่อการแสดงออกของบุคคล หรืออาจกล่าวได้ว่า เจตคติ เป็นสิ่งกำหนดแนวทางของการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นการที่จะทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาเล่าเรียน ต่อครู และต่อสิ่งอื่น ๆ ที่อยู่แวดล้อมตัวนักเรียน สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงก็คือ องค์ประกอบของเจตคติ ทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวมาแล้ว

1.2.4 ประโยชน์ของเจตคติ

แฮรี ซี ไทรแอนดิส (Harry C. Triandis 1971: 4)

ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเจตคติไว้ดังนี้

1. ช่วยทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยการจัดรูปหรือจัดระบบของสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเขา
2. ช่วยให้มีการเข้าข้างตนเอง โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี หรือปกปิดความจริงบางอย่าง ซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตัวเขา
3. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิริยาโต้ตอบหรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกไปนั้น ส่วนมากจะทำในสิ่งที่นำความพอใจมาให้ หรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม
4. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมพื้นฐานของตนเอง

สงวนศรี วิรัชชัย (2527: 63-64) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเจตคติไว้ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่จะช่วยให้บุคคลได้บรรลุเป้าหมายบางอย่างที่ต้องการ (Need Satisfaction or Adjustive Function) จะเห็นได้จากกรณีที่เราต้องการจะทำงานชิ้นหนึ่งให้สำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพ ก็จะต้องสร้างเจตคติเชิงนิมิตต่องานชิ้นนั้น

จึงจะมีโอกาสทำงานได้สำเร็จตามความประสงค์ ดังนั้น เจตคติบางอย่างจึงมีประโยชน์ในการช่วยให้นักคลไ้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการหรือช่วยให้นักคลปรับตัวเข้ากับกลุ่ม และสถานการณ์ได้

2. ช่วยให้นักคลมีหลักการ และมีกฎเกณฑ์ในการแสดงพฤติกรรมหรือกล่าวได้ว่า เจตคติช่วยพัฒนาค่านิยมให้กับบุคคล การที่นักคลมีเจตคติต่อผู้คน เหตุการณ์ สถานการณ์ และสิ่งต่าง ๆ ในสังคม จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักคลสามารถประเมินและตัดสินใจได้ว่า ตนจะเลือกและยึดถือหลักการประพฤติดังปฏิบัติตนอย่างไรใด จึงจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นประโยชน์กับตนเองและผู้อื่น

3. เป็นสื่อหรือช่องทางที่จะช่วยให้นักคลได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้คนและสิ่งของต่าง ๆ (Knowledge Function) ถ้าเราไม่มีเจตคติต่อผู้คน เหตุการณ์หรือสภาพการณ์ใด ๆ เราก็คงจะไม่ใส่ใจกับผู้คน เหตุการณ์ หรือสถานการณ์นั้น ๆ เมื่อไม่ได้ใส่ใจก็จะไม่ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ หรือได้น้อยกว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่เราใส่ใจ และเป็นเป้าหมายของเจตคติของเรา

4. ช่วยป้องกันตนเองจากความคับข้องใจ (Self-Defensive Function or Protect Self-Esteem) คนบางคนหลีกเลี่ยงความจริงที่ทำให้เขาไม่สบายใจด้วยการพัฒนาเจตคติไปในทางที่จะช่วยให้ตนทนต่อความคับข้องใจได้ดีขึ้น เช่น คนที่ได้รับทราบว่าตนด้อยกว่าเพื่อน ๆ ในชั้น ก็จะช่วยสร้างเจตคติเชิงนิเสธต่อคนอื่น โดยคิดว่ายังมีคนอื่นอีกมากที่ด้อยกว่าตน เพื่อจะได้สบายใจว่าตนไม่ได้ด้อยมากจนเกินไป

จากแนวคิดที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า ประโยชน์ของเจตคติมีดังนี้

1. ช่วยให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อนได้

2. ช่วยให้นักคลมีหลักการและมีกฎเกณฑ์ในการแสดงพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องเหมาะสมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และช่วยให้นักคลบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้

3. เป็นสื่อหรือช่องทางที่จะช่วยให้นักคลได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้คนและสิ่งของต่าง ๆ และช่วยป้องกันตนเองจากความคับข้องใจ

1.2.5 การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติไว้ดังนี้

โรเบิร์ต เอ็ม กาเย (Robert M. Gagné 1984: 230-235) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเปลี่ยนเจตคติไว้ดังนี้

1. การวางเงื่อนไข (Classical Conditioning) อาจทำให้เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าเปลี่ยนแปลงได้ เช่น เด็กเคยกลัวงูหรือแมงมุมมาก่อน เมื่อเด็กนั้นไม่เคยถูกงูหรือแมงมุมทำร้ายเลยเป็นเวลานาน ต่อมาเด็กจะเริ่มเปลี่ยนแปลงเจตคติต่องูหรือแมงมุมจากที่เคยกลัว เป็นไม่กลัวหรือรู้สึกเฉย ๆ ได้ แต่การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้จะ เป็นไปได้ยาก

2. การเสริมกำลังใจ (Reinforcement) อาจทำให้เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าเปลี่ยนแปลงได้ เช่น นักเรียนไม่ชอบวิชาเรียงความ และเขียนเรียงความได้ไม่ดี จากสมุดงานของนักเรียนเคยได้ระดับของผลงานที่ยังใช้ไม่ได้ หรือพอใช้ได้เสมอ เมื่อครูให้ระดับของผลงานดีหรือดีมาก ย่อมเป็นการเสริมกำลังใจ อาจทำให้นักเรียน เปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิชาเรียงความจากไม่ชอบ เป็นชอบได้

3. การลอกเลียนแบบ (Human Modeling) เกิดจากบุคคลเห็นบุคคลอื่นประสบความสำเร็จในสิ่งที่ เป็นค่านิยมของตน จึงเกิดความพอใจในบุคคลนั้นซึ่งเดิม อาจจะไม่มีความรู้สึกเฉย ๆ หรือไม่ชอบบุคคลนั้นมาก่อน และเมื่อตนต้องการประสบความสำเร็จเหมือนบุคคลนั้นจะพยายามลอกเลียนแบบบุคคลนั้น

ไพบูลย์ อินทรวินา (2517: 17) กล่าวว่า เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เจตคติก็อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงได้โดยเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1. บุคคล เปลี่ยนแปลงเจตคติได้โดยอาศัยแรงจูงใจ
2. บุคคล เปลี่ยนแปลงเจตคติได้โดยอาศัยเทคนิคและวิธีการอัน

เหมาะสม

3. บุคคล เปลี่ยนแปลง เจตคติได้โดยอาศัยจากการกระทำหรือการปฏิบัติจริง

4. บุคคล เปลี่ยนแปลง เจตคติได้โดยอาศัยหลักการแห่งเหตุผล

จากแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เจตคติของบุคคลอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคตินั้นขึ้นอยู่กับ การวางเงื่อนไข การเสริมกำลังใจหรือแรงจูงใจ การลอกเลียนแบบ และการยินยอมรับในหลักการและเหตุผล

1.2.6 การวัดเจตคติ

เนื่องจากเจตคติเป็นสภาพการณ์ทางจิต หรือความรู้สึกที่มีอารมณ์ประกอบด้วย และเป็นสิ่งกำหนดแนวทางให้บุคคลปฏิบัติ การวัดเจตคติจึงทำได้ยาก เพราะไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง แต่สามารถวัดได้โดยวิธีสรุปหาพิง อัลเลน แอล เอ็ดเวิร์ด (Allen L. Edward 1967: 3-16) ได้เสนอวิธีการวัดเจตคติ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. โดยการสัมภาษณ์หรือการซักถามโดยตรง วิธีนี้เป็นวิธีที่ง่ายและตรงไปตรงมาที่สุด ที่ผู้ถามจะได้ทราบความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้ตอบที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่มีข้อเสียว่า ผู้ถามอาจจะไม่ได้รับคำตอบที่จริงใจจากผู้ตอบ เพราะผู้ตอบอาจบิดเบือนคำตอบเนื่องมาจากอาจเกิดความเกรงกลัวต่อการแสดงความคิดเห็น วิธีแก้ไข คือ ผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้ตอบรู้สึกว่าเป็นอิสระ และให้แน่ใจว่าคำตอบของเขาจะเป็นความลับ

2. โดยการสังเกตพฤติกรรม มีผู้เสนอว่าถ้าต้องการทราบว่าใครมีความคิดหรือรู้สึกต่อสิ่งใด ก็ให้สังเกตพฤติกรรมของเขาต่อสิ่งนั้น แต่วิธีนี้มีข้อจำกัดคือ ในกรณีที่ทำกรวิจัยมาก ๆ นั้น ไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมได้หมดทุกคน นอกจากนี้เจตคติเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อบุคคล ในการที่จะตัดสินว่ามีพฤติกรรมอะไร ดังนั้นเราจะคาดหวังพฤติกรรมของบุคคลโดยพิจารณาจากเจตคติอย่างเดียวไม่ได้ และในทำนองเดียวกันก็จะนำเอาพฤติกรรมที่เขาแสดงออกมาตัดสินว่าเขามีเจตคติอย่างไรก็ไม่ได้เช่นกัน

3. สร้างข้อความที่เป็นข้อคิดเห็นต่อสิ่งเร้าที่เราต้องการวัดเจตคติ

เป็นเครื่องให้เราให้คนที่เราต้องการให้เขาแสดงเจตคติต่อสิ่งนั้น ตอบในเชิงเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น ๆ การวัดเจตคติวิธีนี้จะออกมาในรูปของแบบวัดเจตคติ หรือเครื่องมือวัดเจตคติ ซึ่งเหมาะจะใช้ในด้านการศึกษา งานอุตสาหกรรม และงานวิจัย เพราะสะดวกและรวดเร็วต่อการที่จะต้องการทราบค่ามัธยฐาน เลขคณิตของเจตคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคลกลุ่มใหญ่

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2526: 96) อธิบายว่า การวัดเจตคติของบุคคล อาจทำได้ดังนี้

1. ใช้วิธีการสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล เช่น สังเกตพฤติกรรมของบุคคลที่พูดภาษาอังกฤษบ่อย ๆ อ่านและฟังเพลงภาษาอังกฤษเสมอ อาจสรุปได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ เป็นต้น

2. ใช้วิธีให้ตอบแบบสอบถาม (Questionnaire) การวัดเจตคติอาจใช้วิธีให้ตอบแบบสอบถามก็ได้ ซึ่งมีอยู่หลายแบบ เช่น แบบของเธอร์สโตน แบบของกัทท์มัน เป็นต้น

3. ใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) การวัดเจตคติวิธีนี้เป็น การสัมภาษณ์และสนทนากัน การสัมภาษณ์กึ่งดี การโฆษณากึ่งดี ย่อมจะช่วยให้มองเห็นเจตคติของผู้ถูกสัมภาษณ์หรือคู่สนทนาได้

กล่าวโดยสรุป เจตคติเป็นสิ่งที่ไม่วัดได้โดยตรง แต่อาจประมาณค่าออกเป็นตัวเลขจากการแสดงความรู้สึกหรือจากพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นวิธีการวัดเจตคติอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม การให้ตอบแบบสอบถาม

1.2.7 เครื่องมือวัดเจตคติ

เครื่องมือวัดเจตคติมีอยู่หลายชนิด ซึ่งการสร้างเครื่องมือวัดเจตคติแต่ละชนิดขึ้นอยู่กับความเชื่อของเจ้าของเครื่องมือที่ว่า เจตคติจะสามารถวัดออกมาได้โดยวิธีใด เครื่องมือวัดเจตคติที่นิยมใช้แพร่หลายในปัจจุบันได้แก่ การสร้างมาตราวัดเจตคติตามวิธีของเธอร์สโตน และการสร้างมาตราวัดเจตคติตามวิธีของ ลีเคิร์ท ซึ่งมีมาตรฐานเท่าเทียมกับแบบวัดเจตคติชนิดอื่น ๆ

1) การสร้างมาตราวัดเจตคติตามวิธีของ เธอร์สโตน

(Thurstone Type Scale)

เชดส์กี้ โชวาสินธุ์ (2522: 98-103) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการสร้างมาตราวัดเจตคติตามวิธีของ เธอร์สโตน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. รวบรวมข้อความที่ต้องการวัดเจตคติให้มากพอ โดยให้ครอบคลุมมาตราวัดเจตคติที่ต้องการวัดจากด้านที่ยอมรับมากที่สุดจนถึงด้านที่ไม่ยอมรับมากที่สุด

2. นำข้อความที่รวบรวมไว้นั้นไปให้ผู้ตัดสิน ผู้มีความรู้ความสามารถในการวัดเจตคติ เป็นผู้กำหนดน้ำหนักของข้อความหรือกำหนดว่าข้อความนั้นควรอยู่ในตำแหน่งใดในมาตราวัดเจตคตินั้น โดยจัดแบ่งข้อความออกเป็น 11 กอง จากกลุ่มข้อความที่ไม่ชอบเลยไปจนถึงกลุ่มข้อความที่ชอบมากที่สุดต่อเรื่องนั้น

3. นำผลการตัดสินทั้งหมดมาเจนนับว่าข้อความหนึ่ง ๆ จะถูกจัดอยู่ในกองใดก็ครั้งแล้วหาค่าของข้อความ (Scale Value) โดยคิดจากคะแนนมาตรฐาน (Median) ของข้อความนั้น ส่วนการเลือกข้อความก็คือ การหาค่าควอไทล์ (Q-Value) แล้วเลือกข้อความที่มีค่าควอไทล์ (Q-Value) น้อยประมาณ 20-30 ข้อความ มาใช้เป็นแบบวัดเจตคติ

2) การสร้างมาตราวัดเจตคติตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert-Type Scale)

กระบวนการวัดเจตคติชนิดประมาณค่าของลิเคิร์ท นั้น เป็นวัดเจตคติทางอ้อมวิธีหนึ่ง และใช้กันแพร่หลาย โดยการสร้างข้อความขึ้นมาหลาย ๆ ข้อความให้ครอบคลุมเนื้อหาในหัวข้อที่จะศึกษา การตอบแต่ละข้อความแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ 1) เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2) เห็นด้วย 3) ไม่แน่ใจ 4) ไม่เห็นด้วย 5) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การให้คะแนนขึ้นอยู่กับชนิดของข้อความว่าเป็นนิมานหรือนิเสธ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520: 28-29) และ เชดส์กี้ โชวาสินธุ์ (2522: 103-108) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคิร์ท

ไว้สอดคล้องกันซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. พิจารณาว่าจะวัดเจตคติของใครที่มีต่ออะไร และให้ความหมายของเจตคติ และสิ่งที่จะวัดได้แน่นอน
2. เมื่อตีความหมายของสิ่งที่จะวัดแน่นอนแล้วก็สร้างข้อความในแต่ละหัวข้อนั้น ๆ โดยให้คลุมเนื้อหาในหัวข้อเหล่านั้น และข้อความที่จะถามจะต้อง เป็นข้อความที่ถามเกี่ยวกับความรู้สึก หรือความ เชื่อของผู้ตอบ ซึ่งมีหลักในการสร้างข้อความดังนี้ คือ
 - 2.1 ข้อความควรจะเขียนในแง่ความรู้สึก ความ เชื่อ หรือความตั้งใจที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริง
 - 2.2 จะต้องมิตั้งข้อความที่เป็นไปในทางบวกและทางลบคละกันไป
 - 2.3 ข้อความแต่ละข้อความจะต้องสั้น เข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่กำกวมหรือมีความหมายเป็นสองนัย
3. ตรวจสอบข้อความที่รวบรวมได้ เพื่อดูความ เหมาะสม และรัดกุมของข้อความ
4. นำไปทดลองใช้โดยกำหนดน้ำหนักในการตอบตัว เลือกต่าง ๆ แต่ละข้อความ วิธีที่นิยมมาก คือ วิธีที่นำข้อความที่จะใช้วัดเจตคติไปให้ผู้ตอบลงความ เห็นว่ามีความรู้สึกต่อข้อความนั้นอย่างไรบ้าง เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยให้คะแนน 5, 4, 3, 2 หรือ 1 คะแนน ในกรณีที่มีเจตคติทางบวก และให้คะแนน 1, 2, 3, 4 หรือ 5 คะแนน ตามลำดับในกรณีที่มีเจตคติทางลบ
5. นำผลที่ได้จากการทดลองใช้มาวิเคราะห์ข้อกระทง (Item Analysis) เพื่อหาอำนาจจำแนก แล้วคัดเลือกข้อที่มีอำนาจจำแนกสูงไว้ใช้ เป็นแบบวัดเจตคติต่อไป

ในการสร้างเครื่องมือวัดเจตคติ วิลเลียม เอ สกอตต์ (William A. Scott 1968: 206-210) ได้เสนอข้อคิด เกี่ยวกับการสร้าง เครื่องมือวัดเจตคติ ว่าจำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะของเจตคติ ดังนี้คือ

1. ทิศทางของเจตคติ (Direction) แสดงได้ 2 ทิศทาง

คือ

1.1 เจตคติเชิงนิมิต หรือเจตคติทางบวก

(Positive) เป็นความโน้มเอียงของอารมณ์ในทางชอบ ฟังพอใจ คล้อยตาม หรือเห็นด้วย ทำให้บุคคลแสดงออกหรือปฏิบัติในทางที่ดีต่อสิ่งนั้น ๆ

1.2 เจตคติเชิงนิเสธ หรือเจตคติทางลบ (Negative)

เป็นความโน้มเอียงทางอารมณ์ในลักษณะไม่ฟังพอใจ เกลียด หรือต่อต้านไม่เห็นด้วย ทำให้บุคคลเกิดความเบื่อหน่าย หนีให้ห่างจากวัตถุนั้น หรือสภาพการณ์นั้น ๆ

2. ระดับของเจตคติ (Magnitude) หมายถึงการที่บุคคล

แสดงความรู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด อาจมีความรู้สึกผิวเผินเล็กน้อย หรือลุ่มลึก เจตคติระดับผิวเผิน จะไม่มีความคงที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย ส่วนเจตคติที่อยู่ระดับลุ่มลึก จะคงทนถาวรและเปลี่ยนแปลงยาก

3. ความเข้มของเจตคติ (Intensity) หมายถึง

ปริมาณของความรู้สึกหรือความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะปรากฏในรูปของความรู้สึกต่อสิ่งนั้น มากหรือน้อยเพียงใด

บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ (2527: 118-119) ได้กล่าวถึง

สิ่งที่ต้องพิจารณาในการวัดเจตคติ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. เนื้อหา (Content) เนื้อหาหรือสิ่งจำเป็นสิ่งที่ต้อง

ทำความเข้าใจเป็นอันดับแรกในการวัดเจตคติ สิ่งจำเป็นที่จะใช้ไปกระตุ้นให้แสดงกิริยาท่าทีออกมา นั้นจะต้องมีโครงสร้างกำหนดแน่นอน เป็นตัวแทนของเจตคติที่ต้องการวัด

2. ทิศทาง (Direction) การวัดเจตคติโดยทั่วไปกำหนด

ให้เจตคติมีทิศทางเป็นเส้นตรง และต่อเนื่องกันในลักษณะเป็น ข้าย-ขวา หรือบวกกับลบ กล่าวคือ จะมีกิริยาท่าทีเห็นด้วยอย่างยิ่ง และลดความเห็นด้วยลงเรื่อย ๆ จนถึงมีความรู้สึกเฉย ๆ และลดต่อไปเป็นไม่เห็นด้วย และเพิ่มความไม่เห็นด้วยขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ลักษณะการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยนี้ ถือว่าเป็น เส้นตรง เดียวกันและต่อเนื่องกัน

๓. ความเข้ม (Intensity) กิริยาทำที่หรือความรู้สึก
ที่แสดงออกต่อสิ่งเรานั้น ถือว่ามีปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน ถ้าความเข้มสูงไม่ว่าจะไปในทิศทาง
ใดก็ตามจะมีความรู้สึกหรือกิริยาทำที่รุนแรงมากกว่าที่มีความเข้มที่เป็นกลาง

สำหรับการวัด เจตคติโดยการสร้างข้อความนั้น ประภาเพ็ญ
สุวรรณ (2526: 81-82) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ที่ควรคำนึงในการสร้างข้อความวัด เจตคติ
ไว้ดังนี้

1. ควรหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริง
2. ควรหลีกเลี่ยงสิ่งที่เกี่ยวข้องอดีต
3. ไม่ควรใช้ข้อความที่สามารถตีความได้หลายแง่หลายมุม
4. ไม่ควรใช้ข้อความที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการจะวัด
5. ไม่ควรใช้ข้อความที่ผู้ตอบสามารถตอบได้หรือ เลือกตอบได้

เหมือนกันหมดหรือตอบไม่ได้เลย

6. ควรเลือกข้อความที่เป็นตัวแทน หรือครอบคลุมความรู้สึก

ความเชื่อและความพยายามที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

7. ภาษาที่ใช้ต้องชัดเจน ง่าย และไม่อ้อมค้อม
8. ถ้อยคำกระชับรัดกุมใช้คำไม่เกิน 20 คำ
9. ข้อความหนึ่งควรมีข้อความคิดเดียว และเป็นประโยค

เดียว

10. ไม่ควรใช้คำว่าทั้งหมด ทั่วไป ไม่มีเลย
11. การใช้คำว่า เท่านั้น ควรใช้อย่างระมัดระวังที่สุด
12. ไม่ควรใช้ประโยคปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ
13. ควรประกอบด้วยข้อความที่เป็นทั้งด้านบวกและทางด้านลบ

บุญธรรม กิจจริตดาบวิสุทธิ (2527: 224-225) ได้เสนอว่า
การสร้างข้อความวัดเจตคติมีหลักเกณฑ์ที่ควรคำนึงถึงดังนี้

1. ต้องเป็นข้อความที่โต้แย้งได้ และแสดงออกในลักษณะที่เป็น
ความเห็น มีข้อเท็จจริง
2. ต้องเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของเจตคติในหัวข้อ เรื่อง เดียวกัน
3. ต้องมีความหมายที่สมบูรณ์ และชี้ให้เห็น เจตคติอย่างเด่นชัด
เพียงประเด็นเดียว
4. เป็นข้อความที่ง่ายชัดเจน ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ควรเขียนเป็น
เอกถพประโยค
5. ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและชัดเจน ไม่ควรใช้ศัพท์เทคนิคทาง
วิชาการ
6. ข้อความควรจะสั้น ไม่ควรใช้คำมากกว่า 20 คำในแต่ละ
ประโยค
7. แต่ละข้อความต้องมีความคิดหรือใจความ เดียว
8. ต้องระมัดระวังในการใช้คำคุณศัพท์หรือกริยาวิเศษณ์ เช่น
ทั้งหมด เสมอ ๆ ไม่เลย ไม่เคย เป็นครั้งคราว
9. ไม่ควรใช้ประโยคปฏิเสธ โดยเฉพาะประโยคปฏิเสธเชิงซ้อน
ห้ามใช้เด็ดขาด

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ในการสร้าง เครื่องมือวัด เจตคตินั้น มีการสร้างมาตราส่วนประ เมีนค่าวัด เจตคติออกมา เป็นตัวเลขหลายระดับ และมี เครื่องมือวัด เจตคติหลายชนิด แต่ที่แพร่หลายและเป็นมาตรฐานที่ใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ การสร้างมาตรวัด เจตคติตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert-Type Scale) และในการสร้าง เครื่องมือวัด เจตคตินั้น จะต้องให้สามารถวัดได้ครอบคลุม และวัดได้ว่าบุคคลมีเจตคติในทิศทางใด ทางบวกหรือทางลบ มีระดับ เจตคติผิวเผิน หรือลุ่มลึกเพียงใด และความเข้มของเจตคติมากน้อย เพียงใดด้วย

1.2.8 การพัฒนาเจตคติ

- 1) สิ่งที่มีอิทธิพลในการสร้าง เสริม เจตคติของบุคคล

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้กล่าวถึงสิ่งที่มีอิทธิพลในการสร้างเสริมเจตคติไว้ดังนี้

คลิฟฟอร์ด ที มอร์แกน และ ริชาร์ด เอ คิง (Clifford T. Morgan and Richard A. King 1975: 383-385) ชี้ให้เห็นว่า เจตคติเกิดจากการเรียนรู้ และการได้รับประสบการณ์ในช่วงชีวิตของเด็กจนถึงวัยรุ่น โดยเฉพาะในช่วงอายุระหว่าง 12-30 ปี เป็นช่วงชีวิตที่สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการสร้างเสริมหรือการพัฒนาเจตคติของบุคคลเป็นอันมาก บุคคลจะได้รับการปลูกฝังเจตคติจากสิ่งแวดล้อม ต่อไปนี้

1. บิดามารดา โดยเฉพาะในวัยต้น ๆ ของชีวิต ซึ่งเด็กจะมีเวลาอยู่กับครอบครัว เป็นส่วนมาก บิดามารดามักจะถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ให้แก่บุตร

2. เพื่อน เมื่อเด็กเติบโตอยู่ในระหว่างวัยรุ่น มักจะใช้เวลาส่วนมากไปทำกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่มเพื่อน ๆ จึงได้รับเจตคติจากกลุ่มเพื่อนมาประพฤติปฏิบัติให้เหมือน ๆ กัน เพื่อให้กลุ่มยอมรับตน

3. สื่อมวลชนต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ บรรดาสื่อมวลชนดังกล่าวจะมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังเจตคติให้แก่เด็กเป็นอันมาก เพราะเด็กอยู่ในวัยชอบสิ่งใหม่ ๆ และชอบเลียนแบบ

4. การศึกษาเล่าเรียน สถาบันการศึกษามีหน้าที่ในการให้ความรู้และสร้างเสริมเจตคติที่สังคมต้องการจะปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษาในระดับต่าง ๆ

ปราณี รามสูต (2528: 187-188) ชี้ให้เห็นว่า เจตคติของบุคคลเกิดจากสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็กหรือวัยต้น ๆ ของชีวิต
2. การศึกษาเล่าเรียน
3. ประสบการณ์ครั้งแรก ๆ ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคล
4. วัฒนธรรมภายในสังคม เช่น ความเชื่อทางศาสนา

แนวคิดหลักในการดำรงชีวิตของสังคมนั้น ๆ การให้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ฯลฯ

5. รับถ่ายทอดจากบุคคลอื่นหรือจากสังคมที่บุคคลนั้น ๆ
เข้าไปเป็นสมาชิกอยู่
6. สื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ
เป็นต้น
7. เจตคติแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมจะออกมาในรูปใด
นอกจากจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังขึ้นอยู่กับลักษณะส่วนตัวหรือบุคลิกภาพของ
ผู้นั้นเองด้วย คือ ถ้าเป็นคนที่คล้อยตามคนอื่นได้ง่าย ไม่เป็นตัวของตัวเอง สิ่งแวดล้อมก็ย่อม
มีอิทธิพลต่อเจตคติของเขามาก แต่ถ้าเป็นคนที่ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของใคร เอาแต่ใจตัวเอง
เป็นตัวของตัวเองมาก สิ่งแวดล้อมก็มีอิทธิพลต่อเจตคติของเขาน้อย คือ เจตคติของเขา มักโน้ม
เอียงไปตามความคิดเห็นดั้งเดิมของตัวเอง เช่น ถ้าเป็นคนมองโลกในแง่ดีชอบมิตรรักกับคนทั่วไป
ก็มักจะมีเจตคติในทางที่ดีกับเพื่อนหรือบุคคลที่อยู่รอบข้าง เป็นต้น

สรุปได้ว่า การสร้างเสริมเจตคติให้แก่บุคคลจำเป็นต้อง
อาศัยอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา เพื่อน สื่อมวลชน
ต่าง ๆ และการศึกษาเล่าเรียน วัฒนธรรมภายในสังคม และบุคลิกภาพของบุคคลด้วย

2) แนวทางในการพัฒนาเจตคติ

เจตคติของบุคคลเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่บุคคล
ได้รับ มิใช่มีมาแต่กำเนิด ดังนั้นเจตคติของบุคคลจึงสามารถที่จะสร้างหรือพัฒนาขึ้นได้ ซึ่งมีนักจิต
วิทยาและนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศได้เสนอแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาเจตคติ
ของบุคคลไว้ดังนี้

การ์ดเนอร์ ลินซีย์ และ อีเลียท เอโรสัน (Gardner Linzey
and Elliot Aroson 1960: 175-176) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเจตคติไว้ดังนี้ คือ

1. การแนะนำ ในการแนะนำนี้จะต้องทำบ่อยครั้งในวิธีการ
ต่าง ๆ กัน เช่น การบรรยายถึงลักษณะ ตลอดจนคุณสมบัติของวัตถุสิ่งนั้นจนทำให้ผู้ที่ได้รับการ
แนะนำเปลี่ยนเจตคติไปตามที่ตนต้องการ
2. การได้รับแรงกดดันจากกลุ่ม จะทำให้เกิดการปฏิบัติตาม

ความ เชื่อถือหรือบรรทัดฐานของกลุ่ม แม้ว่ากลุ่มจะไม่แสดงให้เห็นอย่างแน่ชัดก็ตาม

3. การอภิปรายกัน เป็นกลุ่ม จะ เป็นการ เปิดโอกาสให้สมาชิก ภายในกลุ่ม เสนอความคิดเห็นของตน ซึ่งจะทำให้ทุกคนได้ทราบรายละเอียดของสิ่งนั้น ๆ เพิ่มขึ้น และผลสรุปที่ได้ชัด เจนมากยิ่งขึ้น

4. การซักชวน การให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับ เรื่องนั้น ๆ เพื่อที่จะทำให้ผู้ได้รับคำซักชวน สรุปลงความเห็น เกี่ยวกับ เรื่องนั้น ๆ ใหม่

5. การสั่งสอนอย่างใกล้ชิด สำหรับในกรณีที่คนบางคนมี เจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมากและมั่นคง การที่จะ เปลี่ยนเจตคตินั้นจึงต้องพยายามชี้แจงให้ทราบ ถึงบรรทัดฐานการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง ให้ความรู้และข้อมูล เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ เพิ่มเติม รวมทั้งการจัดการให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับสิ่งนั้นบ่อย ๆ ก็ เป็นแนวทาง ที่จะทำให้เจตคติต่อสิ่งนั้น เปลี่ยนแปลงได้

จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis 1972: 246-249) ได้เสนอยุทธวิธีในการพัฒนาเจตคติของนักเรียนในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

1. ครูต้อง เป็นแบบอย่างใน เจตคติที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็ก เพราะเด็กมักจะเลียนแบบพฤติกรรมของครูอย่างรวดเร็ว แล้วรับมา เป็นความคิดของตน
2. นำนักเรียนมาเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น ร่วมงาน พิธีต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมทางศาสนา หรือบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน เป็นต้น
3. จัดแนะแนวหรือให้คำแนะนำแก่นัก เรียน เป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม
4. ใช้วิธีสอนที่จะสามารถพัฒนาเจตคติของเด็กได้โดยง่าย เช่น การสอนแบบการแสดงบทบาทสมมุติ หรือการแสดงละคร

เอรอน ควิน ซาร์เทิน (Aaron Quinn Sartain 1973: 115-122) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเจตคติไว้ดังนี้คือ

1. การได้รับประสบการณ์เฉพาะในการที่คนเราได้รับ

ประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ เพียงครั้งเดียวอาจจะทำให้เกิดเจตคติต่อสิ่งนั้น เป็นอย่างมาก เช่น ชายผู้หนึ่งขาดทุนเป็นจำนวนมากจากการกักตุนสินค้า ซึ่งจากประสบการณ์ที่เขาได้รับ เพียงครั้งเดียวนี้เองทำให้เขามีเจตคติที่ไม่ดีต่อการกักตุนสินค้า

2. การพบปะพูดคุยกับคนอื่น ๆ เจตคติของคนส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นเมื่อได้พบปะพูดคุยกับบุคคลอื่น ๆ เช่น การที่เด็กได้ยินได้ฟังผู้ใหญ่คุยกันถึงเรื่องต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นรายได้จากการทำธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ จะทำให้เด็กเกิดเจตคติต่อสิ่งนั้น ๆ ตามที่ได้ยินได้ฟังมา ในทำนองเดียวกันเด็กวัยรุ่นก็จะเกิดเจตคติ หรือได้รับเจตคติหลังจากที่ได้พบปะพูดคุยกับเพื่อน และในที่นี้รวมไปถึงสิ่งที่ให้ความบันเทิงแก่เขาด้วย เช่น การฟังวิทยุ การชมรายการโทรทัศน์ การอ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ

3. การกระทำตนเป็นตัวอย่าง เจตคติของคนบางครั้งจะได้มาจากการเลียนแบบบุคคลอื่นที่แสดงพฤติกรรมซึ่งเขาชอบใจหรือพึงพอใจบุคคลนั้น อาจจะเป็นบุคคลในครอบครัว เพื่อน หรือบุคคลอื่นก็ได้

4. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ เจตคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถานการณ์ เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา หน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นจะพบว่าในเวลาที่ใช้โบสถ์คนจะเลือกใช้เสื้อผ้าที่เรียบร้อย

5. ทฤษฎีภาวะสมดุล หมายถึง เจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ นั้น อยู่ในภาวะที่สมดุลแล้วจะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงแต่ถ้ามีสิ่งอื่น ๆ เช่น การได้รับข้อมูลเพิ่มเติม หรืออิทธิพลจากเพื่อนเข้ามาเป็นสิ่งที่เร้า ทำให้เจตคติต่อสิ่งนั้น เสียภาวะสมดุลไป บุคคลผู้นั้นก็จำเป็นต้องปรับเพื่อให้เจตคติต่อสิ่งนั้นอยู่ในภาวะสมดุล ซึ่งเป็นเหตุให้เจตคติต่อสิ่งนั้น ๆ เปลี่ยนไป

6. แรงกดดันจากกลุ่ม แรงกดดันจากกลุ่มสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงหรือสนับสนุนเจตคติของสมาชิกภายในกลุ่มได้ เช่น ถ้าเจตคติของบุคคลเหมือนกับเจตคติของกลุ่ม ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้เขามีเจตคติต่อสิ่งนั้นมากยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าเจตคติของบุคคลแตกต่างจากกลุ่ม เขาก็จำเป็นต้องปรับเจตคติของตนเองเพื่อให้กลุ่มยอมรับ วิธีปรับความขัดแย้งทางด้านเจตคติของบุคคลกับกลุ่มมี 4 แบบ คือ

6.1 ปฏิเสธบรรทัดฐานของกลุ่มทั้งหมด และยึดมั่นในเจตคติเดิม เมื่อเรามีความรู้สึกพอใจ และเชื่อถือกลุ่มอื่นอย่างมากและมั่นคง

6.2 ไม่เปลี่ยนแปลงความ เชื่อและเจตคติไปจากเดิม

แต่ยอมที่จะปฏิบัติตามบรรทัดฐานของกลุ่ม เพราะถูกกดดันจากกลุ่ม แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงยึดถือเจตคติเดิมของตนที่แตกต่างไปจากคนอื่น

6.3 เราอาจจะยอมรับบรรทัดฐานของกลุ่มแต่เพียง

ผิวเผิน แต่ในส่วนลึกของจิตใจยังคงรักษาเจตคติเดิมไว้ เมื่ออยู่ในกลุ่ม เราก็คงประพฤติปฏิบัติเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม และเมื่อเราแยกจากกลุ่ม เราจะทิ้งแนวความคิดของกลุ่มไปใช้เจตคติเดิมที่เคยมีอยู่

6.4 ยอมรับเอาความคิดของกลุ่ม เข้ามาเป็นความคิด

และเจตคติของตนเองทั้งหมด

7. การโฆษณาชวนเชื่อ เจตคติของบุคคลบางคนอาจได้

รับจากการโฆษณาซึ่งสื่อที่ใช้ในการโฆษณามีหลายชนิดด้วยกัน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ วารสาร และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

เฮอริเบิร์ต เจ. เคลาส์แมร์ (Herbert J. Klausmeier 1975: 361-363) ได้เสนอวิธีการปลูกฝังและพัฒนาเจตคติของนักเรียน ซึ่งสามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. การใช้กระบวนการกลุ่ม เจตคตินั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายมาก ถ้าหากครูกระทำโดยใช้กระบวนการกลุ่ม นักเรียนนั้นเต็มใจที่จะรับเจตคติ ค่านิยมจากกลุ่ม เพื่อนมากกว่าครูผู้สอน ข้อดีของการใช้วิธีนี้คือ นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากปราศจากการใช้อำนาจบังคับ เพื่อกำหนดรูปแบบพฤติกรรมของครู นักเรียนมักจะยอมรับเจตคติได้อย่างรวดเร็ว เพราะเหตุผลที่ว่า เจตคตินั้นเกิดจากความรู้ความคิดของตนเอง กลวิธีการใช้กระบวนการกลุ่ม 3 วิธี คือ

1.1 การอภิปรายร่วมกัน คือ การให้นักเรียนรับรู้

รับฟังข้อมูล ข่าวสาร ทั้งโดยทางวิทยุ โทรทัศน์ หรือจากบุคคลจะสามารถพัฒนาเจตคติของนักเรียนได้มาก ถ้ามีการกระทำร่วมกัน เป็นกลุ่ม นักเรียนจะเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ง่าย ถ้าเขาพบว่าบุคคลที่เขายกย่องนับถือ ซึ่งอาจเป็น เพื่อนที่เรียนเก่ง ครูอาจารย์ที่เคารพให้การสนับสนุนข้อมูล

ข่าวสารนั้น ๆ สำหรับการใช้อุปกรณ์ประเภทโสตทัศนศึกษาที่จัดให้นักเรียนได้ศึกษาร่วมกันเป็นกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติมาก เพราะถ้าหากเป็นรายการที่เป็นที่ชื่นชอบของนักเรียนส่วนใหญ่ ในกลุ่มสมาชิกที่เหลือมักจะมีเจตคติคล้อยตามไปด้วย

1.2 การใช้กลุ่มร่วมกันตัดสินใจ เนื่องจากบุคคลที่มีส่วนร่วมตัดสินใจต่อปัญหาของกลุ่มบุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะประพฤติปฏิบัติตามมติของกลุ่มมากกว่าบุคคลที่ไม่มีส่วนร่วม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะยังผลให้นักเรียนปฏิบัติต่อเรื่องหรือสิ่งนั้นไปในทางที่พึงปรารถนามากกว่าการที่ให้ครูเป็นผู้ตัดสินใจเพียงลำพัง เพราะการให้นักเรียนมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันต่อกันและต่อปัญหาที่เกิดขึ้น

1.3 การใช้บทบาทสมมติ บรรยายภาคในโรงเรียน อำนวยให้ครูสามารถใช้บทบาทสมมติได้มากมายหลายรูปแบบ การใช้บทบาทสมมตินั้น ควรใช้ร่วมกับการอภิปรายกลุ่ม เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน โดยครูจะกำหนดให้นักเรียนสวมบทบาทแสดงพฤติกรรมลักษณะอุปนิสัยใจคอตามตัวละครที่สมมติขึ้น ซึ่งตัวละครดังกล่าวสามารถดึงออกมาจากหนังสือประเภทต่าง ๆ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น หรือบทความในหนังสือพิมพ์ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาในบทเรียน นักเรียนที่แสดงจะต้องแสดงพฤติกรรม อุปนิสัย และอารมณ์ของบุคคลที่เขาสวมบทบาทอยู่ ประกอบกับการดำเนินเรื่องที่จัดเตรียมให้ข้อมูลความรู้ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ครูต้องการจะปลูกฝังหรือพัฒนาเจตคติขึ้นในตัวนักเรียน แต่ความสำเร็จของการใช้กระบวนการกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับครูซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจะต้องรู้จักดำเนินการขั้นตอนดังนี้ คือ

1. กำหนดประเด็นและวางขอบข่ายของปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น
2. จัดเตรียมตัวแบบซึ่งอาจเป็นข่าวสารข้อมูล ตัวบุคคล สภาพการณ์ เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับนักเรียน
3. ช่วยนักเรียนหาข้อสรุปและคาดคะเนผลที่จะได้รับหลังจากแสดงพฤติกรรมนั้น
4. สนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนคิดหาเหตุผลหรือสาเหตุจูงใจที่กระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมนั้น

5. เสนอผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ เนื่องจากการแสดงพฤติกรรมนั้นพร้อมทั้ง เสนอแนะแนวทางแก้ไข

6. ให้แรง เสริมแก่นักเรียนที่แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่คาดหวัง

2. การฝึกทักษะการแก้ปัญหาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

วิธีการฝึกนี้สามารถจะกระทำได้ตลอดเวลา โดยครูส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดหาสาเหตุ และเหตุผลมาประกอบพฤติกรรมที่ตนแสดงออกโดยการใช้คำถามว่า "ทำไม" แล้วจัดให้มีการอภิปรายเป็นรายบุคคล เกี่ยวกับผลที่คาดว่าจะ เป็นไปได้ภายหลังจากการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนเกิดความรู้สึกตระหนัก ะมัดระวังในพฤติกรรมที่เคยแสดงออก เฮอ์เบิร์ต เจ คลาสแมร์ (Herbert J. Klausmeier 1975: 363) ได้เสนอแนะขั้นตอนการฝึกทักษะการแก้ปัญหาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. ให้นักเรียนระบุว่าตัว เขามีเจตคติหรือค่านิยมต่อเรื่องใด เรื่องหนึ่ง หรือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ครูกำหนดขึ้นอย่างไรโดยการใช้ภาษาของตนเองพร้อมกับให้ยกตัวอย่างการกระทำที่คิดว่าสอดคล้องกับเจตคติหรือค่านิยมนั้น ๆ

2. ให้นักเรียนระบุว่า เพราะสาเหตุใดจึงแสดงพฤติกรรม เช่นนั้น

3. ให้นักเรียนระบุว่า ผลที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นต่อตัว เขาหรือต่อบุคคลอื่นจากพฤติกรรมทั้งที่ตัว เขาและบุคคลอื่นได้กระทำขึ้น

4. ให้นักเรียนระบุว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างหนึ่งขึ้นมา อันเป็นผลจากการกระทำในข้อ 3 แล้ว ตัว เขารวมทั้งบุคคลอื่นได้กระทำขึ้น

5. ให้นักเรียนอภิปรายร่วมกันว่า สมควรจะแก้ปัญหาอย่างไร หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานั้นโดยตรงให้มากยิ่งขึ้น ควรจะกระทำอย่างไร

ในการนี้ เฮอ์เบิร์ต เจ คลาสแมร์ (Herbert J. Klausmeier) เสนอว่าครูจะต้องคอยสนับสนุนในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการตั้งคำถามให้หาคออภิปราย รวมทั้งช่วยสรุปความคิดเห็น คำตอบของนักเรียน

แต่ละคน

3. การใช้ประสบการณ์ตรง การพัฒนาเจตคติที่ได้ผลยิ่งขึ้น การให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งครูสามารถจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น การใช้นาฏกรรม จินตลีลา การแสดงละคร ทัศนศึกษา การได้มีโอกาสพบปะบุคคลที่ทรงคุณวุฒิ บุคคลที่มีชื่อเสียง หรือการใช้สื่อการสอนประกอบการเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าครูสามารถจัดหาตัวแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งอาจจะ เป็นแบบที่พบเห็นได้ง่าย เช่น รูปแบบ ภาพ-โฆษณา ข้อมูลข่าวสารทางสื่อมวลชน หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก ถ้าครูสามารถนำมา ให้เป็นผู้ชักนำหรือเชิญชวน ก็จะช่วย เกิดผลต่อการปลูกฝังและพัฒนาเจตคติของนักเรียนไปในทาง ที่พึงปรารถนาได้อย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม จะต้องไม่ลืมว่าบุคลิกภาพของตัวครูเองจะ เป็นตัวแบบที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อเจตคติและพฤติกรรมของนักเรียน ฉะนั้นครูผู้สอนจะต้องกระทำตน ให้เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความสนใจ เป็นมิตรและเข้า กับนักเรียนได้ดี มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส มีความรู้ดี กว้างขวาง และรู้จักทำงานอย่างมีแบบแผน

นอกจากนี้ เฮอริเบิร์ต เจ. เคลาสแมร์ (Herbert J. Klausmeier) ยังเสนอว่า ครูยังสามารถจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร เพื่อฝึกปฏิบัติให้สอดคล้อง กับการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและชุมชนที่เป็นที่ตั้ง ของโรงเรียนให้เป็นประโยชน์ ให้ฝึกปฏิบัติจริงในสิ่งที่สอดคล้องกับเจตคติที่ต้องการปลูกฝัง

4. จัดประสบการณ์ที่สร้างความพึงพอใจทางอารมณ์ ครูจะต้องแสดงความ เป็นมิตร แสดงความสนใจต่อนักเรียน สามารถปลูกความกระตือรือร้น ใคร่อยาก ศึกษา เรียนรู้ และรู้จักหาทางให้นักเรียนแต่ละคนมีโอกาสประสบผลสำเร็จในการเรียน รู้สึก พึงพอใจต่อบทเรียน สภาพแวดล้อม บรรยากาศในชั้นเรียน รวมทั้งบริเวณภายในโรงเรียนทั้งหมด แนวคิดนี้สอดคล้องกับ เลียนวาร์ด เอส. เคนเวิร์ทธี (Leonard S. Kenworthy 1969: 41) ที่กล่าวว่า การพัฒนาเจตคติให้ได้ผลดีที่สุดนั้น จะกระทำได้โดยการใช้วิธีการที่นุ่มนวลแทนการใช้ อำนาจบังคับ

ซิค รูบิน และ เอลตัน บี แมคเนล (Zick Rubin and Elton B. McNeil 1981: 564-570) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเจตคติไว้ดังนี้

1. การชักชวน หมายถึง การพูดชักชวนให้ทำหรือมีความคิดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การชักชวนนี้จะสามารถเปลี่ยนเจตคติของตนได้มากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้ชักชวนเห็นความสำคัญของสังคม และยอมรับสังคมมากน้อยเพียงไร

2. ข้อมูลที่ได้รับในการหปะติดต่อกันนั้น ข่าวสารหรือข้อมูลก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้คน เปลี่ยนเจตคติไปได้

3. การได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการฟังคนบางคนก็ใจกว้างพอที่จะเชื่อถือสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับจากการฟังหรือการอ่าน นอกจากนั้นการที่ได้รับคำตอบในสิ่งที่ตนเองสงสัยไม่เข้าใจก็เป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติได้

4. สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดข่าวสารในการถ่ายทอดข่าวสารต่าง ๆ นั้น จะได้ผลดีมากเมื่อส่งโดยตรงระหว่างผู้ส่งข่าวสารและผู้รับข่าวสาร แต่ในบางครั้งก็อาจมีการส่งข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ได้ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า ในการถ่ายทอดข่าวสารผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ นั้น ถ้าเป็นข่าวทั่ว ๆ ไป ไม่ใช่เรื่องราวที่มีความสลับซับซ้อนแล้วควรใช้วิธีการเขียนจะได้ผลที่ชัดเจนดีกว่า เพราะผู้อ่านสามารถที่จะอ่านซ้ำ ๆ และพิจารณาตามไปได้

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523: 54-56) ได้กล่าวถึงการสอนเพื่อสร้างเสริมเจตคติ ผู้สอนควรดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ โดยอาจยึดข้อ เสนอแนะต่อไปนี้เป็นหลักในการดำเนินงาน

1. มีการวิเคราะห์จำแนกแจกแจงเจตคติที่ต้องการสร้างเสริมให้ชัดเจน เพื่อดึงความมุ่งหมายในการสอน ครูผู้สอนควรเริ่มด้วยการทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า มีเจตคติใดบ้างที่ต้องการสร้างเสริมเมื่อได้ลักษณะเจตคติที่ต้องการแล้ว ผู้สอนควรจะได้สร้างเกณฑ์พฤติกรรม (Criterion Behavior) ขึ้นว่าในการสร้างเสริมเจตคติแต่ละอย่างนั้น ผู้เรียนจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมอย่างไรบ้าง โดยที่เกณฑ์พฤติกรรมควรครอบคลุมทั้งการแสดงออกด้วยวาจา ความคิดเห็น และการปฏิบัติจริง

2. จัดสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมให้อำนวยโอกาสที่ผู้เรียนจะได้เกิดประสบการณ์ในการสร้างเสริมเจตคติที่ต้องการ เช่น ต้องจัดสภาพในโรงเรียน ห้องเรียน

และสิ่งเร้าพวกบทเรียน กิจกรรม วัสดุอุปกรณ์การศึกษาให้ผู้เรียนได้รับได้มีส่วนร่วมด้วยตนเอง

3. จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับผลพึงพอใจ เป็นการ เสริมแรงเชิงบวก (Positive Reinforcement) จัดประสบการณ์ ซึ่งให้ผลพอใจย่อมทำให้เกิดเจตคติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยยึดหลักว่าประสบการณ์ซึ่งให้ผลพึงพอใจย่อมทำให้เกิดเจตคติในด้านดีต่อสิ่งนั้น ในขณะที่ผลอันไม่พึงพอใจย่อมก่อให้เกิดเจตคติในทางตรงกันข้าม

4. จัดและ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับตัวอย่างและข้อมูลต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ตัวอย่างได้แก่ ตัวอย่างจากชีวิตจริง เช่น ผู้นำคนสำคัญของประเทศของโลก คนที่ทำประโยชน์ นักกีฬา มุขนียบุคคล คนในครอบครัว เพื่อน รวมทั้งตัวครูเอง ซึ่งเป็นตัวอย่างที่มีอิทธิพลมาก และตัวอย่างจากประวัติศาสตร์ เช่น วีรบุรุษ วีรสตรี ฯลฯ ซึ่งผู้สอนอาจจัดคัด เลือกแคะความสนใจและให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจถึงลักษณะของตัวอย่าง เหล่านั้นในเชิงที่จะสร้าง เสริม เจตคติที่ต้องการได้

5. การใช้เทคนิควิธีการกระบวนการกลุ่ม (Group Process) จากการยึดหลักให้

5.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีบทบาทโดยตรงในการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติ

5.2 อาศัยอิทธิพลของกลุ่ม จึงได้มีการสนับสนุนการใช้เทคนิค กระบวนการกลุ่มในเรื่องนี้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) เพราะในการอภิปรายกลุ่มบุคคลมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมโดยตรง ได้มีการยอมรับ การตัดสินใจ และการผูกพันร่วมกัน ซึ่งลักษณะเหล่านี้เป็นตัวประกอบสำคัญในการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติ และวิธีการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) โดยให้บุคคลแสดงบทบาทที่ตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกับเจตคติเดิมของตน

การใช้เทคนิควิธีการกระบวนการกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวนับว่าอาจช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ความคิด ความเข้าใจ ใช้เหตุผลวิเคราะห์วิจารณ์ และประเมินค่าเจตคติต่าง ๆ ได้กว้างขวาง ซึ่งจะช่วยให้การสร้างหรือการเปลี่ยนแปลงเจตคติของเขาเป็นไปอย่างมีเหตุผลและยั่งยืนขึ้น

สุณีย์ อีรดากร (2524: 152-153) อธิบายถึงการสร้างหรือพัฒนาเจตคติให้แก่เด็กไว้ดังนี้

1. ให้เกิดการเรียนรู้ โดยการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในสิ่งที่ครูต้องการให้เด็กมีเจตคติต่อสิ่งนั้น ๆ ข้อมูลที่ให้ควรมีการวางแผนอย่างดี
2. จัดประสบการณ์ที่สร้างความพึงพอใจให้แก่เด็ก เช่น จะสอนเรื่องอะไรก็ควรจัดกิจกรรมประกอบการสอนให้เด็กรู้สึกสนุกสนาน และมีส่วนร่วมกิจกรรมการสอนของครู เกิดการประทับใจในทางที่ดีทั้งตัวครู บุคลิกภาพของครู วิธีสอน กิจกรรมการสอน
3. ครูต้องทำงานให้เป็นแบบอย่างที่ดี เพราะเด็กมักจะทำตามที่บุคคลที่ใกล้ชิด เช่น ครูหรือผู้ใหญ่ในสังคม เช่น เด็กเห็นผู้ใหญ่สูบบุหรี่ ดื่มเหล้าก็อยากทำตามบ้าง เพราะคิดว่าผู้ใหญ่ ต้องสูบบุหรี่และดื่มเหล้าเป็น ดังนั้นครูควรทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ทั้งในด้านการปฏิบัติตน การมีวินัยในตนเอง การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่สังคมยอมรับ และครูจะต้องปรับปรุงบุคลิกภาพของตนให้เป็นกันเองกับเด็กให้เด็กรู้สึกไว้วางใจ และกล้าที่จะมาขอคำปรึกษาเวลามีปัญหาเกิดขึ้น นอกจากนั้นการปลูกฝังเจตคติใดให้แก่เด็ก ครูจะทำตนให้เป็นแบบอย่างก่อน เช่น ห้ามดื่มสุรา และเล่นการพนัน เพราะเป็นสิ่งไม่ดี ครูก็ควรจะปฏิบัติตาม
4. ครูจะให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียน โดยการจัดแบบฝึกหัดและวิธีสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก เพราะถ้าเด็กประสบความสำเร็จในการเรียนก็จะมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน

พรณี ช.เจนจิต (2528: 288) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการสร้างเจตคติในโรงเรียน ดังนี้

1. เขียนรายชื่อเจตคติที่ต้องการจะปลูกฝัง
2. พยายามทำอย่างดีที่สุดในการจัดประสบการณ์การเรียน ซึ่งจะช่วยสร้างเจตคติ เช่น
 - 2.1 การฝึกให้เด็กมีมานะพากเพียรด้วยการที่ครูวางโครงการไว้ตลอดปี โดยในระยะต้นมีให้เด็กทำโครงการซึ่งเป็นลักษณะง่าย และปลายปีให้โครงการที่ยากขึ้น

2.2 ถ้าต้องการฝึกให้เด็กมีนิสัยรักทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน

ให้เน้นถึงความสำคัญของการรักษาทรัพย์สินสมบัติ

2.3 กระตุ้นให้เด็กสนใจการเรียนด้วยการสอนให้รู้จักเก็บ

รวบรวมผลงานที่ทำ เพื่อให้ทราบถึงการพัฒนาในการทำงานของตน

3. ใช้เหตุการณ์ประจำวันแทรกเกี่ยวกับเจตคติ เช่น

3.1 ถ้าเด็กทำของผู้อื่นเสียหาย ให้ถามถึงความรู้สึกของเด็ก ถ้ามีใครมาทำของ ๆ คนเสียหาย ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการต้องคำนึงถึงทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น

3.2 แนะนำให้เด็กอ่านหนังสือ เกี่ยวกับการสร้างเจตคติ เช่น หนังสือ ชุดเกี่ยวกับสัตว์

4. นำทฤษฎีการเรียนรู้มาใช้โดยการ เชื่อมโยงประสบการณ์ที่พึงพอใจเข้ากับทฤษฎีที่ต้องการจะเน้น พยายามทำชั้นเรียนให้น่าอยู่ ให้เด็กรู้สึกว่าการเรียนเป็นทั้งที่น่าสนุกน่าสนใจพร้อมกันนี้แทรกสิ่งที่ต้องการจะปลูกฝัง

5. จัดหาตัวอย่างที่ดีให้เป็นแบบอย่าง เด็กเป็นผู้พร้อมจะเลียนแบบ โดยเฉพาะครู ฉะนั้นครูจะต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี

6. รู้จักควบคุมอารมณ์อย่าให้เด็กเห็นถึงอคติต่าง ๆ ที่ครูมี มิฉะนั้นแล้วเด็กจะรับความคิดนั้นไป เป็นของตน

7. ครูที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน คือ ผู้ที่มีค่านิยมประจำตัวและแสดงออกอย่างเปิดเผย ทั้งเป็นคนที่มีลักษณะ เป็นมิตร อ่อนน้อม เป็นกันเอง ครูที่ต้องการจะมีอิทธิพลต่อเด็กในเรื่องค่านิยมจะต้องแสดงความคิดของตนออกมาอย่างอิสระในสภาพของชั้นเรียนที่มีลักษณะอ่อนน้อม เป็นกันเอง ทั้งนี้เพื่อครูจะได้ทราบถึงความคิดของเด็ก เพื่อจะได้แนะนำได้ถูกทาง

ปราณี รามสูต (2528: 192-193) ได้เสนอแนะแนวทางในการสร้างเจตคติในทางที่ถูกที่ควรให้แก่เด็กดังต่อไปนี้

1. ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในสิ่งที่ครูต้องการให้เด็กมีเจตคติที่พึงปรารถนาในเรื่องนั้น ๆ

2. ให้เด็กมีโอกาสคบเพื่อนที่ดีให้ได้ เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งมีเจตคติในทางที่ถูกที่ควร

3. หัดให้เด็กรู้จักใช้วิจารณญาณ เลือกรับแต่สิ่งที่ดีจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น แนะนำให้เด็กรู้จักเลือกฟังรายการวิทยุที่ดี ดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ให้ได้อ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ที่มีสาระประโยชน์ เป็นต้น

4. ครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันจัดประสบการณ์ที่น่าจะมีส่วนในการปลูกฝังเจตคติที่พึงปรารถนาให้เด็ก เช่น จัดงานพิเศษในโอกาสอันควร พาไปบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน หรือต่อผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ไปร่วมฟังร่วมชมหรือร่วมกิจกรรมการสัมมนา ทัศนาถ์ อภิปราย หรือการบรรยายที่น่าสนและมีประโยชน์ เป็นต้น

จากวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้าง เสริมและพัฒนาเจตคติของนักเรียน ซึ่งเสนอโดยนักวิชาการดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. จัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในสิ่งที่ครูต้องการส่งเสริมให้เด็กมีเจตคติที่พึงปรารถนาต่อสิ่งนั้น ๆ

2. จัดสิ่งเร้า และสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้อำนวยโอกาสที่ผู้เรียนจะได้เกิดประสบการณ์ในการสร้าง เสริมและพัฒนาเจตคติที่ต้องการ โดยจัดกิจกรรมประกอบการสอนให้เด็กรู้สึกสนุกและมีส่วนร่วมกิจกรรมการสอนของครู เกิดความประทับใจในทางที่ดี ทั้งตัวครู นุคลิก ภาพของครู วิธีสอน

3. จัดและ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างและรับข้อมูลอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะครูจะต้อง เป็นแบบอย่างที่ดี เพราะครูมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างและพัฒนาเจตคติของเด็ก ส่วนการให้ข้อมูลนั้นอาจจัดได้อย่างกว้างขวาง โดยอาศัยแหล่งความรู้ และสื่ออุปกรณ์การสอนต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด (หนังสือ) ภาพยนตร์ สไลด์ เป็นต้น

4. ใช้กระบวนการกลุ่มในการสร้าง เสริมและพัฒนาเจตคติของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) และวิธีการแสดงบทบาทสมมุติ (Role Playing) การใช้กระบวนการกลุ่มดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมโดยตรง ได้ใช้ความคิดทำความเข้าใจ ใช้เหตุผลวิเคราะห์วิจารณ์ และประเมินค่าเจตคติ

ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งจะช่วยให้การสร้างหรือการเปลี่ยนแปลงเจตคติของผู้เรียน เป็นไปอย่างมีเหตุผล

5. ฝึกหัดให้เด็กมีทักษะการแก้ปัญหา และรู้จักใช้วิจารณญาณ

เลือกรับแต่สิ่งที่ดีจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น พังรายการวิทยุ และดูรายการโทรทัศน์ที่ดี อ่านหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่มีสารประโยชน์

6. ครูจะต้องจัดแบบฝึกหัดและหาวิธีสอนให้เหมาะกับความสามารถของเด็ก เพราะถ้าเด็กประสบความสำเร็จในการเรียนก็จะมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน

7. ใช้แรงผลักดันจากกลุ่มในการพัฒนาเจตคติ และให้เด็กได้มีโอกาสคบเพื่อนที่ดีให้ได้เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งมีเจตคติในทางที่ถูกที่ควร

8. ครูต้องร่วมมือกับผู้ปกครอง จัดประสบการณ์ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการปลูกฝังเจตคติที่พึงปรารถนาให้เด็ก เช่น จัดงานประเพณีตามโอกาสอันควร พาไปบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน ไปร่วมฟังหรือร่วมกิจกรรมการสัมมนา ทัศนาภิ อภิปรายหรือการบรรยายที่น่าสนใจและมีประโยชน์ เป็นต้น

9. ครูต้องจัดให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดทัศนศึกษา การใช้นาฏกรรม จินตลีลา การแสดงละคร การได้มีโอกาสพบปะบุคคล

1.2.9 ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การจัดการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่คุณครูสอนจะต้องคำนึงถึงควบคู่ไปกับการให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในเนื้อหาวิชา คือ เจตคติต่อวิชาที่เรียน เจตคตินี้มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพราะเป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนตั้งใจเรียน สนใจเรียน อยากรู้ อยากเห็นในวิชาที่คุณครูสอนและเอาใจใส่ในการเรียนอย่างแท้จริง หากครูสามารถสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ ย่อมจะมีส่วนช่วยทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย ดังความคิดเห็นของนักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวไว้ เช่น

พอล เอช โบว์แมน (Paul H. Bowman 1965: 8) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ

องค์ประกอบที่ไม่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาด้วย เช่น เจตคติ วิธีสอนของอาจารย์ ธรรมชาติของนักเรียน เป็นต้น

มิลเดรด บราวน์ อเบเรโก้ (Mildred Brown Abrego 1966: 206-208) ได้อธิบายว่า การศึกษาของเด็กมีความสำคัญมาก สิ่งแวดล้อมที่บ้าน สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน ธรรมชาติ การมีสุขภาพทางกาย และสุขภาพจิตดี สิ่งเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก และสามารถนำมาตั้งเป็นจุดมุ่งหมายในการเรียนได้ แต่ถ้าขาดเจตคติแล้วเด็กจะไม่สามารถเรียนรู้ได้ดี

แอดเลอร์ เออร์วิง (Adler Irving 1966: 706-715) กล่าวว่า ก่อนที่จะให้การศึกษาแก่เด็กไม่ว่าจะเป็นวิชาใด ๆ ก็ตาม จะต้องอาศัยธรรมชาติ ความต้องการและพื้นฐานของนักเรียนเสียก่อน จึงสามารถให้การศึกษาแก่เด็กได้ถูกต้อง เด็กจะเริ่มเรียนวิชาใด ๆ ได้ผลดีจะต้องมีความชอบหรือเจตคติที่ดีต่อวิชานั้นด้วย

เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom 1976: 108-110) ได้ศึกษาและเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยกล่าวถึงตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. คุณลักษณะด้านความรู้ (Cognitive Entry Behavior)
หมายถึง ความรู้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ในตัวผู้เรียน ซึ่งมีมาก่อน (Affective Entry Behavior)

2. คุณลักษณะด้านจิตพิสัย
หมายถึง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสนใจ ความกระตือรือร้นที่มีต่อเนื้อหาการเรียน รวมทั้งเจตคติของนักเรียนต่อเนื้อหาวิชา สถาบัน และระบบการเรียน และมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง

3. คุณภาพของการสอน
ประกอบด้วย การชี้แนะ หมายถึง การบอกจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน และงานที่จะทำให้นักเรียนทราบอย่างชัดเจน การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน (Participation) การเสริมแรงจากครู (Reinforcement) การให้ข้อมูลย้อนกลับ หรือการให้ผู้เรียนรู้ผลว่าตนเองกระทำถูกหรือไม่ (Feedback) และการแก้ไขข้อบกพร่อง (Corrective) เป็นต้น

แอนนี อนาสตาซี (Anne Anastasi 1982: 172-173) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านสติปัญญา และองค์ประกอบที่มีใช้ด้านสติปัญญา เช่น องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ สังคม แรงจูงใจ และองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญาด้านอื่น ๆ นั้น องค์ประกอบที่นับว่ามีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุดคือ เจตคติต่อวิชาที่เรียน

วิลเลียม เอ เมอท์เรนส์ และเออร์วิน เจ เลห์แมน (William A. Mehrens and Irvin J. Lehman 1984: 362) ได้กล่าวว่า นักเรียนจะเรียนได้ดีเพียงใดนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถหรือเชาว์ปัญญาอย่างเดียว องค์ประกอบอื่นก็อาจมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ เช่น วุฒิภาวะ แรงจูงใจ นิสัยในการเรียน ทักษะในการเรียนและเจตคติของนักเรียนที่มีต่อคุณค่าทางการศึกษาต่อครู โรงเรียน และวิชาที่เรียน

เฮอจ์เบิร์ต โซเรนสัน (Herbert Sorenson 1984: 123) กล่าวว่า การที่บุคคลแต่ละคนจะประสบความสำเร็จในกิจการใดกิจการหนึ่งมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง อาทิ เชาว์ปัญญา ไหวพริบ แรงจูงใจ และเจตคติในบรรดาปัจจัยเหล่านี้ เจตคตินับ เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคล

ชม ภูมิภาค (2516: 33) กล่าวว่าไว้ว่า การเรียนที่มีประสิทธิภาพคือ การเรียนที่เต็มไปด้วยความเข้าใจ มีการทบทวน การเรียนและประหยัดแรงงาน โดยที่การเรียนนั้นจะให้ผลได้ประกอบด้วยสิ่งสำคัญเบื้องต้น 2 ส่วน คือ

1. เจตคติและแรงจูงใจ คือ มีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้สอน ต่อสิ่งที่เรียน และมีความปรารถนาใคร่จะเรียน เห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน

2. วิธีเรียนให้ได้ผลนั้น ต้องปฏิบัติดังนี้

ก. ทบทวนด้วยตนเอง (Self-Recitation)

ข. การแบ่งเวลาปฏิบัติเป็นตอน ๆ หลาย ๆ ตอน

(Distributed Period) แบ่งเวลาเป็นตอน ๆ ระยะสั้น ๆ ดีกว่าใช้เวลาตลอดรวดเดียว เช่น ตอนแรกดูเนื้อเรื่องตลอดเสียก่อน แล้วจึงศึกษาเป็นตอน ๆ

ค. จัดสิ่งแวดล้อมให้ดี เช่น ปราศจากสิ่งรบกวน แสงสว่างดี

มีที่นั่งสบาย

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ นียดา ศรีจันทร์ (2522: 2) กล่าวว่า
“ เจตคติต่อวิชาที่เรียนมีบทบาทสำคัญมากในอันที่จะส่งเสริมหรือสกัดกั้นการเรียนรู้ในวิชานั้น ๆ ”

ขจรสุดา เหล็กเพชร (2522: 1) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการเรียนของนักเรียน การที่บุคคลมีระดับสติปัญญาเท่ากันนั้น มิได้หมายความว่าจะมีผลสัมฤทธิ์เท่ากัน เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีองค์ประกอบต่าง ๆ หลายประการ องค์ประกอบเหล่านี้อาจแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านสติปัญญา (Intellectual Factor) เช่น เชาว์ปัญญา ความถนัด และองค์ประกอบทางด้านที่ไม่ใช่สติปัญญา (Non-Intellectual Factor) เช่น วุฒิภาวะ ความสนใจ เจตคติ บุคลิกภาพ คุณภาพของการจัดการศึกษาในโรงเรียน ตลอดจนภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียน เป็นต้น

ศิริชัย กาญจนวาสิ (2523: 8) กล่าวว่า เจตคติเป็นพลังสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออก จึงเป็นตัวบ่งชี้หรือกำหนดพฤติกรรม กล่าวคือ เจตคติที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ นั้น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหรือแนวโน้มในการแสดงออก ซึ่งจะเห็นไม่ได้ทั้งในทางบวกและในทางลบ ถ้ามีเจตคติทางบวก พฤติกรรมก็จะแสดงออกในลักษณะรัก ชอบ พอใจ สนับสนุน เป็นต้น ซึ่งจะตรงกันข้ามกับเจตคติทางลบในทางการศึกษา “เจตคติ” จึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่นักการศึกษาเชื่อว่า จะมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก

ถวิล ธาราโภชน (2524: 102-103) กล่าวว่า การที่คนเราจะประสบความสำเร็จในการเรียนสิ่งใด ๆ ก็ตาม เจตคติจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ

จะเห็นได้ว่า เจตคติต่อวิชาที่เรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นั่นคือ ถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนแล้ว จะทำให้นักเรียนสนใจและตั้งใจเรียน เอาใจใส่ในการเรียน มีความมานะพยายามในการค้นคว้าหาความรู้ สามารถเรียนรู้ได้ดี ซึ่งย่อมส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ถ้านักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาที่เรียนแล้วย่อมเป็นเหตุให้

นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความสนใจ และไม่ตั้งใจเรียน ทำให้ผลการเรียนตกต่ำ ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องโน้มน้าวตลอดจนจูงใจให้นักเรียน เปลี่ยนเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาที่เรียนให้ลดน้อยลง และให้มีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้นด้วย อันจะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ

1.3 วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

1.3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กรมวิชาการ (2515: 4) สรุปความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า หมายถึง

1) ความรู้ที่ได้รับหรือทักษะที่เจริญขึ้นโดยการเรียนวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียน ตามปกติพิจารณาได้จากคะแนนผลการสอบหรือผลงานที่ครูกำหนดให้ทำหรือจาก ทั้ง 2 อย่าง

2) ผลหรือผลงานที่นักเรียนได้จากวิชาสามัญ เช่น วิชาอ่าน วิชาคณิตศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งตรงกันข้ามกับทักษะที่ได้จากวิชาการฝีมือ และผลศึกษา

ชวาล แพร์ตกุล (2516: 15) สรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จในด้านความรู้ ทักษะและสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของสมอง นั่นคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควรประกอบด้วยสิ่งสำคัญอย่างน้อยสามสิ่งคือ ความรู้ ทักษะ และ สมรรถภาพทางสมองด้านต่าง ๆ

จาก Dictionary of Education ซึ่ง คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973: 6) เป็นบรรณาธิการได้อธิบายความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าหมายถึง การเข้าถึงความรู้หรือพัฒนาทักษะทางการเรียน ซึ่งโดยปกติพิจารณาจาก คะแนนสอบที่กำหนดให้หรือคะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบหมายให้หรือทั้งสองอย่าง

กล่าวได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถ ทักษะ และสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของสมองที่พัฒนาขึ้นหลังจากการเรียนวิชาต่าง ๆ โดยพิจารณาจากคะแนนสอบหรือผลงานที่ครูมอบหมายให้หรือจากทั้ง 2 อย่าง

1.3.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แดเนียล เอ เพรสคอตต์ (Danial A. Prescott 1961: 14-16)

ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย ได้แก่ อัตรากาจรเจริญเติบโต
ของร่างกาย สุขภาพของร่างกาย ข้อบกพร่องทางร่างกาย และลักษณะท่าทางของร่างกาย เป็นต้น
2. องค์ประกอบทางความรัก ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดาและ
มารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบุตร และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น
3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ขนบธรรมเนียม
ประเพณี ความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมทางบ้าน และฐานะทางบ้าน
4. องค์ประกอบทางด้านความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนวัยเดียวกัน ได้แก่
ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนวัยเดียวกัน
5. องค์ประกอบทางพัฒนาการแห่งตน ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ
เจตคติและแรงจูงใจ
6. องค์ประกอบทางด้าน การปรับตัว ได้แก่ ปัญหาการปรับตัว การ
แสดงอารมณ์

เฮอ์เบิร์ต เจ. เคลาสแมร์ (Herbert J. Klausmier 1975 : 28-29) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกี่ยวกับการที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการเรียนนั้นประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้เรียน คุณลักษณะของผู้สอน พฤติกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน คุณลักษณะของกลุ่ม สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก และแรงผลักดันภายนอก และสรุปว่าคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดในการอธิบายถึงประสิทธิผลทางการเรียน

โรเบิร์ต เจ. ฮาร์วิกเฮิร์สทและเบอนิเซล นิวกาเทน (Robert J. Harvighurst and Bernicel Neugarten 1969: 159) ได้สรุปองค์ประกอบที่เป็นตัวตัดสินระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าประกอบด้วย 4 ประการคือ

1. ความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
2. ชีวิตและการอบรมในครอบครัว
3. ประสิทธิภาพของโรงเรียน
4. ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองหรือระดับความมุ่งหวังในอนาคต

แซมมวล สมิธ (Samule Smith 1970: 2-5) ได้จัดระบบวิธี
การเรียนให้มีประสิทธิภาพดังนี้

1. กำหนดตารางเวลาในการเรียนโดยแน่ใจว่า ได้ใช้เวลาแต่ละ
วิชาอย่างพอเพียงและบังคับให้ตนเองปฏิบัติตามนั้น

2. จัดสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับตนเองในเวลาทำงาน
3. ตั้งสมาธิอย่างแน่วแน่ปราศจากสิ่งรบกวน จนกว่างานจะเสร็จ
4. ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จในแต่ละวัน

พร้อมทั้งปรับปรุงด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การอ่าน องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้การอ่านมีประสิทธิภาพ คือ
ความเร็วและความเข้าใจในเนื้อเรื่องได้มากกว่า หรือทบทวนเรื่องราวเดิมซ้ำ ๆ ได้หลายครั้ง
ในช่วงเวลาที่จำกัด ส่วนความเข้าใจในเนื้อหานั้นจะต้องพยายามจำจุดมุ่งหมายของเรื่องที่อ่าน
และจับใจความสำคัญของเรื่องนั้นได้

2. การขีดเส้นใต้ เพื่อเน้นจุดสำคัญที่อาจเป็นปัญหา ข้อเท็จจริง
ความคิดเห็นของผู้เขียนเพื่อจำไว้หรือทำให้เห็นได้ง่ายชัดเจน หรือแสดงจุดอ่อนที่เรายังไม่เข้าใจ

3. การจดโน้ต การจดโน้ตส่วนที่สำคัญที่ได้อ่านหรือรับฟังจะช่วยให้
จำได้

4. การทบทวนหลังจากที่ได้เรียนมาแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง
ทบทวนเรื่องที่ได้เรียนมา โดยช่วงเวลาหนึ่งเพื่อจะคงความรู้ในเรื่องนั้น ไว้

5. การเขียน การเขียนรายงานหรือการทำบ้านที่ทำไม่ได้ดี
อาจเนื่องมาจากไม่รู้เรื่องนั้นจริง ซึ่งปรับปรุงได้โดยการศึกษาให้เข้าใจ

6. การใช้ห้องสมุดและหนังสืออ้างอิง

7. การใช้เครื่องมือช่วยในการเรียน เช่น แผนที่ที่จะทำให้เข้าใจ

บทเรียนได้ดียิ่งขึ้น

ประมวลญ คิตคินสัน (2520: 187) เสนอแนะวิธีการเรียนอย่างมี
ประสิทธิภาพสำหรับนักเรียนไว้ว่า ควรเริ่มต้นจากความเป็นตนเองและองค์ประกอบทางเทคนิค
ได้แก่ ทักษะในการอ่าน การรู้จักแบ่งเวลาเรียน วิธีการใช้ห้องสมุด วิธีเขียนรายงาน วิธีเตรียม
การสอบ และข้อสำคัญที่สุดคือ การเห็นความสำคัญของวิชาที่เรียน

ภิญโญ สาร (2522: 2-14) ได้เสนอแนะวิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับนักเรียนไว้ดังนี้

1. นักเรียนควรวางแผนการเรียน กำหนดเวลาเรียนตนเองให้แน่นอน อย่าปล่อยให้เวลาให้ล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์หรือเอาแต่คุยกัน
2. นักเรียนควรกำหนดตารางเวลาส่วนตัวประจำสัปดาห์ไว้ หากพลาดกำหนดไปต้องหาเวลาชดเชยเวลาที่เสียไปให้ได้ในตอนหลัง
3. นักเรียนควรพยายามปรับปรุงความสามารถในการอ่านให้อ่านได้เร็วย่ออ่านออกเสียงดังเพราะเสียเวลามาก เมื่ออ่านจบย่อหน้าหนึ่ง ๆ ควรนึกบททวนว่าได้ความคิดอะไรออกมาบ้าง อย่าอ่านหนังสือเล่มใดอย่างเดียวหรือวิชาใดวิชาเดียวทั้งคืน หรือนานเกินไป เพราะจะขาดความสนใจโดยไม่รู้ตัว ความจำจะพร่ามัวไม่มีประโยชน์ ขณะอ่านหนังสือเรียนอย่าฟัง อย่าดูโทรทัศน์เพราะทำให้ขาดสมาธิ เวลาอ่านหรือเรียนหนังสือ ควรคิดและหาเหตุผลประกอบไปด้วย
4. หากนักเรียนเกิดความคิดใหม่ของตนเองขณะอ่านหรือเรียนเรื่องใดจุดทันทีในหนังสือตอนนั้นเลย และควรมีหนังสือแบบเรียนเพื่อเป็นแนวในการเรียน
5. นักเรียนควรทำการบ้านหรือแบบฝึกหัดเสมอ เพราะเป็นการทบทวนว่ารู้หลักการหรือวิธีการที่เรียนมาจริงหรือไม่ อีกทั้งเพื่อฝึกหาความชำนาญ
6. ความสนใจเอาใจใส่จดจ่อ เฉพาะสิ่งที่กำลังอ่าน กำลังเรียน สำคัญที่สุด ดังนั้นในชั้นเรียนควรมีสมาธิ
7. นักเรียนควรเตรียมบทเรียนล่วงหน้า จะช่วยให้การเรียนรู้เรื่องได้ดีขึ้นมาก
8. การจดโน้ตที่โรงเรียน นักเรียนควรฟังให้รู้เรื่องก่อนแล้วจดย่อย่อแต่ใจความสำคัญ พยายามจัดโน้ตให้เป็นระเบียบ โน้ตควรสั้น ๆ ในรูปสรุป
9. บทเรียนตอนใดที่สำคัญ ควรทำเครื่องหมายกำกับไว้ จะช่วยมากเวลาทบทวน เวลาทบทวนควรขีดเส้นใต้ที่สำคัญ หรือจะเขียนใหม่เป็นภาษาของตนเองในบางเรื่องจะช่วยนักเรียนมากในการเรียน

วัชร ทรัพย์มี (2523: 74) ได้แสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนจะเกิดการ เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับกาที่ผู้เรียนให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ของบทเรียนนั้น ๆ การจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนเป็นสิ่งสำคัญ กลวิธีจูงใจผู้เรียน เกี่ยวพันกับการเรียนการสอนตั้งแต่การกำหนดหลักสูตร การเตรียมการสอน และ สอดแทรกอยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการสอนตั้งแต่ขั้นการวางวัตถุประสงค์ของบทเรียน การนำเข้าสู่บทเรียน การกำหนดเนื้อหาวิธีสอน อุปกรณ์ประกอบการสอน การประเมินผลการเรียน และได้ เสนอแนะกลวิธีจูงใจผู้เรียนดังต่อไปนี้

1. การจัดหลักสูตรและการสอนโดยยึดหลักความแตกต่างระหว่างผู้เรียน และคำนึงถึงความรู้พื้นฐานของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะสนใจบทเรียนและ กิจกรรมการเรียน
2. การชี้แจงให้ผู้เรียนทราบวัตถุประสงค์ของบทเรียน และตระหนักในคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งที่เรียน จะทำให้การเรียนมีความหมายแก่ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะสนใจ บทเรียนและกิจกรรมการเรียน
3. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมวางโครงการเรียน จะช่วยให้ผู้เรียนสนใจบทเรียน
4. การใช้วิธีนำเข้าสู่บทเรียน วิธีสอนและคำพูดที่เหมาะสมเป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน
5. การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน ตลอดจนตำราและหนังสืออ่านประกอบที่เหมาะสม
6. การให้ผู้เรียนได้รับทราบผลการเรียนของผู้เรียน (Feedback) จะเป็นการกระตุ้นความสนใจในการเรียน
7. การใช้สิ่งล่อใจ (Incentives) เป็นเครื่องกระตุ้นความสนใจในการเรียน สิ่งล่อใจในการเรียน คือ วัตถุหรือสภาพการณ์ที่จะเป็นตัวกระตุ้นความสนใจในการเรียน เช่น ผู้เรียนจะขยันเรียนหรือสนใจเรียนโดยคาดหวังรางวัลในการเรียน เช่น คะแนน ปริญญา บัตรเกียรติยศ หรือรางวัลในรูปแบบต่าง ๆ
8. การสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนเพื่อความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้สอนควรให้งานที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน. ความรู้สึกเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนสนใจเรียนยิ่งขึ้น

9. การสร้างบรรยากาศที่ผู้สอนยอมรับ และมีความเป็นกันเองกับ ผู้เรียนให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไม่สร้างความเครียดแก่ผู้เรียน จะช่วยกระตุ้นความ สนใจในการเรียน

10. การที่ผู้สอนทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน เช่น การควบคุม ตนเอง ความสม่ำเสมอในการทำงาน การเป็นคนเชื่อถือได้ ความขยันหมั่นเพียร สนใจในการ ทำงานหมั่นศึกษาหาความรู้ จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเลียนแบบ

11. การร่วมมือ (Cooperation) และการแข่งขัน (Competition) มีส่วนช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือ เช่น ร่วมมือกันทำงานกลุ่ม อิทธิพลของกลุ่มจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจทำกิจกรรม เช่น สมาชิก แต่ละคนในกลุ่มจะช่วยกระตุ้นกันเอง หรือความต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ ในกลุ่มจะกระตุ้น ให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนสนใจทำกิจกรรมนั้น การแข่งขันเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะเป็นเครื่องช่วยกระตุ้น ความสนใจของผู้เรียน ถ้าใช้อย่างเหมาะสม

12. ใช้การเสริมแรง (Reinforcement) เพื่อเพิ่มแนวโน้มของ การสนใจเรียน เป็นต้นว่า คำชมเชย คะแนน การให้ดาว ให้สิทธิพิเศษในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านร่างกาย ทางด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบทางพัฒนาการแห่ง ตน ความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ชีวิตและการอบรมในครอบครัว ประสิทธิภาพของโรงเรียน พฤติกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน การจัดระบบวิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย การมีทักษะในการอ่าน การรู้จักแบ่งเวลา การเห็นความสำคัญของวิชาที่เรียน นอกจากนี้ครู จะต้องมียกวิธีในการจูงใจผู้เรียนด้วย

1.3.3 การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จุดประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กำหนดไว้ดังนี้คือ (กรมวิชาการ 2525: 72)

1. เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2. เพื่อให้มีความรักชาติ มีความสามัคคีในชาติ มีความเสียสละ เพื่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ในผลงานอันดีเด่นของคนไทย รู้จักทรงไว้ซึ่งเอกราช และรู้จัก รักษาแบบอย่างวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ที่ดั่งามของชาติ

3. เพื่อ เสริมสร้างให้มีคุณภาพในการดำรงชีวิต มีคุณธรรมประจำใจ และมีคุณสมบัติต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของสังคมไทย

4. เพื่อ เสริมสร้างให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานในการพัฒนา สร้างสรรค์ และแก้ปัญหาในด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยอาศัยคุณธรรม และวิธีการ ทางวิทยาศาสตร์ เป็นปัจจัยสำคัญ

5. เพื่อ เสริมสร้างบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในชุมชน ในประเทศ และในประชาคมโลก

6. เพื่อให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของตน ตลอดจนเห็นคุณค่า มีความรับผิดชอบ รวมทั้งให้ตระหนักถึงการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม เป็นสำคัญ

โครงสร้างของวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบ่งเป็น วิชาบังคับ และวิชาเลือก ดังนี้ (กรมวิชาการ 2525: 73)

วิชาบังคับ ได้แก่ รายวิชา ส305 และ ส 306 โลกของเรา ซึ่งแต่ละรายวิชาเรียน 5 คาบ/สัปดาห์/ภาค และคิดหน่วยการเรียนของแต่ละรายวิชาเท่ากับ 2.5 หน่วยการเรียน

วิชาเลือก มี 15 รายวิชา คือ ส011 (สังคมและวัฒนธรรมไทย) ส 012 (เอกภาพ) ส 013 (การอ่าน) ส 014 (ศาสนบัญญัติ) ส 015 (จริยธรรม) ส 016 (ศาสนประวัติ) ส 021 (ชีวิตและงานของบุคคลตัวอย่าง) ส 031 (เศรษฐศาสตร์ทั่วไป) ส 041 (กฎหมายในชีวิตประจำวัน) ส 051 (การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) ส 061 (ประชากรศึกษา) ส 071 (ภูมิศาสตร์เบื้องต้น) ส 081 (ประวัติศาสตร์ทั่วไป) ส 091 (ประวัติศาสตร์ไทย 1) และ ส 092 (ประวัติศาสตร์ไทย 2) วิชาเลือกแต่ละรายวิชาเรียน 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค และคิดหน่วยการเรียนเท่ากับ 1 หน่วยการเรียน การจัดวิชาเลือกของแต่ละโรงเรียนอาจไม่ตรงกัน เพราะขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคลากรที่จะสอนและความต้องการที่จะเรียนของนักเรียน และอาจจัดให้เรียนวิชาเลือกตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หรือจัด เฉพาะในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก็ได้

จุดประสงค์และคำอธิบายวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส 305, ส 306

โลกของเรา

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดจุดประสงค์ และคำอธิบายรายวิชา ส 305 และ ส 306 โลกของเรา ไว้ดังนี้คือ (กรมวิชาการ 2525: 77-78)

จุดประสงค์วิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส 305 ส 306 โลกของเรา

1. ให้มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะภูมิศาสตร์ของทวีปต่าง ๆ นอกเขตทวีปเอเชีย ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษยชาติ
2. ให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อการดำรงชีวิต และการพัฒนาประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก
3. ให้สามารถอ่าน เขียน และใช้แผนผัง แผนที่ และแผนที่ให้ สอดคล้อง กับ เนื้อหาวิชา
4. ให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ความเป็นมา และสภาพปัจจุบันทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองของชนชาติต่าง ๆ
5. ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะความเป็นอยู่และปัญหา ของประชากรของประเทศต่าง ๆ นอกเขตทวีปเอเชีย
6. ให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในเรื่องเกี่ยวกับการตั้งหลักแหล่ง การผลิต การบริโภค การจัดการ และการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด
7. ให้มีความรู้ความเข้าใจในสภาวะทางเศรษฐกิจ และผลิตผล ของแต่ละภูมิภาคในโลก ซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย
8. ให้รู้จักใช้สิทธิ เสรีภาพ ในกรอบแห่งกฎหมาย และตระหนัก ถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
9. ให้มีความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีในคุณค่าทางสังคม จริยธรรม วัฒนธรรม และการปฏิบัติตนเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมได้ด้วยดี

10. ให้มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและศาสนธรรม
ของชนชาติต่าง ๆ

11. ให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของไทย

คำอธิบายรายวิชา ส 305 ส 306 โลกของเรา

1. ศึกษา เรื่องของภูมิภาคอื่นนอกเขตทวีปเอเชีย อันได้แก่
ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แอฟริกา อเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ ในหัวข้อเกี่ยวกับลักษณะ
ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์สังเขป ภาวะทางเศรษฐกิจ ลักษณะความเป็นอยู่ และปัญหาของ
ประชากร
2. ศึกษาวิธีการอ่าน การเขียนและการใช้แผนผัง แผนที่ และ
แผนที่ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา
3. ศึกษาประวัติศาสตร์ของชนชาติยุโรปและอเมริกา รวมทั้ง
วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี การปกครอง เศรษฐกิจ อิทธิพลทางศาสนา และวิทยาการที่มี
ต่อการดำรงชีวิตของประชาชาติในยุโรปและอเมริกา
4. ศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ รวมทั้ง
ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศตะวันตก ตลอดจนอิทธิพลตะวันตกที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง
ของประเทศไทยทางการเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม
5. ศึกษาบทบาทของประเทศไทยในโลกปัจจุบัน การพัฒนาประเทศ
ในด้านต่าง ๆ และปัญหาความมั่นคงของชาติ

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาที่ผ่านมามีทั้งข้อบกพร่องและ
ปัญหาหลายประการ จึงทำให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรสังคมศึกษา การเรียนการสอน
แบบเรียน และอื่น ๆ นอกจากนี้ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาได้มีการเคลื่อนไหวอย่างสำคัญเกี่ยวกับ
หลักสูตรสังคมศึกษา จากการศึกษาค้นคว้าของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ค้นพบ
สิ่งที่น่าสนใจในด้านการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น "สังคมศึกษาแนวใหม่"
(New Social Studies) ผลของการศึกษาได้ให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะพอสรุปได้ดังนี้
(นันทนวล ทศวัฒน์ และ ศักดิ์ศรี ปาณกุล 2519 : 10)

1. ขอบข่ายของวิชาสังคมศึกษา กว้างขวางกว่าเดิม เนื้อหาควรนำแนวคิดที่สำคัญจากหลายสาขาวิชามาประสานกัน เช่น วิชามานุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และจิตวิทยาสังคม
2. ในการพัฒนาหลักสูตรมีแนวโน้มที่จะใช้หลักสูตรแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ในโรงเรียนทั่ว ๆ ไป
3. การสร้างเนื้อหาของความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับวิธีการเรียนการสอน
4. วิธีการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา เน้นการใช้วิธีการแบบวิทยาศาสตร์ เช่น วิธีการสอนแบบสืบสอบ การแก้ปัญหา
5. สังคมศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบในการสอนค่านิยมให้แก่เด็ก โดยสอดแทรกในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง หรืออาจสอนโดยตรงอย่างเช่นในวิชาศีลธรรม การสอนไม่ควรใช้วิธีบรรยายหรือท่องจำ แต่ควรฝึกให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์ค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังและให้รู้จักตัดสินใจ เลือกเอาค่านิยมที่เห็นว่าดี ถูกต้องนำไปยึดถือปฏิบัติ
6. สังคมศึกษาควรให้โอกาสนักเรียนได้นำเอาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของมนุษย์ในสังคมมาอภิปรายในชั้นเรียน เช่น ปัญหาบ้านเมือง ปัญหาความขัดแย้งของสังคม เรื่องเพศศึกษา เป็นต้น
7. การศึกษาด้านวัฒนธรรมควรนำมาสอนเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของค่านิยม แบบแผนที่ซับซ้อนของวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการดำรงชีวิตอยู่ของบุคคลในสังคม เพื่อความเข้าใจในความสลับซับซ้อนของพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ในสังคมที่แตกต่างกัน
8. เน้นการใช้แหล่งวิชาการและข้อมูลที่ได้จากสถิติต่าง ๆ การใช้สื่อมวลชนและการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

จากข้อมูลและข้อเสนอแนะดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า สังคมศึกษาแนวใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเนื้อหาวิชา วิธีการเรียนการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน และเทคโนโลยี ตลอดจนการวัดผล ซึ่งนับว่าท้าทายความรู้ความสามารถของครูสังคมศึกษายิ่งนัก ครูสังคมศึกษาต้องทันสมัยในเชิงวิชาการและความคิด โดยครูสังคมศึกษาจะต้องปรับปรุงตนเองในด้านวิชาความรู้

ความก้าวหน้าให้ทันกับเหตุการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปรับปรุงตนให้เป็นคนใจกว้าง ยอมรับในสิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล จึงจะสนับสนุนและเอื้อต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่

นอกจากนี้สิ่งที่ครูสังคมศึกษาควรจะได้ตระหนักเป็นพิเศษเพื่อช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนวิชาสังคมศึกษา นอกเหนือจากการอาศัยองค์ประกอบด้านอื่น ๆ แล้ว ที่สำคัญได้แก่ การฝึกฝนทักษะในการเรียนวิชาสังคมศึกษาให้นักเรียน เพราะเป็นทักษะที่นักเรียนจำเป็นต้องทำความเข้าใจและฝึกฝนให้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้และบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์ (2526: 60) ได้กล่าวว่า การสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ ครูไม่ควรเป็นผู้ที่นำความรู้มาถ่ายทอดให้ และนักเรียนเป็นเพียงผู้รับความรู้ตลอดเวลา ครูสังคมศึกษาต้องสามารถช่วยให้นักเรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างฉลาด และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพิจารณาหาทางเลือกเพื่อตัดสินใจหาข้อขัดแย้งทั้งส่วนของตนเองและส่วนรวมได้อย่างเหมาะสม กล่าวโดยสรุปก็คือ สอนให้นักเรียนพัฒนาทักษะทั้งทางวิชาการและทางสังคมด้วย

ทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งควรพัฒนาให้นักเรียน ได้แก่

1. ทักษะในการใช้แหล่งความรู้และทักษะในการรวบรวมความรู้
2. ทักษะในการเรียบเรียงและประเมินความรู้
3. ทักษะในการแสวงหาความรู้โดยทราอ่าน
4. ทักษะในการสื่อความหมายด้วยการพูดและการเขียน
5. ทักษะในการอ่านและตีความวัสดุกราฟิก
6. ทักษะในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเวลาและการลำดับเหตุการณ์
7. ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
8. ทักษะในการแก้ปัญหาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

จอห์น จาโรลิเมค (John Jarolimek 1986: 6-7) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนวิชาสังคมศึกษาว่า คือการพัฒนาทักษะที่สำคัญในการเรียนวิชาสังคมศึกษา

แก่นักเรียน ได้แก่

1. ทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นทักษะที่ช่วยในการอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น การรับผิดชอบต่อหน้าที่ การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น เป็นต้น

2. ทักษะในการเรียนและนิสัยในการทำงาน (Study Skills and Work Habits) เป็นทักษะในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เช่น ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้เอกสารอ้างอิง การทำสังเขปหัวข้อ การสรุปซึ่งต้องอาศัยทักษะในการอ่านวัสดุสาร การใช้แผนที่ ลูกโลก แผนภูมิ ทักษะการฟัง การพูด การเขียน และการรายงาน เป็นต้น

3. ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work Skills) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผนงาน การเป็นผู้นำ การแสดงความคิดเห็น การอภิปราย การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

4. ทักษะทางสติปัญญา (Intellectual Skills) ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีเหตุผล

เลียวนาร์ด เอส เคนเวิร์ทธี (Leonard S. Kenworthy 1969: 283) ได้สรุปว่าทักษะในการเรียนวิชาสังคมศึกษามี 3 กลุ่ม ได้แก่

1. ทักษะในการอ่าน คือความสามารถเข้าใจโน้ตส์ (Concept) เข้าใจคำศัพท์ใหม่ และคำจำกัดความต่าง ๆ

2. ทักษะในการใช้เอกสารอ้างอิง ได้แก่ ความสามารถในการใช้และการอ่านแผนที่ กราฟ แผนภูมิ ภาพกราฟฟิค การใช้พจนานุกรม สารานุกรม

3. ทักษะการสื่อความหมาย หลังจากนักเรียนได้ศึกษาข้อมูลแล้ว นักเรียนต้องการที่จะนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้และแนวคิดโดยวิธีการพูดและการเขียน ซึ่งเป็นทักษะในการสื่อความหมายมาสัมพันธ์กับทักษะการคิด นักเรียนจะต้องรู้จักเรียบเรียงแนวคิดของตนขึ้นมาใหม่ นอกจากนั้น ทักษะในการสังเขปหัวข้อก็เป็นทักษะที่จำเป็น เพราะการสังเขปหัวข้อเป็นการเลือกแนวคิด การวางกรอบของรายงานในการเตรียมรายงาน และนักเรียนจะต้องรู้จักใช้ทักษะในการสรุปและเสนอแนะ เช่น การชี้ถึงสาเหตุ การเปรียบเทียบ และการเพิ่มเติมความรู้ที่ค้นพบจากข้อมูลมาเป็นข้ออภิปรายในหัวข้อใหม่

แจค อาร์ แฟรงเคิล (Jack R. Fraenkel 1980: 137) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ถ้านักเรียนต้องการประสบความสำเร็จในการเรียนสังคมศึกษาจำต้องอาศัยทักษะที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ 3 ประการคือ

1. ทักษะการคิด (Thinking Skills) ได้แก่ การคิดสรุปรวม (Convergent Thinking) การคิดแยกแยะ (Divergent Thinking) การคิดอย่างวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinkin) (Jack R. Fraenkel 1980 : 164-168)

2. ทักษะทางวิชาการ (Academic Skills) ได้แก่ ทักษะการอ่าน การดู การฟัง การสังเขปหัวข้อ การจดบันทึกย่อ การเขียนคำอธิบายภาพ การทำแผนภูมิ การอ่านและการตีความแผนที่ การทำแผนผัง การทำตาราง การลำดับเหตุการณ์ตามเส้นเวลา (Time Line) และการใช้คำถาม

3. ทักษะทางสังคม (Social Skills) ได้แก่ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การทำโครงการศึกษาค้นคว้าร่วมกัน การอภิปรายกลุ่ม การฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเป็นผู้นำกลุ่มอภิปราย การแสดงท่าทีตอบสนอง การช่วยเหลือผู้อื่น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ทักษะในการเรียนวิชาสังคมศึกษามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา นักเรียนจำเป็นต้องอาศัยทักษะทุกทักษะในอันที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องฝึกทักษะเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน และหากพิจารณาทักษะในการเรียนวิชาสังคมศึกษาอย่างละเอียดแล้ว จะพบว่าการใช้ทักษะทุกอย่างต้องอาศัยทักษะการคิดด้วย ดังที่ เจมส์ จี เลนเกล (James G. Lengel 1987: 13) แสดงความคิดเห็นว่า ทักษะการคิด (Thinking Skills) เป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อพลเมือง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1787 จนถึงปัจจุบัน และคาดว่าจะต้องเพิ่มการคิดวิเคราะห์วิจารณ์มากขึ้นในปี ค.ศ. 2007 เนื่องจากสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร จึงควรนำทักษะการคิดไปใช้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ปัจจุบัน และวัฒนธรรมศึกษาได้เป็นอย่างดี

นับตั้งแต่เริ่มใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 จะเห็นได้ว่าวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความแตกต่างไปจากเดิม วิชาสังคมศึกษาในหลักสูตร

ใหม่นี้ ได้นำสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันของเด็กมาสอดแทรกไว้มากขึ้น โดยนำเอา วิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม สังคมวิทยา ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อม และวิชาเศรษฐศาสตร์ มาบูรณาการให้เป็นหน่วยการเรียนรู้เดียวกัน เพื่อให้ได้ เนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอนวิชาสังคมศึกษา อันได้แก่ การพัฒนาพลเมือง ที่มีความรู้ ความสามารถ "คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น"

ดังนั้น วิชาสังคมศึกษาจึง เป็นวิชาที่มีลักษณะและมีขอบเขตที่กว้างขวาง มาก ฉะนั้นในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจึงต้อง เน้นถึง ความสำคัญที่จะฝึกฝนให้ผู้เรียน ได้มีการพัฒนาในด้านความรู้สึกนึกคิดความเป็นผู้มีเหตุผล สามารถตัดสินใจได้อย่างฉลาด และสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ อีกทั้งรู้จักหน้าที่การเป็นพลเมืองดีของครอบครัว สังคม และ ประเทศชาติ

ด้วยเหตุนี้ ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ครูสังคมศึกษาจะต้อง เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะอบรมสั่งสอนให้เยาวชนของชาติมีความรู้ ความคิด รู้จักใช้เหตุผล ในการพิจารณาหรือตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ รู้จักใช้สิทธิ เสรีภาพในทางที่ถูกต้องเหมาะสม รวมไปถึง การมีส่วนร่วมในอันที่จะช่วยกันปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และวัฒนธรรมที่เป็นแบบแผนที่ตั้งงามในการ ดำเนินชีวิต

1.3.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง ความรู้ความสามารถ ในการ เรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่พิจารณาจากคะแนนในการสอบหรือจากผลงานที่ครูมอบหมายให้ทำ ซึ่งการที่นักเรียนจะประสบผลสำเร็จในการเรียนวิชาสังคมศึกษานั้นขึ้นอยู่กับ การวางแผนการเรียนการสอนที่ดี โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้ วิธีการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดสภาพแวดล้อม ตลอดจนกระบวนการ วัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

นันทนวล ทศวัฒน์ (2526: 44-45) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของ ครูสังคมศึกษาด้านวิชาการ เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อให้ นักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีตามเป้าหมายของการสอนวิชา สังคมศึกษา ครูควรมีวิธีการสอนดังนี้

1. ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ครูจะต้องยึดนักเรียนเป็นหลักหรือเป็นศูนย์กลาง ซึ่งหมายถึงว่าการพิจารณาเนื้อหาของบทเรียน การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ควรให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะและสภาพแวดล้อมของผู้เรียน

2. เน้นให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติหรือทำกิจกรรมและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การเรียนการสอน ควรมุ่งเน้นกระบวนการเรียนมากกว่าเน้นที่เนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ

3. ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ เป็นแม่บทในการเรียนการสอน เช่น วิธีการแก้ปัญหาและวิธีสืบสวนสอบสวน เป็นการฝึกให้นักเรียนคิดและแก้ปัญหาอย่างมีระบบสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนให้สัมพันธ์กับสภาพจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ควรให้โอกาสผู้เรียนนำเอาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของสังคมมาอภิปราย ในชั้นเรียน

5. ฝึกการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย จัดสภาพการเรียนการสอนให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มร่วมกัน ตามวิธีการประชาธิปไตย การเรียนโดยวิธีนี้เป็นการฝึกการเป็นผู้นำกลุ่มและสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

พิบูลศรี วาสนสมลิตี (2526: 95-96) กล่าวถึงหลักสูตรสังคมศึกษาที่ดีว่า ต้องครอบคลุมถึงความรู้ ความคิด เจตคติ ค่านิยม ความรู้สึก และความสามารถอันเหมาะสมกับวัย และสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ดังนั้นการสอนสังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้ครบถ้วนทั้งด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสังคมศึกษากำหนดไว้ดังนี้

1. ด้านความรู้ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เป็นพื้นฐานในการสร้างความคิด ความเข้าใจ อันเกิดจากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การใช้เหตุผลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจนสามารถสรุปเป็นมโนคติ และหลักการได้ ความรู้ของหลักสูตรสังคมศึกษาเน้นความสำคัญของการแสวงหาความรู้และการนำความรู้ไปใช้ ความรู้มิใช่จุดมุ่งปลายทางของการเรียน แต่เป็นเครื่องมือของการพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ

2. ด้านความคิด มุ่งพัฒนาความคิดของผู้เรียนให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีโนมตี หรือวิธีการที่ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจที่มีต่อข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดปลีกย่อยของเรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่เป็นรูปธรรมมาสัมพันธ์กันจนสามารถสกัดเป็นความเข้าใจที่เป็นความเข้าใจที่เป็นนามธรรมหรือมโนติขึ้น มีความคิดอย่างเป็นหลักการ ผู้เรียนสามารถตีความข้อมูลสามารถหาข้อสรุปและสามารถประยุกต์หลักการ

3. ด้านเจตคติ ความรู้สึกและค่านิยม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติที่สะท้อนให้เห็นเจตคติ ความรู้สึก และค่านิยม เป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข และราบรื่น มีความมั่นใจในตนเอง มีใจกว้างปราศจากอคติ ยอมรับความเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งอย่างมีขันติธรรม และมีความรับผิดชอบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

4. ด้านทักษะ มุ่งพัฒนาทักษะทั้งทางด้านวิชาการและทักษะทางด้านสังคม ทักษะทางวิชาการที่สำคัญสำหรับวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ ความสามารถในการอ่าน การตีความ การเขียนแผนที่ และการใช้แหล่งความรู้ประเภทต่าง ๆ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ส่วนทักษะทางสังคมศึกษา ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการแบ่งความรับผิดชอบในหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย

สิริวรรณ ศรีพหล (2526: 173-175) ได้กล่าวถึง การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาสังคมศึกษาไว้ดังนี้

1. บรรยากาศของการสอนในชั้นเรียนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาการทั้งทางสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม ควรจัดบรรยากาศของห้องเรียนให้เป็นเช่นห้องปฏิบัติการในการฝึกฝนการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ฝึกฝนในเรื่องการใช้สติปัญญา คือ มีกระบวนการในการคิดอย่างมีเหตุผล การมีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น

2. การจัดบรรยากาศในห้องเรียน ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการควบคุมตนเอง และรับผิดชอบตนเองให้โอกาสผู้เรียนในการค้นหาวิธีทางการเรียนด้วยตนเอง

3. การจัดบรรยากาศในห้องเรียน ควรส่งเสริมผู้เรียนให้มีความคิดและแนวการปฏิบัติแบบประชาธิปไตย

การจัดสภาพชั้นเรียนในวิชาสังคมศึกษาที่เป็นการเสริมให้นักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ สภาพห้องเรียนในการเรียนวิชาสังคมศึกษาควรเป็นห้องที่มีเนื้อที่เพียงพอในการที่จะให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสะดวก โต๊ะ และเก้าอี้ในชั้นเรียนต้องพร้อมที่จะโยกย้ายหรือตัดแปลงเป็นสภาพต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว ควรมีมุมกิจกรรมในห้องเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน มุมกิจกรรมนี้ประกอบด้วย หนังสืออ่านประกอบวิชาสังคมศึกษาที่น่าสนใจและมีคุณค่า หรืออาจนำเอาวารสารทางวิชาการที่น่าสนใจหรือรายงานของนักเรียนที่ดีเด่น รวมทั้งการหาหนังสือพิมพ์มาจัดไว้ด้วย เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนที่มีเวลาและมีความสนใจได้ศึกษาต่อไป

นพพร พานิชสุข (2528: 139) กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจะบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสังคมศึกษา จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างประสบการณ์ในแก่นักเรียนโดยการจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อเสริมความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียนมากยิ่งขึ้น รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์วิชาสังคมศึกษา สามารถทำได้หลายลักษณะ อาทิ เช่น

1. การจัดวิทยากรพิเศษมาบรรยาย
2. การจัดทัศนศึกษา
3. การจัดป้ายนิเทศ
4. การจัดห้องสังคมศึกษา

ฉะนั้นสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาขึ้นอยู่กับ การวางแผนการเรียนการสอนที่ดี ซึ่งได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ดี วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพของครู สภาพบรรยากาศและการจัดห้องเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

1.3.5 การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

การวัดและประเมินผลการเรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล เป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน ซึ่งต้องอาศัยเครื่องมือในการวัด เพื่อประเมินนักเรียนว่าได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินผลการเรียนเป็นสิ่งที่ต้องควบคู่กันไปและมีความสำคัญต่อระบบการศึกษามาก เป็นตัวชี้ให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

กรมสามัญศึกษา (2522: 3) ได้ให้ความหมายของการวัดผลไว้ว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการวัดคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือของบุคคล โดยไม่จำกัดวิธี เช่น อาจใช้วิธีการทดสอบ วิธีสังเกต สัมภาษณ์ ใช้มาตราส่วนประมาณค่าหรือวิธีอื่น ๆ ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ต้องการจะวัดได้

ยุพิน พิพิธกุล (2524: 390) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบเพื่อต้องการทราบคุณภาพ จำนวน หรือปริมาณ ในสิ่งที่ต้องการวัดนั้น เครื่องมือที่จะใช้วัดมีหลายประการ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การบันทึกพฤติกรรม การมอบหมายงานให้ทำ การศึกษารายบุคคล การบันทึกระเบียบสะสม ฯลฯ และประการสุดท้ายที่ใช้กันเป็นส่วนมากคือ การออกข้อทดสอบ

ไพศาล หวังพานิช (2526: 13) สรุปความหมายของการวัดผลการศึกษาว่าเป็นกระบวนการในการกำหนดหรือหาจำนวนปริมาณอันดับ หรือรายละเอียดของคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมความสามารถของบุคคล โดยใช้แทนจำนวนและลักษณะที่วัด

เอ็ดเวิร์ด แอล ทอร์นไดค์ (Edward L. Thorndike 1972: 5) ได้ให้ความหมายของการวัดผลการศึกษาไว้ว่า เป็นการบอกคุณลักษณะของคนหนึ่งที่ได้พัฒนาขึ้นอย่างกว้างขวางจากการให้การศึกษา ซึ่งจะบอกคุณลักษณะได้ 2 วิธี

1. การบอกคุณลักษณะด้วยการทดสอบ
2. การบอกคุณลักษณะด้วยการสังเกตพฤติกรรม

โรเบิร์ต แอล อีเบล (Robert L. Eble 1972: 362) กล่าวว่า การประเมินผล คือ การตัดสินความสามารถ ซึ่งใช้คะแนนจากการวัดมาเป็นเครื่องพิจารณา ประกอบการตัดสิน และมีหลายกรณีที่ต้องใช้สิ่งอื่น ๆ มาประกอบ นอกจากการใช้คะแนน เช่น ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้น

นอร์แมน อี กรอนลันด์ (Norman E. Gronlund 1976: 6) ได้สรุปว่า การประเมินผลการศึกษา คือ กระบวนการพิจารณาที่มีระบบเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนตามจุดประสงค์ของการสอน

สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (2520: 68) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การวินิจฉัยตีราคา คุณค่า และชี้ขาดลงเป็นผลสรุปจากผลการวัดทั้งสิ้นทั้งปวงอย่างมี เหตุผล

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2520: 176) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใด ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ มาตรฐาน

ยุพิน พิพิธกุล (2524: 390) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การนำผลจากการวัดมาสรุปหรือตีค่า การประเมินผลนั้นจะต้องอาศัยการวัด

นอกจากนี้ พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์ (2526: 53) กล่าวว่า การ ประเมินผล คือ การตัดสินคุณค่าของเรื่องราวและวิธีการว่าบรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งอาจจะใช้วิธีการตัดสินจากมาตรฐานภายใน เช่น ความมีเหตุผลเป็นที่ ยอมรับและความถูกต้อง ฯลฯ เป็นต้น และอาจจะตัดสินโดยใช้มาตรฐานภายนอก เช่น การ เปรียบเทียบทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์ที่สำคัญ และประเมินผลโดยใช้มาตรฐานหรือผลงานที่เป็นที่ยอมรับ ว่าเป็นเลิศในแต่ละสาขาเป็นเกณฑ์

จากความหมายของการวัดและประเมินผลดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การวัดผล เป็นการพิจารณาหรือตีค่ารายละเอียดของคุณลักษณะหรือพฤติกรรมความสามารถของ บุคคลในเชิงปริมาณ ส่วนการประเมินผลเป็นการนำผลของการวัดมาตัดสินคุณค่า เพื่อสรุปว่ามี คุณภาพอย่างไร โดยอาจตัดสินจากเกณฑ์มาตรฐานภายในและมาตรฐานภายนอก ในส่วนที่เกี่ยวกับ การเรียนก็สามารถวินิจฉัยได้ว่าสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์ของการสอนทั้งนี้ นักเรียนจะต้องผ่านกระบวนการการวัดผลที่มีมาตรฐานที่ดี

ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาพฤติกรรม ที่ต้องการจะวัดตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เน้นวัดด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ ดังที่ เดือนใจ เกตุษา (2526: 90-92) อธิบายไว้ว่า การวัดผล วิชาสังคมศึกษา แยกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ

การวัดความรู้ความเข้าใจ เป็นการวัดสมรรถภาพสมองของผู้เรียน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถ ซึ่งผู้เรียนได้รับจากการสั่งสอนอบรมของครู หรือจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การวัดความรู้ความเข้าใจ อาจวัดเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้คือ ข้อเท็จจริง การสรุปหลักวิชาและการขยายหลักวิชา การค้นหาทฤษฎีและโครงสร้าง และการขยายความ

2. ด้านทักษะ

การวัดทักษะในวิชาสังคมศึกษาควรวัดให้ครบทุกด้านที่สำคัญ เช่น ทักษะในการหาแหล่งข้อมูล ทักษะในการแปลความหมาย รูปภาพ กราฟ แผนที่หรือสัญลักษณ์ ทักษะในการจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่ศึกษา ทักษะในการประเมินเหตุการณ์และหลักฐาน แล้วหาข้อสรุป ทักษะในการสร้างสมมติฐานที่สมเหตุสมผล

3. ด้านเจตคติ

การวัดเจตคติเป็นการวัดสมรรถภาพสมองของนักเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก การวัดพฤติกรรมด้านเจตคติในวิชาสังคมศึกษา เน้นวัดด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ 3 ด้าน คือ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ พฤติกรรมทางด้านสังคม และค่านิยม

ทำนองเดียวกัน ไบรอน จี แมสเซียลัส และ ซี เบนจามิน คอกซ์ (Byron G. Massialas and C. Benjamin Cox 1966: 245-270) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า พื้นฐานการวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์ที่สำคัญมี 2 ด้านคือ จุดประสงค์ด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้และทักษะทางสติปัญญา และจุดประสงค์ด้านเจตคติ ประกอบด้วย เจตคติและค่านิยม

จุดประสงค์ด้านความรู้ความเข้าใจ เป็นระดับการเรียนรู้จากง่ายไปถึงความยากที่ซับซ้อน หรือความรู้จากข้อเท็จจริงไปถึงความรู้ชั้นการสังเคราะห์และประเมินค่า ซึ่งจัดอันดับได้ 6 ระดับ คือ

1. ความรู้
2. ความเข้าใจ
3. การนำไปใช้

4. การวิเคราะห์
5. การสังเคราะห์
6. การประเมินค่า

ในระดับที่ 1 เป็นความสามารถในการจำได้ระลึกได้ ส่วนระดับที่ 2 ถึง 6 เป็นระดับความสามารถของทักษะและความสามารถของสติปัญญา

ส่วนจุดประสงค์ด้านเจตคติและค่านิยม เป็นการวัดและประเมินผลพฤติกรรมทางเจตคติและค่านิยม จำแนกเป็น 5 ระดับ จากระดับต่ำมากของการรับรู้จนถึงระดับสูงสุดของรูปแบบค่านิยมของสากล ไปสู่ปรัชญาชีวิต ซึ่งสามารถจำแนกจุดประสงค์ด้านเจตคติได้ ดังนี้

1. การยอมรับหรือสนใจ
 - 1.1 การรับรู้
 - 1.2 ตกลงใจรับรู้
 - 1.3 ตัดสินใจเลือกที่จะสนใจ
2. การตอบรับ
 - 2.1 ยินยอมนิ่งเฉย
 - 2.2 ตกลงใจตอบรับ
 - 2.3 พอใจที่จะตอบรับ
3. การประเมินค่า
 - 3.1 ยอมรับคุณค่า
 - 3.2 ชอบในคุณค่า
 - 3.3 การตัดสินใจ
4. การรวบรวม
 - 4.1 กระบวนการคิดของคุณค่า
 - 4.2 รวบรวมคุณค่าอย่าง เป็นระบบ
5. แสดงลักษณะโดยค่านิยมหรือค่านิยมที่ซับซ้อน
 - 5.1 วางหลักการ ลงความเห็น
 - 5.2 แสดงลักษณะ

นอร์แมน อี กรอนลันด์ (Norman E. Gronlund 1976: 17-18)

ได้อธิบายไว้ว่าโดยทั่วไปการประเมินผลการเรียนมีจุดประสงค์สำคัญ 2 ประการคือ

1. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนรู้ระหว่างการเรียนการสอน (Formative Evaluation)
2. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน เพื่อดูว่าการเรียนการสอนนั้นประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ (Summative Evaluation)

ระเบียบการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2521 พ.ศ.2529 (กรมวิชาการ 2530: 3-4) ได้กำหนดหลักการในการประเมินผลการเรียน ดังนี้คือ

1. สถานศึกษามีหน้าที่ประเมินผลการเรียน โดยความเห็นชอบของกลุ่มโรงเรียน
2. ประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชา โดยคิดเป็นหน่วยการเรียน การคิดจำนวนหน่วยการเรียนให้ถือปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
3. ประเมินผลการเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างแต่ละรายวิชา
4. ประเมินผลทั้งเพื่อปรับปรุงการเรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน

วิธีการประเมินผลการเรียนตามระเบียบการประเมินผลการเรียน

ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 พ.ศ.2529 (กรมวิชาการ 2530: 18-21) กำหนดให้มีการวัดและประเมินผล ดังนี้คือ

1. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียน ได้แก่ การวัดและประเมินผลที่ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา และนำผลที่ได้ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนของนักเรียนและการสอนของครู โดยประเมินดังนี้

1.1 แจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้และเกณฑ์ขั้นต่ำการผ่านรายวิชา ก่อนสอนรายวิชานั้น เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าต้องปฏิบัติอย่างไรจึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์

1.2 ประเมินผลก่อนเรียน เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานของผู้เรียน

1.3 ประเมินผลระหว่างเรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อศึกษาผลการเรียน ว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ และเมื่อทราบปัญหาและข้อบกพร่องของผู้เรียนแล้วก็จัดการสอนซ่อมเสริม และเพื่อนำผลการประเมินไปรวมกับการประเมินผลปลายภาคเรียน

1.4 การประเมินผลระหว่างภาคเรียน ให้ประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้และประเมินให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย โดยให้มีการวัดผลเพื่อเก็บคะแนนรายจุดประสงค์ วัดผลระหว่างภาคเรียน และประเมินผลด้านจิตพิสัย

1.5 ให้กลุ่มโรงเรียนกำหนดจุดประสงค์ที่จะวัดผลระหว่างภาคเรียนไว้เป็นหลักฐาน

1.6 ให้โรงเรียนกำหนดจุดประสงค์ที่จะวัดเพื่อเก็บคะแนน และกำหนดพฤติกรรมด้านจิตพิสัยที่จะประเมินแต่ละรายวิชาไว้เป็นหลักฐาน

1.7 คะแนนระหว่างภาคเรียน จะต้องประกอบด้วยคะแนน 3 ส่วน คือ คะแนนจากการวัดผลรายจุดประสงค์ คะแนนจากการวัดระหว่างภาคและคะแนนจากการประเมินด้านจิตพิสัย จะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้

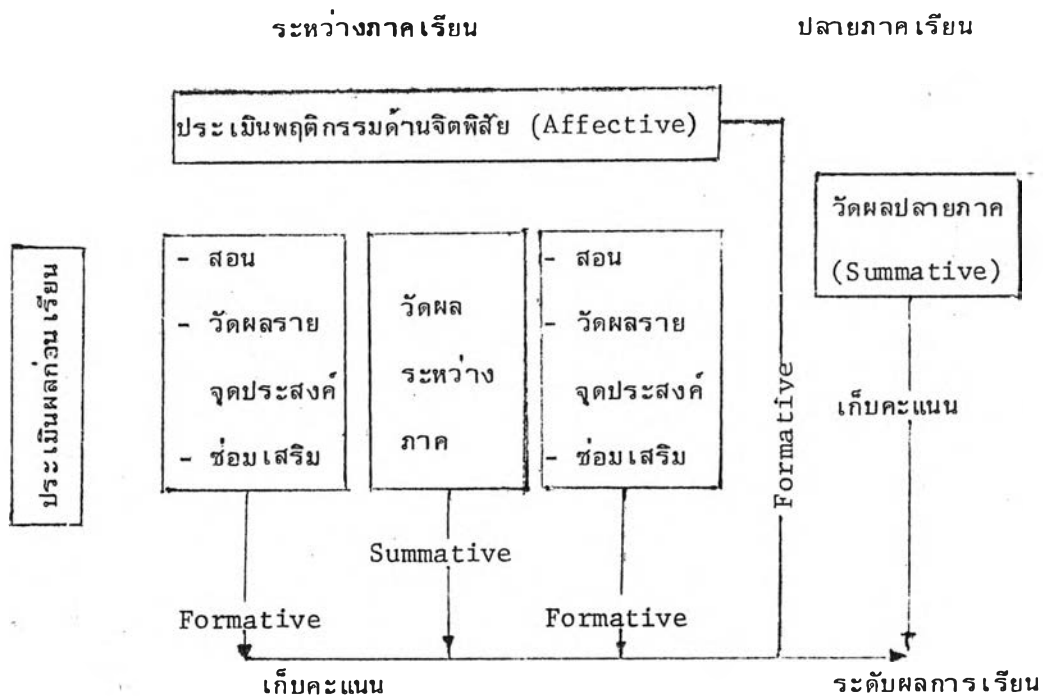
2. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา โดยปฏิบัติดังนี้

2.1 วัดผลปลายภาคเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียน เป็นการประเมินผลรวมสรุป โดยวัดให้ครอบคลุมจุดประสงค์สำคัญตามที่กล่าวไว้โรงเรียนกำหนด ทั้งนี้กลุ่มโรงเรียนจะต้องกำหนดจุดประสงค์ไว้เป็นหลักฐาน

2.2 นำคะแนนระหว่างภาครวมกับคะแนนปลายภาคเรียน ตามอัตราส่วนที่กลุ่มโรงเรียนกำหนด แล้วนำมาเปลี่ยนเป็นระดับผลการเรียน

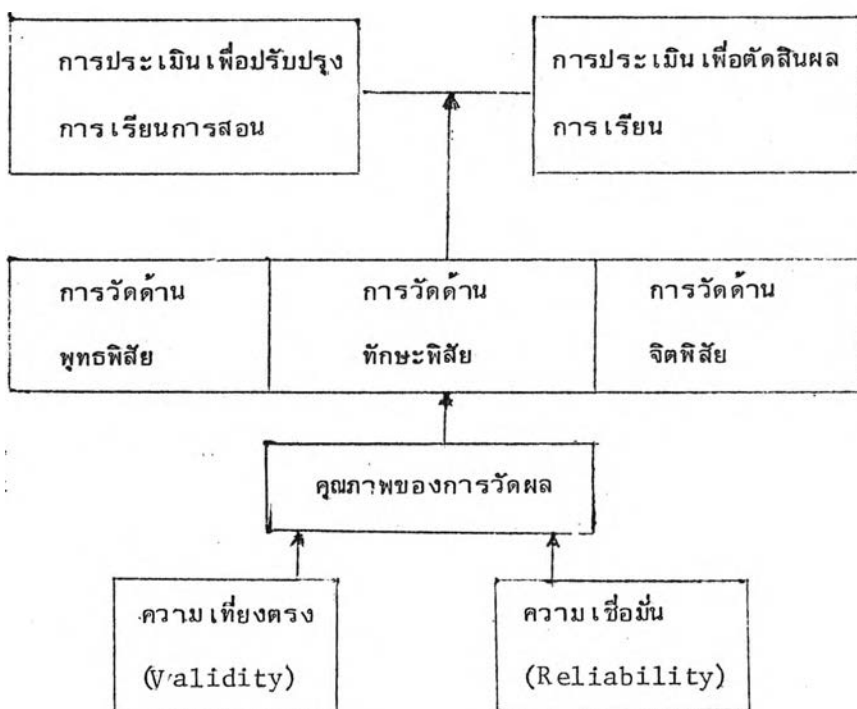
รูปแบบของวิธีการประเมินผลตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2529

ดังนั้นในการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียน ครู

ผู้สอนควรเข้าใจภาพรวมดังนี้

จะเห็นได้ว่าการจัดการประเมินผลตามหลักสูตรปัจจุบันได้ให้ครูและโรงเรียนมีบทบาทมากขึ้น กล่าวคือโรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผลการเรียนโดยความเห็นชอบของกลุ่มโรงเรียน และครูผู้สอนเป็นผู้สอบซึ่งมีผลดีในด้านที่ให้ครูผู้สอนมุ่งสอนเพื่อให้นักเรียนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น แทนที่จะมุ่งสอนให้นักเรียนสอบได้เท่านั้น ดังนั้นครูจะต้องวัดและประเมินผลการเรียนควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยพยายามหาทางแก้ไขปรับปรุง นักเรียนที่ยังไม่บรรลุเกณฑ์ที่กำหนดให้พัฒนาจนสามารถผ่านเกณฑ์นั้นได้ สำหรับนักเรียนที่เรียนดีอยู่แล้ว ควรส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมอีก

อย่างไรก็ตามการวัดและประเมินผลการเรียนในระหว่างการเรียนการสอนนับว่ามีความสำคัญต่อนักเรียนและครูมาก เพราะสามารถที่จะตรวจสอบว่านักเรียนคนใดมีผลสัมฤทธิ์ผ่านเกณฑ์แล้วหรือไม่ และยังใช้ผลการสอบเพื่อตรวจสอบตัวครูผู้สอนด้วย ซึ่งการวัดและประเมินผลการเรียนในลักษณะนี้จะช่วยปรับปรุงการสอนของครู และการเรียนของนักเรียนให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ได้มากที่สุด ครูผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญในการประเมินผลระหว่างภาคเรียนมากกว่าจะไปเน้นหนักในการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนในปลายภาคเรียน

การวัดและประเมินผล การเรียนวิชาสังคมศึกษาในแต่ละรายวิชา ได้ยึดถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 พ.ศ.2529 นอกจากนี้ เตือนใจ เกตุษา (2526: 85-86) ได้อธิบายว่า การประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน ครูจึงมีหน้าที่ที่จะต้องทำการประเมินผลการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียน เพื่อจุดประสงค์ใหญ่

4. ประการคือ

1. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน
2. เพื่อปรับปรุงการสอนของครู
3. เพื่อตัดสินผลการเรียน
4. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน

1. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน

การประเมินผลเพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียน ควรทำการประเมิน 2 ระยะ คือ

ก. ประเมินผลก่อนเรียน เป็นการประเมินผลผู้เรียนก่อนลงมือสอน เพื่อ ตรวจสอบความรู้พื้นฐาน และทักษะ เบื้องต้นของนักเรียนว่ามีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนวิชานั้นหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการจัดกลุ่มช่วยเหลือด้วยการสอนซ่อมเสริม หรือจัดโครงการเรียนเป็นพิเศษก่อนลงมือสอน การประเมินผลก่อนเรียนสามารถทำได้โดยประเมินจากผลการเรียนเดิม หรือนำข้อสอบที่ครูสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์สิ่งที่นักเรียนและเนื้อหาพื้นฐานที่จำเป็นซึ่งนักเรียนต้องรู้ก่อนเรียน มาจัดสอบในอาทิตย์แรกของการเปิดภาคเรียน แล้ววิเคราะห์ดูว่านักเรียนเก่ง-อ่อน เรื่องใด ครูจะได้ทำการช่วยเหลือเด็กแต่แรก

ข. ประเมินผลระหว่างเรียน เป็นการประเมินผลย่อย เพื่อตรวจสอบดูว่านักเรียนมีความรู้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละจุดประสงค์หรือไม่ ดังนั้นในการประเมินผลย่อยนี้ เมื่อครูสอนไปจุดประสงค์หนึ่ง ครูจะต้องทำการประเมินครั้งหนึ่ง และครูจะต้องบันทึกผล การประเมินแต่ละครั้งไว้ เมื่อสิ้นภาคเรียนก็จะรู้ว่านักเรียนมีความรู้ผ่านมากี่จุดประสงค์และคิดเป็นร้อยละเท่าไร ถ้านักเรียนคนใดมีข้อบกพร่องไม่สามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ครูจะต้องทำการสอนซ่อมเสริมให้ การสอนซ่อมเสริมนี้อาจทำได้โดยการให้นักเรียนทำงานเพิ่มเติม หรือครูอาจจะสอนเพิ่มเติมให้เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การประเมินผลระหว่างเรียนเป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบและพัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียน

2. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการสอนของครู

ครูอาจนำผลที่ได้จากการสอนมาเป็นเครื่องชี้แนะทางอ้อมว่าการสอนของครูเป็นอย่างไรจึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพในการนำผลจากการสอบมาใช้ปรับปรุงการสอนของครูนั้น ครูอาจทำได้โดยการตรวจสอบดูว่า เนื้อหาของข้อสอบตอบใดที่นักเรียนส่วนใหญ่ทำไม่ได้ แสดงว่า นักเรียนอาจไม่เข้าใจบทเรียนนั้น หรืออาจจะดูผลโดยรวมว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มอยู่ในระดับใด สูง ปานกลาง หรือระดับต่ำ ถ้าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำแสดงว่า ครูอาจใช้วิธีสอนที่ไม่เหมาะสมนักเรียนจึงไม่เกิดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผลการสอบดังที่กล่าวมาแล้วจะเป็นข้อมูลย้อนกลับให้ครูสำรวจวิธีการสอนของครูว่า มีข้อบกพร่องในด้านใดซึ่งจะช่วยทำให้ครูสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องได้ตรงจุด

3. การประเมินผล เพื่อตัดสินผลการเรียน

เป็นการประเมินผลเพื่อนำผลไปใช้ตัดสินความสามารถของนักเรียนจากที่เรียนกระบวนวิชานั้น ๆ ไปแล้วนักเรียนมีความรู้ความสามารถระดับใด มีความรู้ผ่านเกณฑ์หรือไม่ ควรจะให้สอบได้หรือสอบตก การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน ทำได้โดยการนำเอาคะแนนที่ได้จากการประเมินผลระหว่างภาคเรียนกับคะแนนที่ได้จากการประเมินผลปลายภาคเรียนไปรวมกันตามอัตราส่วนของแต่ละรายวิชา เช่น วิชาสังคมศึกษากำหนดอัตราส่วนของคะแนนระหว่างภาคเรียนกับปลายภาคเรียนไว้เป็น 5:5 หรือ 6:4 ใดๆอย่างหนึ่ง แล้วแต่ครูจะเลือกเอาตามความเหมาะสม แล้วจึงตัดสินให้ระดับผลการเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

4. การประเมินผล เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน

ผลที่ได้จากการวัดพฤติกรรมด้านเจตคติในวิชาสังคมศึกษาจะบ่งบอกให้ครูทราบว่า นักเรียนคนใดมีพฤติกรรมทางสังคมอย่างไร เป็นที่ยอมรับของสังคมหรือไม่ เมื่อตรวจสอบพบว่า นักเรียนคนใดมีพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ครูจะต้องทำการช่วยเหลือ เช่น การตักเตือนหรือชี้แนะให้นักเรียนทราบหรือเชิญผู้ปกครองของนักเรียนที่มีปัญหามารับปรึกษาเพื่อหาทางช่วยเหลือนักเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนวิชาสังคมศึกษาให้ครอบคลุมพฤติกรรมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ทุกด้านจำเป็นต้องใช้เทคนิคหรือเครื่องมือหลายวิธี ดังที่ ริชาร์ด ซี พิลลิปส์ (Richard C. Phillips 1974: 303 - 317) ได้เสนอแนะเทคนิคการประเมินผลที่เหมาะสมโดยเฉพาะในวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ การใช้แบบทดสอบมาตรฐาน และแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น การสังเกต รายงาน การอภิปรายกลุ่มย่อย แบบสอบถามประเมินค่า การบันทึกกิจกรรมของนักเรียน อัดซีวประวัติ การจดบันทึก การเยี่ยมบ้าน สังคมมิติ ทะเบียนสะสม เป็นต้น แบบสอบที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ มีดังนี้

1. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ

ครูผู้สอนสังคมศึกษาส่วนมากใช้แบบทดสอบแบบอัตนัยและปรนัย การใช้แบบทดสอบแบบเดียวจะไม่สามารถวัดความเข้าใจของนักเรียนได้อย่างแท้จริง แต่ควร

ใช้หลายแบบตามความเหมาะสม นอกจากแบบอัตนัยและปรนัย สำหรับใช้วัดความรู้ความเข้าใจแล้ว ยังมีแบบเติมคำ ถูก-ผิด จับคู่ และแบบทดสอบมาตรฐาน ซึ่งจะมีข้อดีและข้อจำกัดเฉพาะอย่างแตกต่างกันไป ครูจึงควรพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียน

2. แบบทดสอบวัดทักษะการเรียนรู้

การวัดทักษะพื้นฐานที่สัมพันธ์ในการเรียนสังคมศึกษา ได้แก่ ความเข้าใจแผนที่ การอ่านแผนภูมิและกราฟ การใช้เอกสารอ้างอิง และการใช้ดัชนี การวัดความสามารถในสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ การหาข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การตีความข้อมูล และการใช้หลักการ การวัดทักษะการเรียนรู้และการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญมาก ได้แก่ การประเมินข้อมูล การใช้เอกสารอ้างอิง การแยกความคิดเห็น จากข้อเท็จจริง การอ่านกราฟ การตีความข้อมูลจากสถิติ การเข้าใจอคติในข้อมูลเอกสาร รวมทั้งทักษะการใช้วัสดุสารในห้องสมุด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนสังคมศึกษา ดังนั้นการวัดทักษะของนักเรียนจึงต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง และต้องประเมินผลจากผลการปฏิบัติของนักเรียนเป็นสำคัญ

3. แบบทดสอบวัดเจตคติ

นักการศึกษาหลายท่านมีความเห็นพ้องกันว่า จุดประสงค์ด้านเจตคติเป็นจุดประสงค์ที่วัดได้ยาก ไม่เพียงเท่านั้นครูผู้สอนสังคมศึกษายังต้องใช้ความพยายามที่จะวินิจฉัยวางแผนการสอนเพื่อพัฒนาเจตคติของนักเรียนอีกด้วย เนื่องจากเจตคติของบุคคลอาจจะถูกกำหนดจากวิถีชีวิต บุคลิกภาพ การปกครองหรือศาสนา เครื่องมือในการวัดเจตคติได้รับการพัฒนาแบบทดสอบขึ้นอย่างมากมาย เช่น แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันมาก

ดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนวิชาสังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษามบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการ เรียนรู้ ครูสังคมศึกษาจำเป็นต้องคำนึงและตระหนักถึงความสำคัญของการวัดและประเมินผลตลอดจนเทคนิควิธีการและขั้นตอนของการวัดและการประเมินผลที่ดี ซึ่งมีดังนี้คือ

1. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนต้องให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของเนื้อหาวิชาในบทเรียน

2. การวัดและประเมินผลการเรียนในวิชาสังคมศึกษาจะต้องประเมินพฤติกรรมของนักเรียนให้ครอบคลุมทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ทักษะในการเรียนวิชาสังคมศึกษา และเจตคติที่พึงประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา

3. การประเมินผลการเรียนจะต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยประมาณผลก่อนเรียน เพื่อทราบพื้นฐานความรู้ของนักเรียน ประเมินผลทุกครั้งเมื่อจบการเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และสุดท้ายต้องประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน

4. ครูผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกเทคนิคและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนวิชาสังคมศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์และความสามารถของนักเรียนโดยพิจารณานักเรียนทั้งจากรายบุคคลและทั้งกลุ่ม

5. การวัดและประเมินผลควรจะทำอย่างมีระบบกล่าวคือ ควรมีการวางแผนอย่างมีระเบียบ ในกรณีที่มีผู้สอนหลายคน ก็ควรวางแผนร่วมกัน โดยเริ่มจากการพิจารณาจุดประสงค์การเรียนรู้ การสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร การพิจารณาสมรรถภาพที่ต้องการวัด เพื่อเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเครื่องมือในการวัดผล ตลอดจนนำผลการประเมินมาเปรียบเทียบและรายงานผลความก้าวหน้าแก่นักเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

1.3.6 แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

แอนน์ อนาสตาซี (Anne Anastasi 19 : 399-400) และ จัม ซี นันแนลลี (Jum C. Nunnally 1959: 266) ได้ให้ความหมายของแบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้คล้ายกันว่าเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสำเร็จในการทำกิจกรรม หรือการเรียนรู้บางอย่างที่เป็นผลมาจากการอบรมสั่งสอนโดยเฉพาะ

จาก Dictionary of Education ซึ่ง คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973: 7) เป็นบรรณาธิการได้ให้ความหมายของแบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า เป็นแบบสอบที่ออกแบบสำหรับวัดความรู้ของบุคคล ทักษะความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น หรือการวัดอย่างอื่นที่ประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ และมีคะแนนสำหรับผู้สอบแต่ละคน แบบสอบที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปเรียกว่า ชุดของแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Battery)

บุญส่ง นิลแก้ว (2519: 208-211) ได้แบ่งแบบสอบผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนตามจุดมุ่งหมายของการวัดออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Educational Achievement)
2. แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางอาชีพ (Vocational Achievement)

โดยทั่วไปแล้ว แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใช้เมื่อต้องการประเมินสภาพของแต่ละบุคคล เป็นครั้งสุดท้าย ดังนั้น แบบสอบชนิดนี้จึงเป็นแบบสอบที่มีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสำเร็จในการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ แบบทดสอบชนิดนี้มี 2 ประเภทคือ

1. แบบทดสอบที่เป็นมาตรฐาน (Standardized Test)
2. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง (Teacher-Made Test)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอน สำหรับวัดความรู้ที่ได้เรียนไปแล้วของนักเรียน ซึ่งอาจจะ เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเองหรือแบบทดสอบมาตรฐานก็ได้

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาประเภทที่ครูสร้างขึ้นเอง โดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้ของวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส 306 เป็นหลักในการสร้างแบบทดสอบ ซึ่งเป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ ใช้เวลาทำ 50 นาที ตรวจให้คะแนนข้อที่ตอบถูก 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับความสามารถในการอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.1 งานวิจัยภายในประเทศ

ปฐม นิคมานนท์ (2514: 56) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางการอ่าน แบบการรับรู้ และการสร้างความคิดรวบยอด ของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 7" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางการอ่าน แบบการรับรู้ และการสร้างความคิดรวบยอด ของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 7 กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 7 ในจังหวัดพระนคร และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 550 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย กับครูประจำชั้นอีก 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่าน แบบทดสอบวัดความเร็วในการอ่าน แบบทดสอบวัดแบบการรับรู้ชนิดรูปภาพและชนิดภาษา และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความคิดรวบยอด มีค่าสัมพันธ์อย่างสูงกับความสามารถในการอ่าน และพบว่า เด็กทั้งสองชั้นที่มีความสามารถทางการอ่านสูง จะสามารถสร้างความคิดรวบยอดได้ดีกว่าเด็กที่มีความสามารถทางการอ่านต่ำ สำหรับแบบการรับรู้ของครูประจำชั้นกับของนักเรียนพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2514: 64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาบทบาทเกี่ยวกับตน ความแตกต่างระหว่างตน และความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในการอ่านกับบทบาทเกี่ยวกับตน (ตนตามอัตภาพ ตนตามปณิธาน และความแตกต่างระหว่างตน) กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดธนบุรีและนครราชสีมา จำนวน 219 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการทดสอบค่าที t-test ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีตนตามอัตภาพสูง (Actual Self) สูง มีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยดีกว่าเด็กที่มีตนตามอัตภาพต่ำ เด็กที่มีตนตามปณิธาน (Ideal Self) สูง มีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยดีกว่าเด็กที่มีตนตามปณิธานต่ำ ทั้งนี้แสดงว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยดีกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

อุทัย แก้วขาว (2515: 90-91) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างความคิดรวบยอดและการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างความคิดรวบยอดกับการอ่าน (ความเข้าใจในการอ่าน ความเร็ว-ความถูกต้องในการอ่าน และความสามารถในการอ่าน) และเพื่อต้องการทราบความแตกต่างของการสร้างความคิดรวบยอดและการอ่านระหว่าง เด็กไทย- เด็กจีน- เด็กลูกครึ่งจีน เด็กชาย- เด็กหญิง และ เด็กในกรุง- เด็กชนบท กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในนครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรี และต่างจังหวัด จำนวน 495 คน ชาย 282 คน หญิง 213 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบทดสอบวัดการสร้างความคิดรวบยอด และแบบทดสอบวัดการอ่าน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความคิดรวบยอดมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับการอ่านทุก ๆ ด้าน คือ ความเข้าใจในการอ่าน ความเร็ว-ความถูกต้องในการอ่านและความสามารถในการอ่าน และพบอีกว่า เด็กที่มีการสร้างความคิดรวบยอดได้สูง ทำคะแนนการอ่านทุก ๆ ด้านสูงกว่าเด็กที่มีการสร้างความคิดรวบยอดได้ต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กจีนและเด็กลูกครึ่งไทย-จีน มีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดและความเข้าใจในการอ่านสูงกว่าเด็กไทย เด็กชายสามารถสร้างความคิดรวบยอดสูงกว่าเด็กหญิง แต่ไม่พบความแตกต่างกันในด้าน การอ่าน และเด็กในกรุงมีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดและการอ่านทุกด้านสูงกว่าเด็กชนบท

สมพิศ ชังชมแก้ว (2515: 72-77) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสามารถในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษามัธยมศึกษาปีที่สอง ของวิทยาลัยครูต่าง ๆ 5 แห่ง ในนครหลวงกรุงเทพธนบุรี" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษามัธยมศึกษาปีที่สอง ของวิทยาลัยครูต่าง ๆ 5 แห่ง ในนครหลวงกรุงเทพธนบุรี กลุ่มตัวอย่างประชากรได้แก่ นักเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษามัธยมศึกษาปีที่สอง ของวิทยาลัยครู 5 แห่ง ในนครหลวงกรุงเทพธนบุรี คือ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา สวนดุสิต พระนคร จันทระเกษม และเพชรบุรีวิทยาลัยฯ จำนวน 477 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบทดสอบอ่านภาษาไทย เพื่อวัดความสามารถในการแปลความ ตีความ และขยายความ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยสูงกว่า

นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูง จะเรียนวิชาต่าง ๆ ได้ผลดี และได้รับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย

ประพิมพ์พรณ์ สุธรรมวงศ์ (2517: 45) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

"ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่งในโรงเรียนสาธิต" มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการอ่านและผลสัมฤทธิ์ในการเรียน 4 หมวดวิชา ได้แก่ หมวดวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสาธิต มีการศึกษา 2516 กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสาธิต 3 แห่ง จำนวน 280 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความสามารถในการอ่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยปรากฏว่า ความสามารถในการอ่านมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนทั้ง 4 หมวดวิชา คือ นักเรียนที่ได้คะแนนจากแบบทดสอบของผู้วิจัยสูง ก็ได้คะแนนสัมฤทธิ์ผลในการเรียน 4 หมวดวิชาสูง ส่วนนักเรียนที่ได้คะแนนจากแบบทดสอบของผู้วิจัยต่ำ ก็ได้คะแนนสัมฤทธิ์ผลในการเรียน 4 หมวดวิชาต่ำด้วย มีนักเรียนเพียงบางส่วนที่ได้คะแนนไม่เป็นไปตามนี้

ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ (2524: 74-76) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความ

สัมพันธ์ระหว่างอัตราเร็วในการอ่าน ความเข้าใจ และสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตราความเร็วในการอ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราเร็วในการอ่าน ความเข้าใจ และสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาภาษาไทย และเพื่อเปรียบเทียบอัตราเร็วในการอ่านและความเข้าใจในสิ่งที่อ่านของนักเรียนชายและหญิง ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 120 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาล จำนวน 6 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบทดสอบอัตราเร็วในการอ่านและความเข้าใจในการอ่าน 3 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีหาค่าอัตราเร็วในการอ่าน เป็นค่าต่อนาที ความเข้าใจในการอ่าน เป็นร้อยละ ทิสัย ฐานนิยม มัชฌิม เลขคณิต ค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบอัตราเร็วและความเข้าใจในการอ่าน โดยการทดสอบค่าที (t-test) หาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราเร็วในการอ่าน ความเข้าใจในการอ่านและสัมฤทธิ์ผลในการเรียนภาษาไทย ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

มีอัตราเร็วในการอ่าน 198 คำต่อนาที มีความเข้าใจในการอ่าน ร้อยละ 49 และพบว่าอัตราเร็วในการอ่าน ความเข้าใจในการอ่าน และสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาภาษาไทย ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 อัตราเร็วในการอ่านและความเข้าใจในการอ่าน ไม่สามารถทำนายสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาภาษาไทยได้ นอกจากนี้นักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีอัตราเร็วในการอ่านและความเข้าใจในการอ่านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อัทธยา สายศิลป์ (2526: 59-61) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถภาพการอ่าน เร็วกับการสอนที่ฝึกตามกิจกรรมในคู่มือการสอนของกรมวิชาการ" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถภาพการอ่าน เร็วกับการสอนที่ฝึกตามกิจกรรมในคู่มือการสอนของกรมวิชาการ กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนวัดคอนยาง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาคเรียนที่ 1 แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 25 คน และกลุ่มควบคุม 25 คน โดยใช้วิธีจับคู่ขนาน (Match Pair) และสุ่มอย่างง่าย นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับการฝึกอ่านในช่วงเวลาภาษาไทย วันละ 20 นาที เป็นเวลา 7 สัปดาห์ โดยกลุ่มทดลองใช้ชุดฝึกสมรรถภาพการอ่านเร็วที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ส่วนกลุ่มควบคุมฝึกกิจกรรมในคู่มือการสอนภาษาไทยของกรมวิชาการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบทดสอบสมรรถภาพการอ่านเร็ว แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย และแบบสอบวัดเจตคติต่อภาษาไทย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเจตคติต่อภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ประไพ สุวัตติกุล (2526: 51-53) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการใช้แบบฝึกหัดเสริมทักษะแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ กับการใช้แบบฝึกหัดตามหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ในวิชา ท 305" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สองกลุ่ม ซึ่งต่างก็เรียนหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์เช่นเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนพิชัยรัตนาคาร อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2526 จำนวน 77 คน จากการ

ลุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลากจากสองห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 37 คน ให้เรียนโดยใช้แบบฝึกหัดเสริมทักษะประกอบการสอน และกลุ่มควบคุม 40 คน ให้เรียนโดยใช้แบบฝึกหัดตามหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ ท 305 การวิจัยดำเนินการตามแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบทดสอบมาตรฐานวัดความสามารถในการอ่าน ของสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และแบบฝึกหัดเสริมทักษะแบบปรนัยชนิดเลือกตอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 7 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANCOVA) และทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการอ่านสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการอ่านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มควบคุมมีความสามารถในการอ่านก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

สนิท ดั่งทรี (2526: 42-44) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาไทย โดยการใช้และไม่ใช้บทเสริมทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม" มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้บทเสริมทักษะประกอบการสอน กับการเรียนโดยไม่ใช้บทเสริมทักษะประกอบการสอนว่าแตกต่างกันหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนกช่างก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2525 จำนวน 60 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย แล้วแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง ซึ่งเรียนโดยใช้บทเสริมทักษะประกอบการสอน จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุมซึ่งเรียนโดยไม่ใช้บทเสริมทักษะประกอบการสอน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บทเสริมทักษะประกอบการสอน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และแบบทดสอบมาตรฐานวัดความสามารถในการอ่าน ของสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนเสริมทักษะประกอบการสอน มีความสามารถในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยไม่ใช้บทเสริมทักษะประกอบการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมปอง ชำญงค์ (2528: 45-47) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราเร็วในการอ่าน ความเข้าใจในการอ่านและสัมฤทธิ์ผลในการเรียน ในวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตราเร็วในการอ่านและความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราเร็วในการอ่าน ความเข้าใจในการอ่าน และสัมฤทธิ์ผลในการเรียน ในวิชาภาษาอังกฤษ ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 240 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 แห่ง ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบอัตราเร็วในการอ่านและความเข้าใจในการอ่าน ส่วนสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ได้มาจากระดับคะแนนวิชาภาษาอังกฤษที่นักเรียนได้รับในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2528 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติหาค่าอัตราเร็วในการอ่าน เป็นค่าต่อหน้าที่ ความเข้าใจในการอ่าน เป็นร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าสัมประสิทธิ์หาค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีอัตราเร็วในการอ่านภาษาอังกฤษ 104 คำต่อหน้าที่ มีความเข้าใจในการอ่าน ร้อยละ 53 สัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับอัตราเร็วในการอ่านและความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ยงยุทธ ยืนยงค์ (2529: 51-60) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการอ่านระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2528 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี จำนวน 14 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 377 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบทดสอบประสิทธิภาพการอ่าน ซึ่งมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.7012 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการทดสอบค่าซี (Z-test) ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.1527 และ ประสิทธิภาพการอ่านระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 จากการวิจัยนี้พบว่า ประสิทธิภาพการอ่านของนักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียนชาย

1.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมรี วิทท์ (Mary Witt 1962: 198-204) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of the Effectiveness of Certain Techniques of Reading Instruction in Developing the Ability of Junior High School Students to Conceptualize Social Studies Content" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลการใช้เทคนิคการสอนอ่าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของนักเรียน จากเนื้อหาในวิชาสังคมศึกษา ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนเกรด 7 และเกรด 8 จำนวน 58 คน ซึ่งได้จากการใช้คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบสังคมศึกษาและภาษาของแคลิฟอร์เนีย (California Language and Social Studies Tests) แล้วแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเท่ากัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการอ่านในใจ (Iowa Silent Reading Test) และ STEP Social Studies Test ซึ่งเกี่ยวกับความคิดรวบยอดเฉพาะทางสังคมศึกษา 10 ประการ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านมีความสัมพันธ์กับการสร้างความคิดรวบยอดเฉพาะทางสังคมศึกษา 10 ประการ ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การใช้เทคนิคการสอนอ่าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดเฉพาะทางสังคมศึกษา 10 ประการ ทำให้นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แคร์รี่ เอ็ม สก็อตต์ (Carrie M. Scott 1963 : 322-325) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Relationship Between Intelligence Quotients and Gain in Reading Achievement with Arithmetic Reasoning, Social Studies and Science" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเชาวน์ปัญญา ความสามารถในการอ่าน การให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สังคมศึกษา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนเกรด 5 และเกรด 6 จำนวน 670 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน แล้วแบ่งนักเรียนตามระดับความสามารถออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบผลสัมฤทธิ์ของสแตนฟอร์ด (Stanford Achievement Test) ชุดการสอบผลสัมฤทธิ์ระดับกลาง (Intermediate Battery) สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 และแบบวัดวุฒิภาวะทางสมองของแคลิฟอร์เนีย (California Test of Mental Maturity) คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนได้จากคะแนน

มาตรฐานของชาติ (National Norms) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Formula Correlations) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. นักเรียนกลุ่มต่ำมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาอยู่ในระดับสูง ($r = .80$) ส่วนค่าอื่น ๆ อยู่ในระดับต่ำ
2. นักเรียนกลุ่มปานกลางมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการอ่านกับวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับต่ำสุด ($r = .27$)
3. นักเรียนกลุ่มสูงมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเชาวน์ปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ในการอ่านและคะแนนผลสัมฤทธิ์วิชาสังคมศึกษา อยู่ในระดับต่ำสุด

เจมส์ เอ็ม คอฟฟี่ (James M. Coffee 1968: 1829 A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of Factors Related to Academic Success in a Selected Population of Seventh-Grade Students" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากร นักเรียนเกรด 7 จำนวน 189 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเมือง 1 โรงเรียน และในชนบท 2 โรงเรียน แล้วแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ นักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูง และนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ ข้อมูลได้จากการถามนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน เครื่องมือใช้แบบทดสอบและแบบสอบถามในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสนใจในการอ่าน การรับรู้ (Perception) ความคิดเกี่ยวกับตนเองและอุดมคติของนักเรียน ผลของการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูผู้สอน ความสนใจในการอ่านระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูงกับนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ ไม่มีความแตกต่างกัน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องความสนใจในการอ่านระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง

จอร์จ โอลิเวอร์ ฟิลลิปส์ (George Oliver Phillips 1970: 1084-1085 A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Relative Effectiveness of Three Instructional Approaches Upon the Reading Study-Habits and Attitudes, and Academic Performance of Disadvantaged Black College Freshmen"

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนผ่านและทักษะการเรียนรู้ 3 แบบ คือ แบบครูเป็นผู้นำ แบบเรียนด้วยตนเอง และแบบใช้สื่อทัศนูปกรณ์ ว่าแบบใดที่ช่วยให้ความสามารถในการอ่าน นิสัยและเจตคติในการเรียนและคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนดีขึ้น กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนิสิตปีที่ 1 ที่กำลังเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยนอร์ทโคโรไลนากลาง (North Carolina Central University) เป็นชาย 46 คน หญิง 56 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นด้วยการทดสอบ แล้วแบ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม และกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีนักศึกษาทั้งชายและหญิง และมีคะแนนสูง กลาง และต่ำ คละกันไป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามการอ่านของเดวิส (Davis Reading Test) แบบสำรวจนิสัยในการเรียนและเจตคติต่อการเรียนของ บราวน์ โฮล์ทซ์แมน (Brown-Holtzman Survey of Study Habits and Attitudes) และแบบสำรวจเจตคติในการอ่านของไพเฟอร์ (Peifer Reading Attitude Inventory) คะแนนผลสัมฤทธิ์ได้จากคะแนนเฉลี่ยในภาคเรียนที่ 1 และที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย กลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม สอนด้วยวิธีที่แตกต่างกัน กลุ่มที่ 1 สอนแบบมีครูเป็นผู้นำ (Teacher-Guided Approach) กลุ่มที่ 2 สอนแบบเรียนด้วยตนเอง (Individualized Approach) กลุ่มที่ 3 สอนด้วยสื่อทัศนูปกรณ์ (Audio Visual Approach) ส่วนกลุ่มควบคุมไม่มีการสอน สอบก่อนการสอนและหลังการสอนด้วยแบบสอบถามการอ่านของเดวิส (Davids Reading Test) แบบวัดนิสัยในการเรียนและเจตคติต่อการเรียนของ บราวน์ โฮล์ทซ์แมน (Brown-Holtzman Survey of Study Habits and Attitudes) และแบบสำรวจเจตคติในการอ่านของไพเฟอร์ (Peifer Reading Attitudes Inventory) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance) และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า เจตคติกับนิสัยในการเรียนรู้อาจจะดีขึ้นหรือลดลง เป็นเพราะวิธีการสอนอ่านที่แตกต่างกัน การสอนให้เรียนรู้ด้วยตนเองพบว่า มีประสิทธิภาพมากกว่าการสอนที่ครูแนะนำหรือแบบการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ และสรุปว่ามีปัจจัยอื่น ๆ อีกที่มีผลต่อเจตคติและนิสัยในการเรียนที่ต้องมีการวิจัยเพิ่มเติม

ริชาร์ด เจ โนเอท และคณะ (Richard J. Noeth and Others 1974 : 213-215) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "Predicting Success in the Study of Veterinary Science and Medicine" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวแปรที่เป็นตัว 11 ตัว ที่เป็นตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาคณะสัตวแพทย์ ตัวแปร 11 ตัว คือ คะแนนที่ได้จากแบบสอบวัดความถนัดทางสัตวแพทย์ (Veterinary Aptitude Test = VAT) ซึ่งประกอบด้วยคะแนนความเข้าใจในการอ่าน (VAT-RC), ความสามารถทางคณิตศาสตร์

(VAT-QA), วิทยาศาสตร์ (VAT-CS), ความจำทางภาษา (VAT-VL), คะแนนรวมความรู้ทางสัตวแพทย์ (VAT-CS), เกรดเฉลี่ยก่อนเข้าเรียน (Prevet GPA), เกรดเฉลี่ยวิทยาศาสตร์ (Sc. AV), ลำดับที่สอบได้ในระดับมัธยมปลาย (HSR), และคะแนนที่ได้จากการวัดความถนัดทางวิชาการ (Scholastic Aptitude Test = SAT) ซึ่งประกอบด้วย คะแนนความถนัดทางภาษา (SAT-V), ความถนัดทางการคำนวณ (SAT-Q), และคะแนนความถนัดรวม (SAT-T) ตัวอย่างประชากรเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะสัตวแพทย์ มหาวิทยาลัย เพอร์ดู (Purdue) ที่เรียนในภาคการศึกษาฤดูใบไม้ร่วงของปี 1969 กับปี 1970 จำนวน 100 คน ที่มีข้อมูลบันทึกสมบูรณจาก 125 คนที่เข้าเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดความถนัดทางสัตวแพทย์ (Veterinary Aptitude Test) ซึ่งประกอบด้วย แบบสอบความเข้าใจในการอ่าน (VAT-RC), แบบสอบความถนัดทางคณิตศาสตร์ (VAT-QA), และวิทยาศาสตร์ (VAT-S), แบบสอบวัดความจำทางภาษา (VAT-AM), แบบวัดความรู้ทางสัตวแพทย์ (VAT-CS) แบบสอบวัดความถนัดทางวิชาการ (Scholastic Aptitude Test) ซึ่งประกอบด้วย แบบวัดความถนัดทางภาษา (SAT-V), ความถนัดทางการคำนวณ (SAT-Q), และแบบวัดความถนัดรวม (SAT-T) และ เกรดเฉลี่ยก่อนเข้าศึกษาในคณะนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบสเต็ปทไวส์ (Stepwise) ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ได้แก่ เกรดเฉลี่ยก่อนเข้าเรียน ($r = .58$) เกรดเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์ ($r = .55$) และคะแนนรวม ($r = .51$) ตามลำดับ และพบว่า ตัวแปรที่ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีมี 5 ตัว เรียงตามลำดับดังนี้ คือ เกรดเฉลี่ยก่อนเข้าศึกษาในคณะนี้ ความจำทางภาษา ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในทางคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ($R^2 = .67$) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การพิจารณาคะแนนของแต่ละตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาคการศึกษาแรกของนักศึกษาได้เท่ากัน การใช้คะแนนจากตัวแปรร่วมกันทำนาย

ริชาร์ด ซี วิลสัน และโพลี กอดวิน เอนเบอร์คเคอร์ (Richard C. Wilson and Polly Godwin Einbecker 1974 : 234-234) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Does Reading Ability Predict College Performance." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 3 จากวิทยาลัย 4 แห่ง คือ Chipola Junior College, Gulf-Coast Community College, Oka-Loosa-Walton Junior College และ Pensacola Junior College จำนวน 898 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive

Random Sampling) ตัวอย่างประชากรมีอายุและจำนวนปีที่เรียนใกล้เคียงกัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบความสามารถในการอ่าน (Florida Twelfth Grade Test) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวัดจากคะแนนเฉลี่ยสะสม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบสเต็ปไวส์ (Stepwise) ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า ความสามารถในการอ่าน เป็นตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้

จินเนล ทูลลอสส์ นอร์แมน (Jeanelle Tulloss Norman 1987: 4345 A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Relationship Between Community College Students Attitude Toward Reading and Sex, Age, Race, Academic Retention and Achievement" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติในการอ่านกับเพศ อายุ เชื้อชาติ ความคงทนในการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาระดับวิทยาลัย ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ Kennedy-Halinski Reading Attitude Inventory, A Student Questionnaire และ Academic Retention Reports ผลการวิจัยพบว่า

1. มีความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติในการอ่านกับเพศของนักศึกษาระดับวิทยาลัย โดยที่นักศึกษาเพศหญิงจะมีคะแนนเจตคติสูงกว่าเพศชาย
2. อายุของนักศึกษากับเจตคติในการอ่าน มีความสัมพันธ์กันในทางบวก
3. ไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะมาสนับสนุนว่าเชื้อชาติของนักศึกษา มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอ่าน และเจตคติในการอ่านกับความคงทนในการเรียนรู้ของนักศึกษา
4. เจตคติในการอ่านมีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา
5. ตัวแปรเหล่านี้ทั้งหมดเมื่อรวมกันแล้ว สามารถเป็นตัวทำนายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อเจตคติในการอ่าน

มิเคิล วิลเลียม โคฮิค (Mikel William Cohick 1988: 1996A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Academic Achievement and The Ability of Post-Secondary Students To Read Assigned Materials" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถของนักศึกษา ในการอ่านงานที่ได้รับมอบหมาย (Assigned Material) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาที่เรียนวิชา เศรษฐศาสตร์ ใน North-Denny Texas State University ทุกคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย The Nelson-Denny Reading Test และงานที่ได้รับมอบหมาย วิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งนักศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความสนใจ ซึ่งมีความสามารถในการอ่านต่ำกว่าระดับความค้ำข้องใจ เป็นกลุ่มทดลองที่ให้อ่านงานที่มอบหมาย และกลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านสูงกว่าระดับความค้ำข้องใจในการอ่าน และเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการทดลองใด ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านของนักศึกษา มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า ความสามารถในการอ่าน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความค้ำข้องใจในการอ่าน นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มที่มีความสนใจจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนต่ำกว่ากลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศส่วนใหญ่

เป็นเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูง จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย และความสามารถในการอ่าน เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ นอกจากนี้เป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านของนักเรียนที่ใช้วิธีการสอนต่างกัน จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว นับว่าเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้อย่างมาก เพราะงานวิจัยส่วนใหญ่ จะเป็น เรื่องเกี่ยวกับความสามารถในการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. งานวิจัยเกี่ยวกับเจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.1 งานวิจัยในประเทศ

นภาพร เมขรรัชชานิช (2514: 66-67) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยในการเรียน ทศนคติในการเรียนกับสัมฤทธิ์ผลการเรียน" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยในการเรียน ทศนคติในการเรียนกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และเปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับนิสัยในการเรียนและทศนคติในการเรียน จำแนกตามเพศและแผนกวิชาวิทยาศาสตร์กับศิลป์ โดยศึกษาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนรัฐบาล ในเขตพระนคร สังกัดกรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 400 คน เป็นนักเรียนแผนกวิทยาศาสตร์ ชาย-หญิง 200 คน และนักเรียนแผนกศิลป์ ชาย-หญิง 200 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) เครื่องมือที่ใช้วิจัยได้แปลแบบสำรวจนิสัยในการเรียนและทศนคติในการเรียนของ บราวน์ และ โฮล์ทซ์แมน (Brown and Holtzman) แบบสำรวจแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจนิสัยในการเรียน และตอนที่ 2 เป็นแบบสำรวจทศนคติในการเรียน แล้วคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Formula) ระหว่างคะแนนนิสัยในการเรียน ทศนคติในการเรียนกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนที่กลุ่มตัวอย่างได้จากผลการสอบปลายปี ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2513 ผลการวิจัยสรุปได้ว่านิสัยในการเรียน ทศนคติในการเรียนมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง มีนิสัยในการเรียนและทศนคติในการเรียนดีกว่านักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อวยชัย วัชรธรรม (2521: 82) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้อัจฉริยะที่อยู่นอกเหนือความสามารถทางด้านสติปัญญา" มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยอาศัยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่อยู่นอกเหนือความสามารถทางด้านสติปัญญากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2519 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา จำนวน 238 คน เป็นนิสิตชาย 135 คน และเป็นนิสิตหญิง 103 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม เกี่ยวกับสถานภาพ

ทางสังคม และเศรษฐกิจของนิสิต กิจกรรมนอกชั้นเรียน และเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อมหาวิทยาลัย ต่ออาจารย์ผู้สอน ต่อวิชาที่เรียนและการเรียน และต่อวิชาชีพครู วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณแบบสแต็ปไวส์ (Stepwise) ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปร 5 ตัว มีความสัมพันธ์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมากน้อยตามลำดับ คือ ทัศนคติที่มีต่อการ เรียนและวิชาที่เรียน การทำวารสารหนังสือพิมพ์หรือบทความ การอ่านหนังสือพิมพ์หรือวารสาร เพศชายและการมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 นี้มีอำนาจในการทำนายผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน ร้อยละ 10.66

พิทักษ์ พูลรัตน์ (2522 : 181) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยบางประการที่มี อิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักการศึกษาวิทยาลัยครูยะลา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยบางประการว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ทางการศึกษาหรือไม่ โดยศึกษาจากนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นปีที่ 2 ของวิทยาลัยครูยะลาในการศึกษา 2520-2521 โดยศึกษาเฉพาะนักศึกษาที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 257 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าซี (Z-test) ผลการวิจัยพบว่า ที่พักและความห่างไกลของที่พัก จากวิทยาลัยเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเภทของโรงเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ตั้งของโรงเรียน การปรับตัว การเข้าร่วมกิจกรรม ความตั้งใจเรียน เจตคติต่อ วิชาเรียน ต่ออาจารย์ผู้สอน ค่าใช้จ่ายประจำเดือน อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา และการศึกษาของบิดามารดา เป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

สุวิมล ว่องวานิช (2523 : 59-62) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สหสัมพันธ์เชิง พหุคูณระหว่างองค์ประกอบด้านเขาวนปัญญา ปัญหส่วนตัว นิสัยและทัศนคติทางการเรียนกับผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างองค์ประกอบด้านเขาวนปัญญา ปัญหส่วนตัว นิสัย และทัศนคติทางการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แล้วสร้างสมการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากกลุ่มตัวทำนายที่ดีที่สุด กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,175 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage

Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดเชาวันบัญญัติ (Standard Progressive Matrices) แบบสำรวจปัญหาส่วนตัวของ มูนีย์ (Mooney Problem Check List) และ แบบสำรวจนิสัยและทัศนคติทางการเรียนที่พัฒนาจากของ บราวน์ และ โสลท์ซแมน วิเคราะห์ ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ (Stepwise Multiple Regression Analysis) แบบฟอร์เวิร์ด อินคลูชัน (Forward Inclusion) ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบด้านเชาวันบัญญัติ นิสัย และทัศนคติมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และกลุ่มตัวทำนายที่ดีที่สุดประกอบด้วยทั้ง 3 ตัวดังกล่าว ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 32.74 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ .64 นอกจากนี้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวทำนาย ทั้ง 3 ตัว กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ตัวทำนายที่ดีที่สุดเรียงตามลำดับ ดังนี้ เชาวันบัญญัติ นิสัย และทัศนคติทางการเรียนและปัญหาส่วนตัว

ธวัชไชย แสงจักร์ (2525: 50-53) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสามชุกรัตนโกการาม อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2524 จำนวน 80 คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากกลุ่มทดลองสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มควบคุมสอนโดยวิธีสอนที่ใช้สอนตามปกติ ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง กลุ่มละ 21 คาบ คาบละ 50 นาที โดยทั้งสองกลุ่มใช้บทเรียนเดียวกัน ค่าเนินการสอนโดยใช้แบบแผนวิจัยแบบ Randomized Control-Group Pretest Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย มีค่าความเชื่อมั่น 0.6707 และแบบวัดทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย มีค่าความเชื่อมั่น 0.7807 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลอง

สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อวยชัย โขคนุณยสิทธิ์ (2525: 52-54) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาผลสัมฤทธิ์และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา เรื่อง "การพัฒนาประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนเป็นทีม" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา เรื่อง "การพัฒนาประเทศ" ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนเป็นทีม กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม เขตราชบุรีบูรณะ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2524 จำนวน 90 คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 45 คน และกลุ่มควบคุม 45 คน นักเรียนกลุ่มทดลองเรียนโดยการเรียนเป็นทีม และกลุ่มควบคุมเรียนจากการสอนตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 15 คาบ คาบละ 50 นาทีเท่ากัน และใช้เนื้อหาในการทดลองเหมือนกัน ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัย Randomized Control Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ความเชื่อมั่น .9898) และแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา (ความเชื่อมั่น .6444) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนในกลุ่มทดลองพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัลลภา จันทร์เพ็ญ (2526: 104-108) ได้ศึกษาเรื่อง "ปัจจัยคัดสรรที่ เกี่ยวข้องกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงและนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิสัยในการเรียน ทัศนคติต่อการเรียนและความรับผิดชอบของนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง และนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ พร้อมทั้งทำการสำรวจลักษณะของเพื่อนที่คบ

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัด กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษาในส่วนกลาง เขตกรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 320 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง 160 คน และกลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ 160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจนิสัยในการเรียนและทัศนคติต่อการเรียน ซึ่งพัฒนา มาจากแบบสำรวจของบราวน์ และโฮลท์ซแมน (Brown and Holtzman) และแบบสำรวจที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ การทดสอบค่าที (t-test) และการ วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ ผลของการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงมีนิสัยในการเรียนทัศนคติต่อการ เรียนดีกว่านักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ นักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง ส่วนมาก คบเพื่อนสนิทที่มีลักษณะดังนี้ คือ สนใจการเรียน มีความรับผิดชอบงานดี กระตือรือร้น เป็นกันเอง คุยสนุกตลกขบขัน ร่าเริง ชอบช่วยเหลือผู้อื่น รักความเจริญก้าวหน้าและมีเหตุผล สำหรับนักเรียน ที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ ส่วนมากคบเพื่อนสนิทที่มีลักษณะดังนี้ คือ ร่าเริง เป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ดี คุยสนุก ตลกขบขัน เปิดเผย กล้าแสดงออก ทำอะไรตามสบาย ชอบสมาคม มีความจริงใจ และชอบร้องเพลง

ณรงค์ กิจสนาโยธิน (2526: 67) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่าง องค์ประกอบคัดสรรซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขตการศึกษา 7" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า องค์ประกอบ คัดสรรซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา องค์ประกอบใดบ้างที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีในการ พยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา วิธีการวิจัยกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2525 จากโรงเรียนในเขตการศึกษา 7 จำนวน 414 คน โดยการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับ องค์ประกอบคัดสรรซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา และแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Science) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็น ขั้น ๆ ผลของการวิจัยพบว่าตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

ได้แก่ ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง การติดตามข่าวเหตุการณ์สำคัญทางวิทยุ สถานภาพสมรสของบิดามารดา การประชุมกิจกรรมของโรงเรียน รายได้ของครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมนุมสังคมศึกษา การชมภาพยนตร์และภาพนิ่งเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา การไปศึกษานอกสถานที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา การติดตามข่าวเหตุการณ์สำคัญทางโทรทัศน์ การฟังวิทยากรที่โรงเรียนเชิญ มาให้ความรู้ ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา การหาความรู้ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานที่ราชการ นักเรียนเป็นบุตรคนที่เท่าไรของครอบครัว

พรรณอร อุชฎาภ (2527: 80-84) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาทัศนคติของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6) ในโรงเรียนรัฐบาลที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็น ปัญหา และความต้องการของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6) ที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เปรียบเทียบทัศนคติของครูที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ตามตัวแปรต่อไปนี้คือ เพศ อายุราชการ วุฒิต่างการศึกษา เปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ตามตัวแปรต่อไปนี้ คือ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา อาชีพของบิดาหรือมารดาหรือผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และ เปรียบเทียบทัศนคติของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6) ที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นครูที่สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6) จำนวน 44 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6) จำนวน 723 คน ในโรงเรียนรัฐบาล เขตการศึกษา 3 ปีการศึกษา 2527 การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามวัดทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ทดสอบแบบรายคู่ โดยใช้ Studentized Range Statistics แบบ Newman Keuls' Method และอัตราส่วนร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีเพศ อายุราชการ และวุฒิต่างการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่มีเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และระดับการศึกษาของบิดาหรือมารดา หรือผู้ปกครองต่างกัน มีทัศนคติต่อการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่มีบิดาหรือมารดา หรือผู้ปกครอง ประกอบอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูและนักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมเกียรติ สุริยะกุล (2527: 58-61) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษา เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิธีสอนในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และการใช้คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เจตคติต่อวิธีสอนและการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิธีสอน โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ เรียนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับกลุ่มนักเรียนที่เรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษา นิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรได้จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2526 ของโรงเรียนภูเก็ตวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 83 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากแบ่ง เป็นกลุ่มทดลอง 41 คน กลุ่มควบคุม 42 คน กลุ่มทดลองเรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มควบคุม เรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ใช้วิชาเศรษฐศาสตร์เป็น เนื้อหาในการสอน ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที โดยทั้งสองกลุ่ม ใช้เนื้อหาเดียวกันในการดำเนินการทดลองครั้งนี้ใช้แผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษานิตเลือกตอบ เรื่องการผลิต การบริโภค การแบ่งสรร และการ แลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาลที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .7449 และแบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาที่มีค่าความเชื่อมั่น .8185 วิเคราะห์ข้อมูลโดย การหาค่า t-test ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องการผลิต การบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจ ภาครัฐบาลระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 ไม่พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมในด้านเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา และพบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เอกฉัตร พัฒราช (2528: 46-48) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาในภาคกลาง" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา วิทยาลัยพลศึกษาในภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2527 วิทยาลัยพลศึกษาในภาคกลาง รวม 5 แห่ง จำนวน 494 เป็นนักศึกษาหญิง 156 คน และนักศึกษาชาย 338 คน โดยการสุ่มตัวอย่างนักศึกษาชายมาร้อยละ 50 และนักศึกษาหญิง ร้อยละ 100 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษและแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา วิทยาลัยพลศึกษา ในภาคกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ราตรี อิวสวัสดิ์ (2529: 49-55) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตการศึกษา 1" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2528 จำนวน 546 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวัดเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ แบบถามสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package

for the Social Science: SPSS) ที่สถาบันคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า

1. เจตคติต่อวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. เจตคติต่อวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุริย์รัตน์ ศิริรัตน์ (2531: 99-101) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อวิชากฎหมายและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชากฎหมายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 7" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อวิชากฎหมาย และความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อวิชากฎหมายและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชากฎหมายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 7 กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังเรียนวิชากฎหมาย (ส 071) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2530 จากโรงเรียนในเขตการศึกษา 7 จำนวน 480 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นหลายชั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดทัศนคติต่อวิชากฎหมาย มีค่าความเที่ยง 0.855 และแบบสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชากฎหมายมีค่าความเที่ยง 0.752 วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่ามัธยฐาน เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 7 มีทัศนคติทางบวกต่อวิชากฎหมาย ทัศนคติต่อวิชากฎหมายและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชากฎหมายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 7 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.30

1.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เอส บี คาน และ เดนนีส เอ็ม โรเบิร์ต (S.B. Klan and Dennis M. Roberts 1969: 951-954) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Relationships Among Study Habits and Attitudes, Aptitude and Grade 8 Achievement. มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความเที่ยงของแบบสำรวจเจตคติและนิสัยในการเรียนรู้ (The Survey of Study Habits and Attitudes - SSHA) ฉบับปรับปรุง ว่าจะสามารถทำนายคะแนนผลสัมฤทธิ์มาตรฐานและทำนายคะแนนที่ได้จากแบบสอบที่ครูจัดทำขึ้นให้นักเรียนเกรด 8 ได้เพียงใด

2. เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแบบสอบมาตรฐานด้านเจตคติกับคะแนนผลสัมฤทธิ์ที่มาตรฐานและคะแนนจากแบบสอบที่ครูสร้างขึ้น

กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชายหญิงเกรด 8 จำนวน 240 คน จาก 4 โรงเรียน ๆ ละ 2 ห้องเรียน รวม 8 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบฉบับปรับปรุง SSHA (Studies Habits and Attitudes) ใช้วัดเจตคติที่มีต่อครูและการเรียน วัดนิสัยในการเรียนรู้ และแบบทดสอบความถนัดเชิงวิชาการของแคนาดา (Canadian Academic Attitude Test = CAAT) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้จากเกรดเฉลี่ยปลายปีและคะแนนที่ได้จากการสอบ โดยใช้แบบสอบผลสัมฤทธิ์มาตรฐาน 3 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบสเต็ปท์ไวส์ (Stepwise) ผลการวิจัยพบว่า คะแนนที่ได้จากแบบสอบวัดเจตคติและนิสัยในการเรียน (SSHA) และคะแนนความถนัดเชิงวิชาการ (CAAT) มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคะแนนจากแบบสอบวัดเจตคติและนิสัยในการเรียน (SSHA) มีความสัมพันธ์เชิงพหุคูณกับคะแนนผลสัมฤทธิ์ที่ครูสร้างขึ้นและคะแนนจากแบบสอบมาตรฐาน

แดเนี่ยล ซี นิล, จิล และเวอร์เนอร์ ทิสเมอร์ (Danile C. Neale, Neol Gill and Werner Tismern 1970: 232-237) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Relationship Between Attitudes Toward School Subjects and School Achievement" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิชาที่เรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากเจตคติดังกล่าว ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่มีต่อ

วิชาที่เรียนตลอดปีการศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนเกรด 6 จำนวน 215 คน ชาย 105 คน หญิง 110 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามเกี่ยวกับ เจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาเรียนและแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิเคราะห์ ข้อมูลทางสถิติ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Intercorrelation and Multiple Correlation) และวิเคราะห์ความแปรปรวน 2 ทาง (Two-Way Anova) ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา คณิตศาสตร์ และการ อ่าน ของนักเรียนชาย มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับ นักเรียนหญิง การอ่านมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

โทมัส เจฟฟรีย์ ลาเบลล์ (Thomas Jeffrey Labelle 1970 : 1624 A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Attitudes and Academic Achievement Among Male and Female Anglo and Spanish American Fifth Grade Students" มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่ำ ตามการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เพื่อวัดและวิเคราะห์ความ แตกต่างในความหมายของมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน 10 ข้อ ของนักเรียนที่มีสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมต่างกัน 3 ระดับ นักเรียน 2 กลุ่ม เชื้อชาติ 2 เพศ และระดับของผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน 3 ระดับ ของนักเรียนเกรด 5 ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนใน โรงเรียนรัฐบาล 14 แห่ง ในมลรัฐนิว เม็กซิโก จำนวน 882 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบ แบ่งชั้นหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบและแบบสอบถาม การวิเคราะห์ ข้อมูลทางสถิติ ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อการเรียนไม่มี ความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่สถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมต่างกัน ทำให้นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนแตกต่างกัน

จูน กอลเลสซิช (June Gallessich 1970 : 173-176) ได้ทำการวิจัย

เรื่อง "An Investigation of Correlates of Academic Success of Freshman Engineering Students" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนกับตัวทำนาย 81 ตัว ได้แก่ ตัวแปรด้านบุคลิกภาพ ภูมิหลังของนักเรียน ความเห็นของ นักเรียน นิสัยและทัศนคติต่อการเรียนและอื่น ๆ โดยศึกษาจากนักศึกษาปีที่ 1 คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเท็กซัส จำนวน 164 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ของเอ็ดเวิร์ด (Edwards Personal Preference Schedule = EPPS) แบบทดสอบ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Effective Study Test = EST) และแบบสำรวจนิสัยและเจตคติในการเรียนของ บราวน์ และโฮลท์ซแมน (The Survey of Study Habits and Attitudes = SSHA; Brown and Holtzman) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ใช้ตัวทำนายทุกตัวที่มีส่วนร่วมในการทำนาย พบว่า ค่า R^2 เพิ่มขึ้นจากการทำนายด้านความถนัดร่วมกับผลสัมฤทธิ์เดิม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าตัวแปรที่ศึกษาร่วมกันทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้

ฮอลโล เดวิส ฟรานซิส (Hallie Davis Francies 1971: 1333-A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Arithmetic Attitudes and Arithmetic Achievement of Fourth and Six Grade Students in Urban Poverty-Area Elementary Schools" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเกรด 4 และ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สมมติฐานการวิจัยได้ยึดหลักทฤษฎีพัฒนาการของ เซอร์ฟ และ แคนทริล (Sherif and Cantril) ที่ว่าสมาชิกในกลุ่มจะสะท้อนให้เห็นเจตคติและความรู้สึกของกลุ่มนั้น ถ้าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มีความสำคัญต่อตัวนักเรียนแล้ว นักเรียนจะแสดงเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ออกมาให้เห็นได้ ซึ่งเจตคติที่แสดงออกมาให้เห็นนี้จะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ด้วย ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนเกรด 4 และเกรด 6 จำนวน 180 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 9 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของสแตนฟอร์ด (Stanford Achievement Test) แบบวัดเจตคติใช้เทคนิคซีแมนติก ดิฟเฟอเรนเชียล (Semantic Differential) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและสูงมีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักเรียนเกรด 4 มีเจตคติที่ดีในเรื่องความรู้สึกส่วนตัวต่อวิชาคณิตศาสตร์มากกว่านักเรียนเกรด 6 และนักเรียนเกรด 6 มีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์เรื่องความสำคัญมากกว่านักเรียนเกรด 4 นั่นคือ เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเปลี่ยนแปลงเมื่อนักเรียนโตขึ้นเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชายหญิงไม่แตกต่างกัน

วิลเลียม แพทริค ไดเฮน (William Patrick Deighan 1971: 3333-A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Examination of the Relationship Between Teachers Attitudes Toward Arithmetic and the Attitudes of Their Students Toward Arithmetic." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ กับความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางคณิตศาสตร์ของครูและนักเรียน กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนเกรด 3-6 จำนวน 1022 คน ครู 44 คน ใน

โรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในเขตชนบท เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบวัดเจตคติ 2 ชนิด คือ แบบตอบใช่ ไม่ใช่ ของ แอนโทเนน (Anttonen) และ แบบซีแมนติก ดิฟเฟอเรนเซียล (Semantic Differential Scale) และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ 2 ชนิด คือ แบบทดสอบวัดทักษะพื้นฐานไอโอดับบลิวเอ (IOWA Test of Basic Skills) และแบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาของธอร์นไดค์ (Lorge Thorndike of Intelligence) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางคณิตศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนคณิตศาสตร์ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางคณิตศาสตร์ของครูและนักเรียนไม่ปรากฏ

อัลเบิร์ต เคนเนท แมสแตนต์อูโอโน (Albert Kenneth Mastantuono 1971: 248-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Examination of Four Arithmetic Attitude Scales." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการทดสอบเจตคติทางคณิตศาสตร์ 4 แบบ ที่จะทดสอบเจตคติทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนเกรด 3 และเกรด 5 กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนเกรด 3 และเกรด 5 ในโรงเรียนประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ แบบวัดเจตคติทางคณิตศาสตร์ 4 แบบ คือแบบมาตราส่วนประเมินค่าของเธอร์สโตน (Thurstone Scale) แบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบบมาตราส่วนประเมินค่าของฮอยท์ (Type Hoyt Scale) แบบมาตราส่วนประเมินค่าของซีแมนติก ดิฟเฟอเรนเซียล (Semantic Differential Scale) ซึ่งใช้วัดความคิดรวบยอดเรื่อง "คณิตศาสตร์และตัวฉัน" ส่วนแบบวัดอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบทักษะพื้นฐาน ไอ โอดับบลิว เอ (IOWA Test of Basic Skills) และแบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาของลอร์จ ธอร์นไดค์ (Lorge Thorndike of Intelligence) สำหรับเด็กเกรด 3 และแบบทดสอบวัดทางด้านจิตใจ (California Test of Mental Maturity) วัดระดับสติปัญญาของเด็กเกรด 5 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแบบวัดเจตคติทางคณิตศาสตร์ทั้ง 4 แบบ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.01 และคะแนนเจตคติทางคณิตศาสตร์มีส่วนช่วยอย่างมากในการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนคณิตศาสตร์

อัลเบิร์ต เพอร์รี่ พรูเอท์ (Albert Perry Prueth 1978: 70611 A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "High School Student's Knowledge and Attitudes Toward Law" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และเจตคติต่อกฎหมายของนักเรียน โดยศึกษาจากกลุ่ม

ตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 800 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดความรู้ และแบบวัดเจตคติต่อกฎหมาย การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน (Variance) ตามแบบวัดของนิวแมน เคิลส์ (Newman-Keuls Procedure Inventory) และค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (The Pearson Product-Correlation Procedure) ผลการวิจัยปรากฏว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางกฎหมาย และ เจตคติต่อกฎหมายมีมากพอที่จะปฏิเสธสมมติฐานที่ว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางกฎหมาย และ เจตคติต่อกฎหมายของนักเรียน นักเรียนที่มีความรู้ด้านกฎหมายมากที่สุด มีเจตคติต่อกฎหมายมากที่สุดด้วย

ลินดา ดับบลิว ฮัฟ และ มาร์ธา เค. ปีเปอร์ (Linda W. Hough and Martha K. Piper 1982: 33-37) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Relationship Between Attitudes Toward Science and Science Achievement" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิทยาศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนระดับ 4, 5 และ 6 จำนวน 583 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของฮัฟ (Hough Pupil Process Test) และแบบวัดเจตคติ (Hough Attitude Inventory) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อวิทยาศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.45$)

โมฮัมเหม็ด สุไลมาน อับดุลราห์มาน แอล รูวาซิด (Mohammed Suliman Abdulrahman Al-Ruwashid 1984: 1357 A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Effects of Lecture Only and Lecture Laboratory Approach on Riyadh Junior College Saudi Arabia Chemistry Students' Achievement and Attitudes" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการสอนแบบบรรยายกับการสอนแบบปฏิบัติทดลองประกอบการบรรยายต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี และเจตคติต่อวิชาเคมีของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ริยาด ซาอุดีอาระเบีย ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนที่เรียนวิชาเคมี 041 จำนวน 128 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม โดยวิธีสุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มแรก มีจำนวน 62 คน สอนแบบบรรยาย กลุ่มหลังจำนวน 66 คน สอนแบบปฏิบัติทดลองประกอบการบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี และแบบวัดเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้ค่าสถิติ ANOVA, ANCOVA ทาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และทดสอบความมีนัยสำคัญด้วยค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปฏิบัติทดลองประกอบการบรรยายมีเจตคติต่อวิชาเคมีสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. เจตคติต่อวิชาเคมีมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โจเซฟ สตีฟ โอลิเวอร์ (Joseph Steve Oliver 1987: 2983-A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Longitudinal Study of Attitude, Motivation and Self-Concept as Predictors of Achievement In and Commitment to Science among Adolescent Students." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตคติ แรงจูงใจ อัตมโนทัศน์ในแง่เป็นตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนวัยรุ่น ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยในเบื้องต้น ช่วงปี 1980-1981 เก็บข้อมูลจากนักเรียนจำนวน 5,000 คน จากโรงเรียนใน Central North Carolina ที่เรียนอยู่ในระดับ 6 - ระดับ 10 และเก็บข้อมูลอีกครั้งในปี 1985-1986 โดยจะเลือกเก็บจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับ 8 และ 10 ซึ่งมาจากกลุ่มตัวอย่างของการเก็บข้อมูลครั้งแรก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวัดเจตคติของ Simpson-Troost Attitude การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ใช้คะแนนเฉลี่ยของวิชาวิทยาศาสตร์จนถึงระดับมัธยมปลาย การเลือกเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ดูจากจำนวนและประเภทของรายวิชาทางวิทยาศาสตร์ที่นักเรียนได้เลือกเรียนระหว่างระดับชั้นมัธยมปลาย ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาอื่น อัตมโนทัศน์ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์เป็นตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์และแรงจูงใจ เป็นตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เฉพาะนักเรียนบางระดับเท่านั้น และพบว่าอัตมโนทัศน์ต่อการเรียนวิทยาศาสตร์เป็นตัวทำนายที่ประสบความสำเร็จที่สุด ต่อการเลือกเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

โทมัส พี อีแวนส์ (Thomas P. Evans 1988: 472-A) ได้ทำการวิจัย เรื่อง "Saudi and Non-Saudi Arab Male students' Attitudes Toward Science and Science Achievement in Secondary Schools, Riyadh, Saudi Arabia." มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ให้มีความเชื่อมั่นและความเที่ยงสำหรับใช้กับนักเรียนชายชาวอาหรับในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างกันในด้านเจตคติต่อวิทยาศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิทยาศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาเคมีและฟิสิกส์ กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชายเกรด 10 จำนวน 115 คน เกรด 11 จำนวน 109 คน และเกรด 12 จำนวน 110 คน ซึ่งลุ่มจากโรงเรียนมัธยมศึกษา 8 แห่งในเมืองริยาด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เครื่องมือที่ใช้วัดเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ซึ่งแปลเป็นภาษาอาหรับหาความเที่ยงของเครื่องมือโดยการใช้เทคนิคของฮอยท์ และสตันการ์ด (Hoyt and Stunkard Technique) ในการวัดก่อนเรียนในตอนต้นภาคเรียนและหลังเรียน มีค่าความเที่ยง เท่ากับ .66 และ .61 ตามลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน 2 ทาง (Two-Way Analysis Covariance) วิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Multivariate Analysis Covariance) วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและฟิสิกส์ และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation) ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชาวอูดีอาระเบีย และไม่ใช้นักเรียนชาวอูดีอาระเบียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชาวอูดีอาระเบียเป็นไปในทางบวกมากกว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีของนักเรียนที่ไม่ใช่ชาวอูดีอาระเบียจะมีระดับสูงกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิทยาศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและฟิสิกส์ มีความสัมพันธ์กันในทางบวก ($r = .75$) ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฟิสิกส์กับเจตคติต่อเมื่อเปรียบเทียบในเรื่องของสัญชาติและระดับชั้น และเจตคติของนักเรียนระหว่างข้ามชั้นไม่ต่างกัน

วิกกี ลินท์ ไทรลอง (Vicki Lynn Trylong 1988: 2564 A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Aptitude, Attitudes, and Anxiety : A Study of Their Relationship to Achievement in the Foreign Language Classroom". มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางการเรียน เจตคติและความวิตกกังวลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักศึกษาใน Midwestern State University ที่เรียนวิชาฝรั่งเศสในเทอมแรก จำนวน 216 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบความถนัด แบบวัดเจตคติทางบวก และความวิตกกังวลของผู้เรียนที่มีต่อวิชานี้ พร้อมทั้งเก็บคะแนนจากการทดสอบการเขียน การออกเสียง และคะแนนสอบรวมทั้งหมด ประจำเทอม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) และการทดสอบค่า t (t-test) ผลการวิจัยพบว่า ความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์ทางลบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในขณะที่เจตคติในทางบวกจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจากการทดสอบค่า t เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนจะชี้ให้เห็นว่าระดับความวิตกกังวลสูงและต่ำของผู้เรียนจะมีผลต่อระดับคะแนนโดยที่ผู้ที่มีความวิตกกังวลมากจะมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า และพบว่าผู้ที่มีเจตคติในทางบวกมากจะประสบความสำเร็จในการเรียน นอกจากนี้ยังพบว่ามีความสัมพันธ์ในทางลบระหว่างความวิตกกังวลกับเจตคติ ดังนั้นผู้ที่มีความวิตกกังวลมีแนวโน้มที่จะมีคะแนนทางด้านเจตคติต่ำกว่า และจากการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณพบว่า ความถนัดทางการเรียน เจตคติและความวิตกกังวล จะเป็นตัวแปรที่รวมกันแล้วมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่า ตัวแปรทางด้านความถนัดและเจตคติเพียง 2 ตัวแปร โดยไม่รวมตัวแปรด้านความวิตกกังวล เข้าไปด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับเจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ศึกษาเจตคติซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่อยู่นอกเหนือความสามารถทางด้านสติปัญญา สรุปได้ว่า เจตคติต่อวิชาที่เรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนนักเรียนจะเรียนได้ดีมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีงานวิจัยส่วนน้อยเท่านั้นที่พบว่าเจตคติต่อวิชาที่เรียนไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อวิชาที่เรียนหรือเจตคติต่อการเรียน เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดีกว่าตัวแปรอื่นที่อยู่นอกเหนือความสามารถด้านสติปัญญา นอกจากนี้มีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเจตคติต่อเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา

และวิธีสอนสังคมศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ ที่ใช้วิธีการสอนต่างกัน และยังพบว่ามีการศึกษาความ
ระหว่าง เจตคติต่อวิชาที่เรียนร่วมกับตัวแปรอื่น ๆ หลายตัวแปรกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการวิจัยที่ได้ศึกษามาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการอ่านและ
เจตคติต่อวิชาที่เรียน ต่างก็เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ จึงน่าจะเป็น
ไปได้ว่า เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาน่าจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
ด้วย ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า การเรียนการสอนสังคมศึกษาต้องอาศัยความสามารถในการอ่าน
และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียน
การสอนต่อไป ดังนั้น วรรณคดีที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่ได้ศึกษา จึงเป็นพื้นฐานของการศึกษา
เรื่อง ความสามารถในการอ่าน เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคม
ศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 11 ทั้งนี้เพราะยังไม่มี การวิจัย เกี่ยวกับ
2 ตัวแปรร่วมกันมาก่อน และจะได้นำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงการเรียนการสอน
วิชาสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น